REGD. NO. M-2357 1ST MARCH 1934

VOL. 7 GRIHALAKSHMI NO. 1

గృహలక్ష్మి

స్త్రీల ఆరోగ్యసౌభాగ్యములను పెంపొందించుట
కేర్పడిన సచిత్ర మాస పత్రిక

సంపాదకుఁడు

డాక్టరు. కే. యన్. కేసరి

సంపుటము ౭.] మార్చి 1934 [సంచిక ౧

Printed at Lodhra Press, Egmore, Madras.

స్త్రీలకొక సందేశము

A Message for Women

స్త్రీలకు యౌవనమునుండి వార్ధక్యమువరకు దేహములో సంభవించుమార్పులే వారి ఋత్వంగములయందు గొప్ప ఉపద్రవము కలిగించుచు ప్రసవసమయమున నింకను బాధ కలిగించుచున్నవి. ఇట్లుండ రక్తహీనత, గుండెదడ, నరముల దౌర్బల్యత మొదలగు వ్యాధులకు వారు గుఱియగుటలో ఆశ్చర్యము లేదు.

ఏకైక రసాయనమగు లోధ్రయే యిట్టి ఆపత్కాలములయందు వారి పాలిటి వరప్రసాదమని యాతురనాగ స్త్రీలు తెలిసికొననగును. ప్రపంచములోని కృతజ్ఞులగు రోగులందరు మనః పూర్వకముగా శ్లాఘించియున్నారు.

కేసరి కుటీరం
ఆయుర్వేదౌషధాలయం,
ఎగ్మూరు, మదరాసు.

గృహలక్ష్మి

సలహాసంఘం

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు
,, వింజమూరి వెంకటరత్నమ్మగారు
,, చిల్కపాటి సీతాంబగారు
,, గంప శివకాంతమ్మగారు
,, తెలికిచర్ల వసుంధరాదేవిగారు ఎం. ఏ., బి. యస్. సి. (Lond)
మ-రా-రా-శ్రీ ఒంగోలు వెంకటరంగయ్యగారు బి. ఏ., బి. యల్.
,, రాయసం వెంకటశివుడుగారు ఎం. ఏ., యల్. టి.
,, వి. వెంకటసుబ్బయ్యగారు బి. ఏ.

GRIHALAKSHMI

TELUGU ILLUSTRATED LADIES' MAGAZINE

Editor: DR. K. N. KESARI.

MARCH 1934.

Vol. VII No. 1.

గృహలక్ష్మి

సాలుచందా మొదలగునవి

ఈసచిత్రమాసపత్రిక సాలుచందా రు. 4. అర్ధ సంవత్సరపుచందా రు. 2. అంతకుతక్కువకాలపరిమితికి చందాపద్ధతిలేదు. విడికాపీ రు. 0-6-0 అణాలు. చందాదారులు ఏమాసమునుండియైన ప్రారంభము చేయవచ్చును. విడికాపీలు వలయువారు వానివిలువ మేరకు తపాలబిళ్లలు పంపవలయును. వీ. పీ. పద్ధతి వ్యయమూలకము.

ప్రకటనరేట్లు

ముఖ్యముగా స్త్రీలకందీయవలసినవస్తువులనుగూర్చి ప్రకటించుట కీపత్రిక ఎంతయు అనువైనది. ఉంచబడినరేట్లుఇవి: ఒకేతూరికి పూర్తిపుటకు రు. 15 0 0 అరపుటకు రు. 10 0 0 కాలుపుటకు రు. 7 0 0. ప్రకటనఛార్జీలు ప్రతిమాసము ముందుగానే చెల్లింపవలయును. అర్ధసంవత్సరము అంతకుపైబడినకాలములకు కంట్రాక్టుతీసికొనుచో నూటికి 12½ తోసివేత. కాలుపుటకు తక్కువయైనప్రకటనలు చేకొనజాలము. ప్రత్యేకస్థలముల రేట్లకొఱకు వ్రాయునది.

ఏజెంట్లు

వేఱొకపుటయందు మాకు ఏజెన్సీలుగలతావులు ప్రకటింపబడినవి. ఇతరతావులయందు మాకు ఏజెంట్లు కావలయును. వివరములకువ్రాయునది.

వ్యాసములువ్రాయువారికి

వ్యాసములు స్త్రీజనములకు సంబంధించియుండవలయును. సంగ్రహముగనుండిన శీఘ్రప్రచురణకు వీలగును. కాగితమునకు ఒకేతట్టు సిరాతో వ్రాయవలయును. ప్రచురింపబడనివ్యాసములు తపాలాబిళ్లలు పంపిన వాపసుచేయబడును. వీనినిగూర్చి ప్రత్యుత్తరములు పెంచకుండుటలెస్స. విమర్శనార్థము పంపబడు గ్రంథములను, ప్రచురణార్థము పంపబడువ్యాసములను అందుకొనుచు ఈవలకు వ్రాయుచుండినరీతిని ఇక కార్డులువ్రాయజాలము. రిప్లయికార్డువ్రాసిననే జబాబుఈయబడును.

సంచికలుచేరనిచో

సంచికలుచేరనిచో ఆయామాసములందు వెంటనే మాకు తెలుపవలయును. ప్రతిమాసము 7-వ తేదీతరువాత చేరలేదనివ్రాయుచో తిరుగకాపీలుపంపజాలము. చిరునామామార్పును తెలుపకుండుటచే కాపీలుచేరనివారికిని తిరుగ పంపజాలము. సంచికలు చేరనివారు తమతమ పోస్టాఫీసులలో కంప్లెయింటును చేయునది.

చిరునామామార్పు

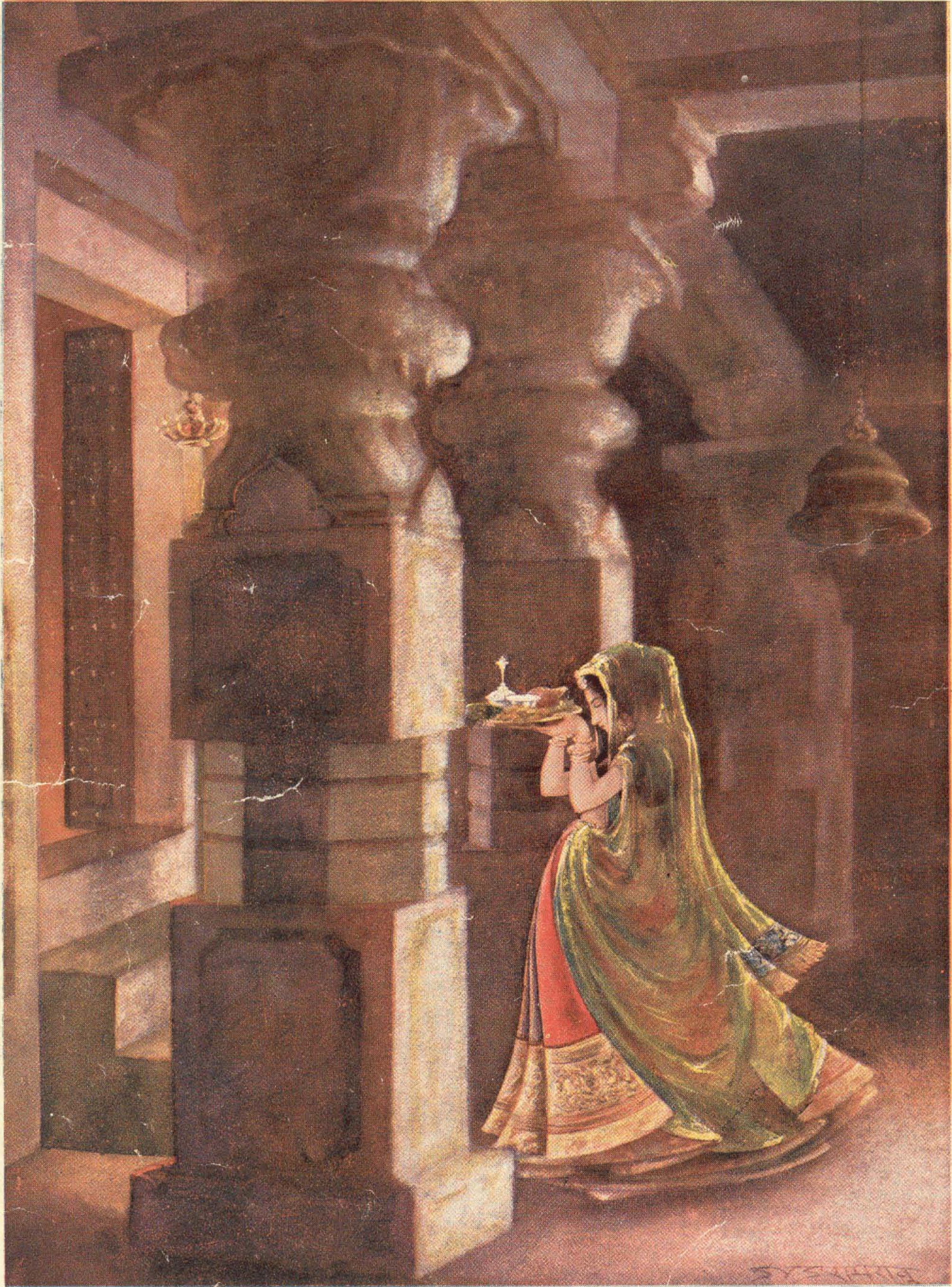
చిరునామాయందుమార్పుఉండుచో 1-వ తేదికి 10 దినములుముందుగనే తెలుపవలయును. ఇట్లు తెలుపమిని కాపీలు చేరనిచో తిరుగ పంపజాలము.

చందాముగిసిన

చందా ముగిసినతోడనే ఆవిషయము వారికి ఆయామాసములయందు తెలుపబడును. ఈసూచన చూచి తమచందాధనమునుపంపి గృహలక్ష్మిని యథారీతిని పోషింప చందాదారులనుప్రార్థింతుము. చందాదారులుగనుండ ఇష్టములేనిచో ఆసంగతి వెంటనే తెలుపగలరు. మనియార్డరుపంపుటగాని, చందాదారులుగఉండ ఇచ్ఛగింపమని లేఖాముఖమున తెలుపుటగాని చేయనిచో తరువాతసంచిక వీ. పీ. గా పంపగలము.

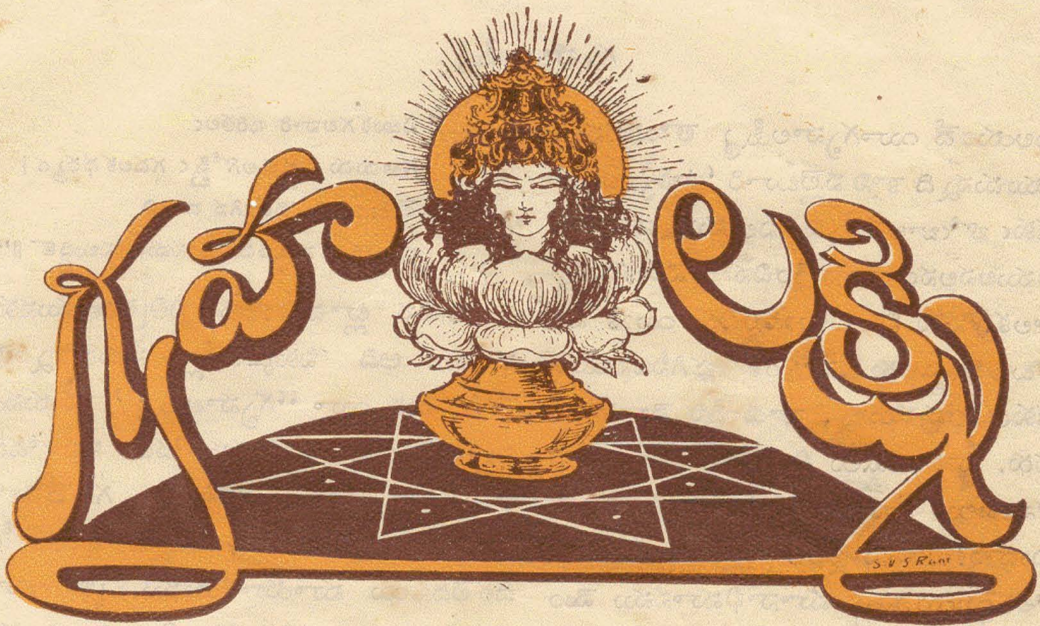
ముఖ్యమైనగమనింపు

చందాదారులుగచేర్చుకొనుమని వ్రాయుఉత్తరములు, బ్యాంకుచెక్కులు, మనియార్డర్లు, పోస్టలుఆర్డర్లు, గృహలక్ష్మికిసంబంధించిన ఇతరమైన యావత్తుఉత్తరములు డాక్టరు కే. యన్. కేసరి, ఎడిటరు, గృహలక్ష్మి, పోస్టుబాక్సు 752, ఎగ్మూరు, మదరాసు అను చిరునామాకే వ్రాయవలయునుగాని ఇతరవ్యక్తులపేర ఎంతమాత్రము పంపకూడదు.

గౌరీపూజ

చిత్రకారుడు: యస్. వి. యస్. రామారావు, మద్రాసు.

స్వ వి ష య ము

"మ॥ హరికిం బట్టపుదేవి, పున్నెములప్రోవు, వర్థంపుఁ బెన్నిక్క, చం।
దురుతోఁబుట్టువు, భారతీగిరిసుతల్ తోనాడు పూఁబోఁడి, తా
మరలందుండెడి ముద్దరాలు, జగముల్ మన్నించునిల్లాలు, భా
సురతన్ లేములువాపుతల్లి, సిరి, యిచ్చున్ నిత్యకళ్యాణముల్॥"

—భా గ వ త ము.

శ్రీహరికటాక్షమువలన లక్ష్మి సమానురాంధ్రగు నిల్లాంధ్రప్రేమాశీర్వాదముల బలముకలిమిని, చెలిమిఁగొలిపి ఫలము నాశింపక వెలలేని వ్యాసాలంకారములఁ దులకింపంజేసిన యపరగురులగు కవియువకుల సహాయమున నీ గృహలక్ష్మి, యారేండ్లు గడపినది. నేడు సప్తమ వర్షారంభ దినమని మాపాఠక మహాశయులకుఁ దెలుపుట కెంతయు సంతసమొందుచున్నాము.

ఈ గడచిన యారేండ్లు నిదియొనర్చిన పనియందుఁగల మంచిచెడ్డలను గురించి యవ్యాజహృదయయగు జ్యేష్ఠసహోదరి, శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు, లోకమునకుఁ దెలిపినయంశములను దరువాతఁ జూతురుగాక. అంతమాత్రమున 'ధన్యోస్మి' యని ఇది తలద్రిప్పఁ గలదా? ఇది చేసినపని 'యావగింజలో నరవాలు.' ఇంకఁ జేయవలసియున్నది బ్రహ్మాండమంత! ఈయథార్థమును మేమెరుఁగుదుము.

చూడుఁడు. సాంఘికవిషయమున శారదాశస్త్రమును, శక్తిధ్వజమును బూని లక్ష్మిప్రభాకలితమై నాగరకసోదరీజనమండల

ములయందే యీగృహలక్ష్మి తాండవముఁ జేయుచున్నది కాని పల్లెటూరి 'పార్వతమ్మల' కడకుఁ బోఁజాలకున్నది. ఏలయన నాసోదరీ జనములవలనఁ దానాశించిన వెనుకదన్ను చాలక. పోనీ వీరి నిట్లుండనిచ్చి యింక వీరి కంటె విశిష్టలగు నాగరక భగినీజనముల కడకుఁ బోవుదమన్న, వారు దీని మోమైనఁ గనరు. వారిభాషలు విజాతీయములు. వారి భావములు మేరలు మీఱియున్నవి. ఇఁక నేమిదారి? ఎత్తుచున్నతల ద్రింపఁజాలదుకదా! బాలికయేయయ్యు మానాభిమానము మెండుగాఁగలది. కాఁబట్టి వెళ్లినదారినే తిరిగి రాక సామవాదములతో నిట్టివిశిష్టనాగరక యువతులఁ దనవారిగాఁ జేసికొని యావలఁ గ్రమక్రమముగఁ దొంటి 'పల్లెటూరి పార్వతమ్మల'తో బంధుసరణి నెఱపవలసియున్నది. తమ కిది యిష్టములేకున్నను లోకసంగ్రహమునైనఁ బాటించి యీ విశిష్టసహోదరీ మణులు ఈ గృహలక్ష్మిం బలుకరించి భాషింత్రుగాక!

తమ సువిశాల సరస్వతీభవనములయందీ తెనుఁగు బిడ్డ కొకింత చోటిత్తురుగాక! అట్లైనచో నీ బాలిక కొకలోపము పోవునని మాయభిప్రాయము.

ఇఁక నైతికముగా, నిది పల్కుచున్నవి జిలిబిలి ముద్దుమాటలే యైనను "చిన్నచేతి దివ్వె పెద్దగా వెలుగదా" యను యథార్థమును బాటించి హృదయపూర్వకముగ వినుచున్నవారలు పలువురున్నారు కాని యంత మాత్రము చాలదు.

"ఎఱుకగలవారి చరితలఁ
గఱచుచు సజ్జనులగోష్ఠిఁ గదలకధర్మం।
బెఱుఁగుచు నెఱిఁగిన దానిని
మఱువ కనుష్ఠించునది సమంజసబుద్ధిన్‌॥"

అనున ట్లాచరణయే నీతిశ్రవణమునకు ఫలము. అది పెక్కుచోట్ల ననుకొన్నంత లేదు. మన యీ "గృహలక్ష్మి" వయసు మీఱినకొలఁది తన సహోదర సహోదరీ లోకమును దనవశముచేసికోఁ గలదేమో యింకను జూడవలసియే యున్నది. ఇంతతోఁ దీరలేదనియే మాయాశయము. భ్రూణహత్యాది మహాపాతకవాసన లింకను దఱచుగానే కొట్టుచున్నవి. శివశివాయని 'ముక్కు చెవులూ' మూసికొనవలయునేకాని నోరెత్తి గట్టిగా నేమియు ననరాదుగదా! "ముక్కు గోసికొన్న నెత్తురు నోటిలోనికి వచ్చుట" నిజముకదా! కాఁబట్టి "కాలమన్నియుం జేయుచునుండుఁ; గాలము విచిత్రము దుస్తర మెట్టివారికిన్" యని కాలమునే యనుసరింపవలెను గాని వేగిరింపరాదు.

ఆస్తికతా మధ్యముననే పుట్టి యల్లారుముద్దుగాఁ బెరుగుచున్న "గృహలక్ష్మి" యిఁక "మతవిషయమున నేమి యొనరిచినది?" యని యోచింతమా, అది సర్వజన సమ్మతమగు మతముననే నడచుచున్నది. ఇట్టి వర్తమాన ప్రవర్తనముఁ బట్టియే భవిష్యత్తునుగూడ నెంచి నిశ్చింతతో నుండవచ్చును; కాని యట్లుండుటకు వీలులేదు. సనాతన భయ మింతసుళువుగాఁ బోవునదికాదు కాఁబట్టి 'నెగ్గితి' నని యిది విఱ్ఱవీఁగుట కవ

కాశము లేదు. మెల్లకునతోడనే మేలుగవలసి యున్నది.

మరి మొదటినుండియు నిది రాజకీయ రంగములయందుఁ బెద్దపెద్ద పరువులు వారలే కుండుట బాల్యదశాదోషమే! కాని యీ దోష మిటులుండవలసినదే యేమోనను నను మానము కలుగుచున్నది. ఈ యనుమాన నివర్తి కేమి "యెగదుడుపులు దిగదుడు పులు" చేయవలయునో తెలియక మేమే సందిగ్ధావస్థయందున్నాము. కాఁబట్టి "యెప్పటి కెయ్యది ప్రస్తుత మప్పటికా మాటలాడి యన్యులమనములు నొప్పింపక "నీవు" నొవ్వక తప్పించుకు తిరుగు"మని ధైర్యము చెప్పుచున్నాము. కాని పరమాస్వతంత్ర యైన బాలికకు మనసులోనిదిగులు మాసి పోవుటకల్ల.

ఈ విధముగా సాంఘిక, నైతిక, మత, రాజకీయాది విషయములయందు మన యీ గృహలక్ష్మి పరిపూర్ణముగాఁ గృతకృత్య యగుటకుఁ జాలినంతకాలమునే సంభావింపు చున్నాము. అదియును విజయము నిశ్చయిం చుకొన్నవారమై!!

ఎందువలన? వయోవిజ్ఞానవృద్ధులగు పెద్దలు, "కాలములు గడపిన కత్తిపీట"ల వంటివారు మాకు సలహాదారులని. మరియు ననురక్తి శక్తియుక్తులగు యువయువతీమణుల నిరంతరసహాయప్రోత్సాహము వలనఁ గొంత వఱకు మాకు "వాగర్థప్రతిపత్తి" యొనగూడు చున్నదని.

తస్మాత్తు శక్తిధ్వజమునుబూని, శారదా శస్త్రహస్తయై లక్ష్మీప్రభాకలితయగు నీ యార్య "గృహలక్ష్మి"ని వినయముతో యథాపూర్వముగ మీచేతులఁ బెట్టుచు న్నాము. కృతజ్ఞతాబద్ధులము. మాయెడ దయాభిమానములుచూపి దీనిపరివ్యాప్తికై తామును చేయవలసియున్నది కూడ నెంతో కలదనియు నెఱుకఁజెప్పుచున్నాము. ఏవంకఁ జూచినను ఆర్థికవిషయములఁ గూర్చి హాహా కారములే వినవచ్చుచున్న యిట్టి విషమ పరి స్థితులయందైనను గృహలక్ష్మియంద చందముల కేమాత్రపు లోపమునైనఁ గలుగ కుండనీక మీదుమిక్కిలి దీనిని నానాటి కధిక తరసౌందర్యవతినిఁగాఁ జేయుటకే మనసార యత్నములు సేయఁబడుచున్నవి. ఇట్టియత్న ములయందుగూడఁ గవులును జిత్రకారులును నిరంతరసహాయముఁ జేయుచునే యున్నారు. కాని యిట్టి సహాయ మొకప్పుడు మాకుఁ బనికిరాకపోవుచున్నది. దేశకాలపరిస్థితులఁ బట్టి స్త్రీ సమాజమును అటు పరమ పురా తనపద్ధతినుండియు నిటు పరమపాశ్చాత్య సరణినుండియుఁ ద్రిప్పి యీ రెంటికిని మధ్యమ మగు నొక త్రోవలో నడపించుటయే, దేశా భ్యుదయ పరంపరావాప్తికి ప్రథమోపాయ మని మావిశ్వాసము. ఇట్టిదానికిఁ బ్రాతికూ ల్యత వాటిల్లునెడ మాకు మౌనముద్రయే శరణ్యమగుచున్నది. ఒక్కొక్కయెడ నుదాసీ నతయుఁ బూనవలసి వచ్చుచున్నది. ఇట్లుం డుటవలన మాయెడఁ జేయఁబడు కన్నెఱ్ఱ లను జూచి "శాన్తములేక సౌఖ్యములే"దని పాడుకొని యానందించుచున్నాము.

ఏది యెట్లులైనను, ఎవ్వరియెడల నెట్టి లోపములున్నను, "దేశారాధనయే మనజన్మలకు సార్థకము" అనుమూలమంత్ర జపమును మానకుండుమేని ఈశ్వరానుగ్రహమువలన మనకార్యములన్నియుఁ దమంతఁ దామే చక్కపడును.

నమ్మక మన్నింటికంటె ముఖ్యమైనది "నమ్మి చెడినవారు లే"రని రామదాసు పాడుట మనమెఱుఁగమా !!

సోదరీమణులారా, యీసప్తమసంపుటము శ్రీరుక్మిణియొనరించు గౌరీపూజతో నారంభమగుచున్నది. శిశుపాల జరాసంధాది దుష్టులను నిగ్రహించి, యధర్మమును దహించి, రమాభగవత్యంశభవయగు రుక్మిణిని శ్రీకృష్ణుండు పరిగ్రహించునటులఁ జేసిన యాపురాణ దంపతులు, గౌరీశంకరులు మీకు సర్వమంగళప్రదులై యొప్పుచుంద్రుగాత !! గృహలక్ష్మి సుముఖులై మీమీధర్మములను నిర్వహింపలెండు. ఆపరమశక్తి మీవైపున నున్నది. మీకెప్పుడును జయమేగాని భయములేదు. లెండు లెండు!!

ఆకర్షణ

శ్రీమతి పీరుభొట్ల రామలక్ష్మమ్మగారు

సన్నముగ నందముగ బరజంత్రములను
నేయబడు వస్త్రములదాల్చు నియమపరుఁడు మోటులై మొద్దులై నీటుగోటులేని
ఖద్దరుం దుస్తులన్ గట్టఁ గడఁగినాఁడు.
సేవకులుగొల్వగా సుఖాసీనుఁడగుచు
సౌధముల మీదనుండు లక్షాధికారి
ప్రమదమేపార గ్రీష్మాత పంబునడుమ
దేశసేవకునై బయల్ దేరినాఁడు.
అరయదోయిళ్లనిండ ద్రవ్యంబుదెచ్చి
భోగములబ్రొద్దుబుచ్చు నుద్యోగికూడ
తనదుపదవికి వే సమాప్తంబుజెప్పి
వేడ్కమెయి దేశసేవకు వెడలినాఁడు.
ఖర్చుటన్నను ప్రాణసంకటముజెందు
లుబ్ధధనపతి తనకున్న రొక్కమెల్ల
ఔర! యెవ్వారలున్ దను గోరకుండ
భరతభూమికి వినియోగ పరచినాఁడు.

గోచినవరించుకొనలేని కుఱ్ఱమొదలు
మూలబడియున్న ముదుసలిముద్దదాక
గాంధికిన్ జేయటంచును గౌతుకమున
జేతులెత్తుచు బాడు నీచిత్రమేమొ!
తల్లివిన్ దండ్రివిన్ దాత దైవమనుచు
రాజువనుచును తమబహిః ప్రాణమనుచు
ధనము ప్రాణంబు నీయధీనంబుజేసి
నిలిచియున్నారు నీయాజ్ఞసలుపుకొరకు.
ఆదినుండియు నైకమత్యంబులేని
జనులనందర నొక్కగీటునకుదెచ్చి
నడపుచున్నట్టి నీదుప్రజ్ఞాప్రపత్తి
తెలియగానేరితరము గాంధిమహాత్మ!
ఒకరితో మీరు నాపక్షముండుడనుచు
జెప్పకయె, యెట్టిగారడీ జేసినావొ
గాని ప్రజనంతనుం నయస్కాంతమట్లు
ఔర! లాగితివయ్య మహాత్మ! నీవు.

లలిత శ్రీలక్ష్మి

గృహలక్ష్మి నిరతంబు మహిళామతల్లుల
స్వాతంత్ర్యముం గూర్చు భాగ్యలక్ష్మి
గృహలక్ష్మి మానినీగేహనూత్నవికాస
గరిమనొప్పారు శృంగారలక్ష్మి
గృహలక్ష్మి స్త్రీజనవిహితవిద్యావాప్తి
వెలయింపఁ జేసెడు విజయలక్ష్మి
గృహలక్ష్మి దాంపత్యమహితనిత్యానంద
మర్మముల్ సూపు సామ్రాజ్యలక్ష్మి

భావిభారతసౌభాగ్యభారవహన
దక్షమైయొప్పు యోగ్యసంతానముర్వి
బడయుతల్లులసేవించి వరలుచుండు
లలితశ్రీలక్ష్మియే గృహలక్ష్మి సూవె.

సుబ్రహ్మణ్యభాగవతులు.

ఆంధ్రవనిత

అబ్బరాజు వెంకటరంగారావుగారు

౧

మెట్లుమెట్లుగతీరి మెఱుగారుకురులలో చక్కగాసుమమాలసర్దికొనుచు
ముంగురుల్ ముద్దాడు ముద్దులమోముపై తీరుగాతిలకంబుతీర్చిదిద్ది
మొన్ననేతీసిన సన్నకద్దరుచీరె పాదాలపై పయిఁబడఁగ దాల్చి
బాహుమూలముదాటి పైటయందముజాటు రంగు'మైకా'పూలరైక దాల్చి
మందహాసము పెదవుల జిందువాఱ
కరగిపోసినశృంగారకణికవోలె
నిలువుటద్దాని కెదురయి నిలచి చూచు
అతులశృంగారకలిత యీ'ఆంధ్రవనిత'.

౨

తెలిరాళ్లకమ్మల తొలుకాడుదీప్తులు చెక్కిళ్లమిసిమిపై చిందులాడ
నీలాలకన్నుల నిశితంపుచూపులు మహనీయశీలంపుమహిమ జాట
పల్లవమ్ములమీరు పాదాలనవకమ్ము పసపుపారాణితో బంతమాడ
మించుకాంతులనీను మేనిసింగారమ్ము మేల్మిబంగారుతో మేలమాడ
కనులకాటుక లీలమై గలయదిద్ది
మాటిమాటికి అందానమమతగల్గి
నిలువుటద్దాని కెదురయి నిలచి చూచు
అతులసౌందర్యకలిత యీ'ఆంధ్రవనిత'.

౩

వట్టిసౌందర్యాలపుట్ట గాదీకాంత రాజ్యాలనేలెడు రాణిగాని
చిఱుకాలదాస్యాన చీకు జీవముగాదు జీవితసంద్రాన నావగాని
సరసల్లాపాల సాలభంజికగాదు మధురవాక్కులదన్నుమాటకారి
బిడ్డలకనివేయు పేర్మియంత్రము గాదు లావణ్యనిధి'గృహలక్ష్మి'గాని
కలముచేబూని సాహితీగరిమజూపు
వీణజేపట్టి గానంబు వినికిసేయు
సమరరంగాన కత్తితో సాముజేయు
అతులచాతుర్యకలితయీ 'ఆంధ్రవనిత.'

ఆఱేండ్ల గృహలక్ష్మి

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు

ఈ విశాలవిశ్వమునందు భగవాను డెప్పుడు మానవులను స్త్రీపురుషులను ద్వివిధజాతులుగా సృష్టించెనో అప్పుడే వారి వారి స్వభావములు, వారివారి వృత్తులు, వారివారి ప్రయోజనములు, వారివారి కర్మ క్షేత్రములు భిన్నములైనవి. ఎప్పుడివి భిన్న మైనవో యప్పుడే వారికి ప్రతిదానియందును ప్రత్యేకత యేర్పడినది. కావుననే వేషము లలో నేమి భాషలలో నేమి, వాక్కులో నేమి వర్తనములో నేమి, సభలలో నేమి సమితులలోనేమి, పొత్తములలో నేమి పత్రి కలలో నేమి ప్రతిదానియందును ప్రత్యేకత యావశ్యకమైనది. ఇట్టి ప్రత్యేకత వలదని వాదించెడివారును గలరు గాని జయించిన వారుమాత్రము లేరు.

ప్రత్యేకపత్రికావిషయమున నాంధ్ర స్త్రీల నోములు మొన్న మొన్నటివఱకు కొఱ నోములుగానే యుండెను. స్త్రీలయభ్యుద యము నిమిత్త మెన్నియో పత్రిక లుదయిం చెను. కాని యవి నిరంతరాయముగా జీవిం చినదిమాత్రము లేదు. పత్రికా ప్రయోజన మును బొత్తిగా గుర్తింపని యాంధ్రదేశమున నిస్సహాయలగు నాంధ్రస్త్రీలకొఱకై యుద యించిన పత్రిక లెట్లు జీవింపగలవు? విశేష ముగా కాకపోయినను కొలదిగానైన నాంధ్ర స్త్రీలలో చక్కగా చదువగలవారుండిరి. వ్రాయగలవారుండిరి. గేయములు రచింప గలవారుండిరి. కావ్యములల్లగలవారుండిరి. చిత్రములను చిత్రింపగలవారుండిరి. శాస్త్ర ములను విరచింపగలవారుండిరి. శిశువాఙ్మ యమును సృష్టింపగలవారుండిరి. ఈవిధ ముగా వివిధవిద్యలను గుశలలైన స్త్రీలు న్నను వారినందఱ నొక్కతావునజేర్చి వారి పాండిత్యవిభవమును, వారికళాకౌశలమును, వారియనుభవజ్ఞానమును లోకమున వ్యాప్త ముసేయగల పత్రిక యొక్కటియే కొఱతగా నుండెను. గృహలక్ష్మి యుదయించుటతో నాంధ్రస్త్రీలకా కొఱతగూడ దీరినది. ఆంధ్ర మహిళల భాగ్యరేఖ యొకటి బయటపడి నది. స్త్రీల యారోగ్యసౌభాగ్యముల వర్ధిల జేయుటయే గృహలక్ష్మి ముఖ్యాశయము. ఈ యాశయమును సర్వవిధముల సాఫల్య మొనర్చుకొనుచు గృహలక్ష్మి యాంధ్రదే శపు నలుమూలల విహరించుచున్నది. స్త్రీల పత్రికయని తిరస్కరింపబడక పురుషుల మన్ననగూడ బొందుచున్నది.

సారస్వత విషయమున గృహలక్ష్మి గ్రామ్య గ్రాంథికవిభేదములెఱుగదు. కవిత్వ విషయమున పురాతనాధునాతనకవిత్వ ములు రెండును గృహలక్ష్మికి సమ్మతమే. మతవిషయమున గృహలక్ష్మి పక్కా హిందువు సాంఘికములందు గృహలక్ష్మి భావము లతివిశాలములు. పసినిసుంగులకు పెండ్లిచేయుడనిగాని, బాలవితంతువుల పీడిం చుడనిగాని, వరశుల్కకన్యాశుల్కములు స్వీకరించుడనిగాని, హరిజనోద్ధరణ మనావ శ్యకమనిగాని గృహలక్ష్మి యెప్పుడును

వాదింపదు. ఆర్థికవిషయమున గృహలక్ష్మి మహిళా పక్షపాతి; స్త్రీలహక్కులకై పోరాటములో గృహలక్ష్మి వీరబాల; రాజకీయముగ గృహలక్ష్మి ఆత్మగౌరవము కోల్పోనిమితభాషిణి; తన యీడుజోడు పిల్లల నలరించుటలో గృహలక్ష్మి యింపైసనేస్తము. విద్యావిషయమున గృహలక్ష్మి ప్రశంస యనగత్యము. ఆమె జీవితార్థమే యది. పాకశాస్త్రమున గృహలక్ష్మి నిక్కముగా గృహలక్ష్మి; హస్తకౌశలమున గృహలక్ష్మి కళావతి; వివిధములుగా ప్రస్తావించుట వ్యాసవిస్తరహేతువు. స్త్రీలకుసంబంధించిన యేవిషయమును, ఏ యవకాశమును, గృహలక్ష్మి జారవిడుచుట లేదు. కాన గృహలక్ష్మి యారేండ్ల జీవితము నిరామయముగను, నిరంతరాయముగను, దినదినాభివృద్ధికరముగనే యున్నది.

కాని గృహలక్ష్మి స్త్రీలమాసపత్రిక. జగమున కంతటికి మాతృస్థానము స్త్రీలు. బిడ్డలపోషణభార మెప్పుడును వారి యధీనము. కాని గృహలక్ష్మిపోషణభారము మాత్ర మిప్పటికిని పురుషులమీదనే నిర్భరపడియుండుట యాంధ్రస్త్రీలకు యశస్కరమైన విషయముగాదు. ఆంధ్రదేశమున ఉన్నత విద్యాకుశలలైన విదుషీమణులుండియుగూడ పత్రికానిర్వహణదక్షయైన ఒక్క విద్యావతియు గానరాకుండుట విచారింపవలసిన విషయము. గృహలక్ష్మి పత్రికాధిపతు లీవిషయమున కృషిజేసియు విఫలయత్నులగుట శోచ్యము. ఆయత్నము ఫలింపమిచే గాబోలు గృహలక్ష్మికి గతవత్సరము సలహా సంఘ మేర్పడినది. కాని యదిచేయుపని యత్యల్పము, బహుశా పత్రికానిర్వహణముయొక్క ప్రాశస్త్యమును గుర్తింపమిచే కాబోలు పత్రికానిర్వాహకత్వము చేయగల స్త్రీలు లభింపకుండుట. ఇంతవఱకు గృహలక్ష్మియభివృద్ధి సమస్తవిధముల సంస్తవనీయముగానున్నను మానవకృత్యము గనుక కొన్నిలోపములుగూడ నుండవచ్చును. కొన్ని పొరబాటులుగూడ జరుగుచుండవచ్చును. అయితే వానిని తెలిపిన తెలిసికొనుటకును, సవరింపుడనిన సవరించుకొనుటకును పత్రికానిర్వాహకు లెప్పుడును సంసిద్ధులే.

గృహలక్ష్మి యింకను నభివృద్ధినందుట యెట్టిదన, స్త్రీల పత్రికయైన గృహలక్ష్మి పూర్తిగా స్త్రీలనిర్వాహకత్వములోనికి వచ్చి స్త్రీల పోషణచే జీవించుచు దాదాపు స్త్రీల రచనలచే నలంకృతయై నిరంతరము స్త్రీల యభివృద్ధికై కృషిసేయునదిగా నైపోవలయును. భగవదనుగ్రహమువలన గృహలక్ష్మి కట్టి కల్యాణదినము లనతికాలములో చేకూరుగాక యని వాంఛించెదను

ఈ మార్చినెల యొకటవ తారీఖుతో గృహలక్ష్మి కారేండ్లు నిండినవి. స్త్రీల యారోగ్య సౌభాగ్యములకై యుదయించిన గృహలక్ష్మి పత్రిక యిటులనే యనేకవత్సరోత్సవముల గావించుకొనుచు చిరకాలము వర్ధిల్లుగాత!!

జీవపరిదేవనము

కూచి నరసింహం పంతులుగారు

తండ్రీ! రామచంద్రప్రభూ! నిన్నే నా యిష్ట దైవతమును జేసికొని చిరకాలమునుండి భజించుచున్నాను. మనుష్యుఁ డెట్లు దేవుఁడు కాఁగలఁడు? అను యుక్తివాదములు నన్నెంత యూఁపి యూటాడింపఁ జూచుచున్నను అవ్యక్తభగవత్తత్త్వము గ్రహింపఁజాలని మందబుద్ధి నగుటచేతఁ గాఁబోలు నీపాదారవిందములపై వ్రాలిన నా మనస్సు మరలింప లేకున్నాను. నీవు గొప్ప భగవదవతారపురుషుఁడవనియును నీనామము తారకనామమనియును నేనింకను విశ్వసించుచున్నాను. "ఎవఁడు నన్నే రూపముతో నే నామముతో సేవించునో వానియభీష్టము లారూపముతోను ఆనామముతోను నేను నెఱవేర్చెదను" అను గీతా ప్రతిజ్ఞ ఆవిశ్వాసమును బలపఱచుచున్నది. శ్రీ గాంధి మహాత్మునికి రామనామమహిమయందుండు నమ్మకము "నీవు తప్పుత్రోవ ద్రొక్కుటలే"దని నన్నెచ్చరించుచున్నది. భగవంతుఁ డున్నాఁడో లేఁడో అను వారిని జూచితిని గాని రాముఁడు లేఁడను వారిని మాత్రము నేఁజూడలేదు.

"ఓరీ! అఱువదియెనిమిదవయేఁట నీపిచ్చియుపోద్ఘాతప్రలాపము లేమి?" యని యడిగెదవేమో. విను, విన్నవించుకొనెదను.

నీవు నన్నుఁ బుట్టించిన కుటుంబము ధనవత్కుటుంబము గాకపోయినను సత్కుటుంబము. నా తండ్రియును బినతండ్రులును తల్లియును జిన్నమేనత్తయును భగవద్భక్తులు, జ్ఞానసంపన్నులు. అందు నా పెద్దపినతండ్రి అఖండరామభక్తుఁడు. నీపవిత్రనామమాయన జిహ్వపై నెప్పుడును తాండవమాడుచుండెడిది. ఆయన పిచ్చియే కొంతవఱకు నాకును అంటినది. ఆయనకుండిన యవ్యాజకుటుంబానురాగమును స్వార్థత్యాగమును జూచియే యేకాకినగు నేను కుటుంబసంగపాశములలోఁ జిక్కి పడియున్నాను. నా బాల్య యౌవన కౌమారములు నీకృపవలన సుఖముగాఁ గడచినవి. నాయం దత్యంతప్రేమగల నా పెద్దతమ్ముని అకాలమృత్యువు, తన నోటనైచుకొనినను, నా సత్కళత్రముయొక్క సానురాగానునయపోషణములచేఁ గొన్నాళ్ళ కాదుఃఖము దిగమ్రింగి తేఱుకొన్నాను. తఱువాత మఱిరెండు పెద్దదెబ్బలు పైనిబడినవి. కంటిని ఱెప్పవలె నన్నుఁ గాచుకొనుచుండు నా భార్య పరమేశ్వరీసన్నిధానమునకుఁ జనినది. ఆదుఃఖము చల్లారకముందే, నన్నుఁ గడు భక్తిప్రేమములతోఁ గనిపెట్టుకొని చూచుచుండిన కనిష్ఠసోదరుఁడు కూడఁ గనుమొఱఁగి నాకలోకమునకుఁ బోయినాఁడు. ఇల్లంతయుఁ జీకఁటి యైనది. నాముప్పఁగడుపునని యెవనిపై నేనాశపెట్టుకొని యుంటినో వాఁడు, వలవలయేడ్చుచున్న తనభార్యను, తల్లి యేల యేడ్చుచున్నదో యెఱుఁగని ముగ్ధశైశవములోనున్న యొకకొడుకును, గూఁతును "నీవు పోషింపు"మని నాతో చెప్పకచెప్పి పాఱిపోయినాఁడు. సన్యసించుటకుఁ గావలయు వైరాగ్యము నాకు లేకపోవుటచేతను, తండ్రిలేని యాపిల్లలను బోషింప శ్రమపడి యార్జించుటకుఁజాలిన జవసత్త్వము లింక నుండుటచేతను, అది నీ యాదేశమేయని భావించి యింతవఱకును లోటేమియు లేకుండ వాండ్రసంసారము సాగునట్లు చేసినాను. ఉభయులకును బెండ్లిండ్లయినవి. కుమారుఁడు నీయనుగ్రహము వలన నాలుగు నెలలలోఁ బరీక్షయందుఁ జరితార్థుఁడయి స్వతంత్రజీవనసామర్థ్యమును సంపాదించుకొని యింటికి రావచ్చును.

ఇట్లుండఁగా నొక మహావిపత్తు తటస్థింప జేసినావు. ఎంతో యనురాగముతోఁ బెంచిన ఆయాఁడుపిల్ల, చిన్నప్పుడు వీథియరుఁగుమీఁదఁ గూరుచుండి నాతో భజగోవింద శ్లోకములును భక్తికీర్తనలు పాడుకొనుచుండెడు బిడ్డ—అన్నపూర్ణ—పదునాఱు రోజులు చెప్పరాని బాధపడి కడచిన సోమవారము నాఁడు గతించినది. ఈదుఃఖ మెట్లు భరింపఁగలనో యెఱుఁగను. ఇంకను బ్రతుకవలయు నను ఆశ దానికుండెను. పందొమ్మిదేండ్లింకను నిండని పసికూనకుఁ బ్రాణముపై ఆమాత్రపు తీపియుండుట విపరీతము గాదు. కాని దాని మరణములో వివేకులగు పెద్దలకుఁగూడ వింతగొల్పెడు ధైర్యచిహ్నములు కొన్ని

గలవు. రోగము బహుదోషయుక్తమగు టైఫాయిడ్ జ్వరమైనప్పటికిని, చచ్చిపోవువఱకు స్మృతి, నిర్మలముగానుండెను. కష్టసహనశక్తి అత్యద్భుతము. ఎంతి బాధపడుచుండినను "అమ్మా! నీబాధ యెట్లున్నది?" అని యడిగినప్పుడు "కొంచెము నెమ్మదిగా నున్నది నాన్నగారూ!" అని స్ఫుటమైన వాక్కుతో చెప్పెడిది. నామనస్సు కళవళపడునని యట్లు పలికెడిది గాని బాధతగ్గుటచేత గాదు. నాకును భర్తకును తల్లికిని అన్నకును వదినెకును ఇతరులకును జెప్పిన చివరహితోక్తులు మహా వివేకసూచకములు. మృతిభీతి అణుమాత్రమైన నగపడలేదు. భగవన్నామోచ్చారణము చేయుచుఁ బ్రాణములువిడిచిన యాయద్భుతవ్యక్తిని జూచి "అన్నయ్యా! మనపుణ్ది గీతలోఁజెప్పిన స్థితప్రజ్ఞురాలు గాఁ గానిపించుచున్నది సుమా" యని నాతమ్ముఁడన్నాఁడు. పుట్టినింటికిని మెట్టినింటికిని కీర్తితెచ్చిన యాపిల్లప్రాణములు నిల్పుకొనుటకై నాస్థితిలో నున్నవానికి సాధ్యమైన యావత్ప్రయత్నములను చేసినాను. కన్నీళ్లతో నిన్నుఁ దలఁచుకొని ప్రార్థించినాను. జపమాలపై నీనామమనేకపర్యాయములు జపించినాను. అంతయును బూడిదలోఁ బోసిన పన్నీరైపోయినది. కారణమేమో నీవే చెప్పవలెను.

'నీడబ్బు దోష' మందువా? నేనార్జించిన ద్రవ్యములో నొకదమ్మిడియైనను అన్యాయార్జితములేదని నీయెదుట నిలఁబడి నీమీఁద నొట్టుపెట్టుకొని చెప్పఁగలను. "నీకర్మ" మందువా? కర్మము జడము. అదేమి చేయఁగలదు? సర్వశక్తుఁడవును సర్వాధికారివిని అగు నీకు కర్మముపై నధికారముండదా? దుష్కర్మఫలమును గొట్టివేయఁజాలినశక్తి నీకులేదా? ఉన్నది. ఉండియును కర్మముపేరుచెప్పి జీవులనిట్లు నీయిష్టము వచ్చినట్లు త్రిప్పులఁబెట్టుచున్నావు. "నేనొక రాజమాత్రుఁడను గాని భగవంతుఁడనుగాను రా నెత్తివాఁడా! నిరపరాధుఁడగు వాలిని నిర్ఘోషుఁడగు శూద్రతపస్విని జంపినాననియు, మహాసాధ్వియును గర్భవతియునగు కాంతను గాంతారముల పాలుచేసినాననియు, నాలోపము నెంచుచున్నారు ప్రజలు. భగవంతుఁడు నాపైవాఁడు. అతని సేవింపు" మందువా? ఈ బొల్లిమాటలకు నే లొంగను. ఎట్లో నీబాధ్యత తొలఁగించుకొనవలెనని మృషావాక్యము లాడుచున్నావు. అమూర్తిమంతుఁడును అదృశ్యుఁడును నైన భగవంతుఁడు సృజించిన సృష్టిలో మాత్రము వైషమ్యనైర్ఘృణ్యాలక్షణము లెన్ని కనఁబడుటలేదు? లయకర్తయును రక్షకుఁడును ఒక్కఁడే యెట్లు కాఁగలడు? నీచరిత్రలోని సందేహములకంటె సృష్టికర్తచరిత్రలోని సందేహము లెక్కువగాఁ గానిపించుచున్నవి. నీవే ఆభగవంతుఁడవు. లోకరక్షణార్థము మనుష్యుఁడవై పుట్టితివి. మాయతో మావంటి మనుష్యునివలె నటించితివి. అంతే. ఆభావన నాకుఁబోదు. అది నాప్రారబ్ధము. కొట్టినతల్లి కౌఁగిలినే మఱింతగట్టిగా నంటిపట్టుకొను బిడ్డ శిశువువలె నేను నిన్ను వదలలేను. ముంచినను నీవే. తేల్చినను నీవే!!

నీవు దుర్విజ్ఞేయుఁడవు. "యస్యానుగ్రహమిచ్ఛామి తస్యవిత్తం హరామ్యహమ్" అన్న దయామయుఁడవు. నీమాయ యంతకంటెను దుర్విజ్ఞేయము. నీమాయలోఁ బడనైచి నన్ను బాధింపకుము. ఇఁకనట్టి బాధలు పడుటకుఁ జాలిన దేహబలమనోబలములు లేవు. ప్రేమచేతనే నేను జెడిపోవుచున్నానని నీకుఁదోఁచు నెడల, ఆతిగుండెయే సుఖజీవనమునకావశ్యకమగు నెడల, నట్లే నన్నుఁ బాషాణహృదయునిజేసి నాకు మనశ్శాంతి యొసఁగుము! నీయందు నాకుండు భక్తిని శుద్ధముచేసి దృఢీకరించి నన్ను నీయక్కున జేర్చికొనుము. మమ్మందఱను దుఃఖసాగరములో ముంచిపోయిన మాఅన్నపూర్ణ ఆత్మకు ప్రశాంతిసుఖములను మోక్షానందమును బ్రసాదింపుము. తండ్రీ! యివే నీకు నాశతసహస్రవందనములు!

మ. వృకసందోహము పొంచియుండి పొలమం దేకాకిగానుండు వృ
షకకుద్మంతముపైకి దూఁకుగతి దుర్దాంతాధులున్వ్యాధులున్,
జకితస్వాంతతనుండ న న్నఁటమి యేఁచ న్జొచ్చె! గోపాలనా
మక! రక్షించుట కీవె శక్తుఁడవురమ్మా! రామచంద్రప్రభూ!

శా. వంతం బెట్టెడు చిత్తవృత్తులను జంపన్నీ శుభాఖ్యోత్కరం
బెంతో శ్రద్ధ జపింపఁజూడ నకటా యేయుక్కిడన్నిల్వకే
స్వాంతంబన్యపి యిచ్చవచ్చినటు సంచారంబు గావించెడున్
శాంతిస్థైర్యములిమ్ము దానికి రమేశా! రామచంద్రప్రభూ!

శా. బాధ ల్రోఁతలు నన్ను లెక్కిడుగ సేవల్చేయు నావశ్యమున్
గ్రోధం బిట్టివిలేని సన్మతియు, హృత్కోశంబునందప్పున
ర్వ్యాధివ్యాధిహరత్వదీయ శుభదివ్యాంఘ్రిద్వయి న్నిల్పుకొం
చే ధైర్యంబుననుండు పాటవము నీవే! రామచంద్రప్రభూ!

మ. అనుతాపాగ్ని మదీయ కిల్బిషవనం బామూలదాహంబుచే.
సిన వెన్కన్భవదీయ భవ్యగుణసంస్మృత్యాదులం బిట్టునా
కనులం బుట్టు సుశీతలాశ్రుతతి నాకాఁ కన్నమింపంగఁజే
సి నను న్భక్తి సుధాబ్ధిఁదేల్పఁగదవే! శ్రీరామచంద్రప్రభూ!

శా. నీపాదాంబుజచింతనాభ్రధునిలో నే స్నానముం జేసినా,
పాపౌఘంబులఁ గడ్గివైచుకొని శుభ్ర స్వాంతతన్నిల్చి నీ
రూపంబు న్మదిఁగట్టి మృత్యువును మిత్రుంబోలె రావోయి! యం
చాపద్బాంధవ! పిల్చునిర్భయత నీవా! రామచంద్రప్రభూ!

—:0:—

పుత్రుఁడు

త్రిపురాన సత్యానందరావుగారు

తల్లిని సతంబు ప్రేమించు తనయుఁడెందు
ఏకపత్నీవ్రతుండగు; నిది ధ్రువంబు.
తండ్రిని సతంబు ప్రేమించు తనయ యెందు
పుణ్యసాధ్వీమతల్లియౌఁ బుడమిపొగడ.
తల్లిదండ్రులఁ బ్రేమించు దంపతులు జ
గత్పితరులై మనియెదరు గౌరవమున.
తల్లిదండ్రుల ప్రేమతత్త్వంబు నెఱుఁగ
తల్లి, తండ్రియుఁ గావలెఁ దానుగూడ;
తల్లి, తండ్రియుఁ దానగుట తగనెఱింగి
తల్లిదండ్రులనడుమను దాఁటిపోవు
నతఁడ పో పుత్రుఁడమలుండు నవనియందు

శ్రీమదరుణాచలాష్టకము

శ్రీభగవాన్ రమణమహర్షులవారిచే నరవమునఁ గావింపఁబడినరచనమునకు శ్రీవారి యాశ్రిత పరమాణువయిన శ్రీకవిభూషణశతావధాని, విద్వాన్, నోమూ వెంకటస్వామిగుప్తగారి తెలిఁగింపు.

౧

మానవాలోచనాతీతమహిమఁ దనరి
యల్లదే! కలదొక కొండయవుర! దవుల,
దానిఘనత నారయు సాధ్య మేనికగును?
అల్లయరుణాచలము దేని నరయలేని
పిన్నపుడె నాదుడెందాన వెలుఁగుచుండె!!
అదెయగుఁ దిరువణ్ణామల యనిరి నాకు
నెవరొ? యట్లయ్యు దానిసమిద్ధత నిద
మిత్థమంచు నెఱుఁగలేనయితిని నంత
దానిచేత నాకృష్టుఁడనై నొగిని ద
రికిని జని యచలమని యెఱింగినాఁడ!!

౨

అల్లయాచలముం గాంచెదు నతఁ డెవఁ డని
మనమునం దెంచఁగను వాఁడు కనఁబడండు
కాని ఉండువాఁడె మదికిఁగానవచ్చె
అటను 'గాంచితిన్ గాంచలే'దనఁగరాదు
తొలిని దక్షిణామూర్తివై తెలిపినట్లె
నీవు మౌనివై తెల్పుదు నిక్కమిపుడు
ఓయచలరాజ! మౌనసంయుతుఁడ! నీదు
తత్త్వమీవెపల్కి తెలుపఁదలఁపనియెడ
నింకనెవరు నీతేజు భాషింపఁగలరొ?
ఈ భవత్తత్త్వముం దెల్పనేకద? యిట
నా స్వరుర్వీపరివ్యాప్తమయిన యచల
భావమూని వెలసినావు పరఁగ నీవు?

౩

నీవు రూపయుక్తుడవంచు నేను నిన్నుఁ
జేరఁగోర నచలరీతి క్షితినిలుతువు
నీదు రూపరహితభావ నీతినెఱుఁగ
యత్నగించు టాకాశంబు నరయఁగోరి
యవనిచుట్టును దిరిగినయటులె యగును,
నీకు రూపున్నదో లేదో నెఱనరయక
నిన్నుఁ గననెంచునాతండు నిక్కముగను
నొక్కచక్కెరబొమ్మ పయోధియంతు
నెఱుఁగ మున్నిటఁబడియందుఁ బొరినిదనదు
రూపువీడి దానఁగలియు నేఁపుగాఁగ
నీదు తేజులో లీనతంజెందు నిజము.
'ఏను నే'నను దానిని నెఱిఁగినంత
నీకునాకును నాకునునీకు నేక
రణిని రూపభేదము దవ్వఁబొనరఁగలదు?
ఓయి! ప్రభు! యరుణాచలాత్యుత్తమాకృ
తిని దనరునీవె సర్వవర్తివి నిజంబు.

౪

ఇటులఁ జెలంగి తేజున రహించు నినుఁ విడనాడి, దేవుఁ డె
చ్చటఁగలఁడంచుఁగాంచుటన హస్తమునం దివియం ధరించి, చీఁ
కటికయి ప్రాఁకులాడినటు గ్రాలదె? యిన్నినుతంబు లిన్ని వి
స్ఫుటమగురూపులుఁ బొరిని బొల్చివెలింగెడి నీతెఱంగుఁ దె

ల్పుటకునె; యిట్టి నిన్నువియుఁబోలఁగఁ దెల్పవయేని సూర్యుఁ జూ
చుటకునుగానియంధులను జొప్పునఁదప్పక పోలునవ్వి యు
త్కటవిమలారుణాచల! యగారముగాఁగ మదాశయంబు సం
తట నిబిడీకృతంబుగ ముదంబుగనుండు, మతుల్యరత్నమా!!

౫

రత్నహారమందు రత్నంబులందలి
దారమటు సకలమతముల జీవు
లందు నీవు వెల్గునట్టివాఁడ వరుణ
శైలరూప! ధూత సకలపాప!!

రతనము సాననిడ్డటు కరంబు నఘూంచితమైన డెందమ
బ్బరమగు నిర్మలత్వమునఁబొల్చిన డెందముతోడనుం బొరిం
బొరిఁదన సర్వపాపములు పోయెడుదాఁకను ఘర్షణంబునుం
బొరసిన నందుఁగాంచనగుఁబో! భవదీయసుతేజ మప్పుడున్.
మఱి యపు డామనం బితరమైనది వస్తువుదేనిదేని సం
కరతనుజెంద, దెమ్మెయినఖండరుచిందగు రత్నమందునన్
మఱొకపదార్థపుంగుఱుతు మాటికొనం బొనరింపసాధ్యమే?
బొరి రవిపాదరంజనముఁబొందినదర్పణ మింక దేనిదై
న రుచినిజెందునే? కనుఁగొనన్ సకలంబును నీవుగాక యిం
కొరుఁడెవఁడొప్పు? సంతతమహోజ్జ్వల! నిర్మలనిర్మలా! నిరం
తరమహనీయ సత్యకరుణాభరణా! యరుణాచలప్రభో!!

౬

సకలాత్ముండవు నీవు; నీవలననే జ్ఞానంబుఁ దేజంబుఁ బు
ట్టుకనొందుౝ భిదగాక నీకడనునెప్డుంబొల్చు బల్వింత శ
క్తికముౝ ప్రాక్కృతమన్న చిట్లనణుభాతిం బొల్చుచిత్రావళి పొఁ
దికఁదేజోమతు లన్నద్వారమున హృద్దీప్తిప్రథం బర్వ నా
ముకురంపుందెరపైన నీడటు జగంపుంబొమ్మలం జూపు వా
రకవానిన్ బహిరంతరింద్రియములున్ రాణన్గనంజాలు దీ
నికినెల్లన్ బయినన్ను నీపటిమయేనెక్కౝ కతంబెంతయున్
రకమానట్టులకాచద్ర (Lens) గ్గతులఁ జూడన్వచ్చునబ్బొమ్మ ల
ట్లు కనన్వచ్చినఁ గాకయున్న, నవిచూడన్నీవె; భవ్యాచలా!!

౭

"నే"ననుభావంబుమానినయెడల సమస్తభావంబులు మాసిపెడలు
వహింనంతదా కేవొభావముల్ పొడమిన యవియేరికొఱకని యరయుమెదను

"నాకొఱ"కను జవాబాకరణినివచ్చు నపు"డాయహంభానము పోడమెనెట?"
నని చర్చనూను మీాయనువునలోతున కరగినయెడ హృదయాంతరాన
నాసీనుఁబ్రభువును నందుదు వక్కడ ద్వంద్వంబు లెంతమాత్రము నెసఁగవు.

"నేనునీ"వను భిదధర్మ నిత్యధర్మములును
భవమృతుల్ సుఖదుఃఖములు వెలుంగు
జీఁకటులు నివే కలలట్లుఁజెలఁగుద్వంద్వ
ము, లివిపోయినవెన్కను బొనరునల్ల

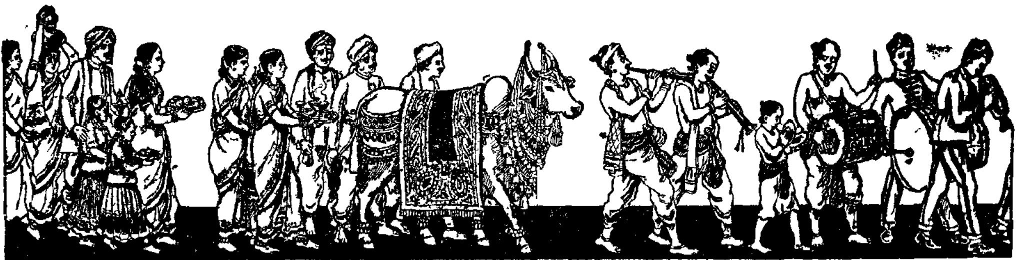
చిత్తమచురంగమందున శ్రీకుఁడుఁ బర
మాత్మయగు నరుణాచలుం డౌచుండు
అంతలేనిస్వయంజ్యోతి యమలసౌఖ్య
వార్ధియతఁడు మాంగళ్య ప్రభావమూర్తి.

౮

సాగరనీరమంబుదపుఁజాడ్పున వాననుగొల్ప నల్లనీ
రేగతులన్ భువిన్గదలి యెన్నిటినడ్డులనేని దాఁటి యెం
తేఁగడకున్ సముద్రమున నేకతఁజెంది ప్రశాంతిగన్న య
ట్లోగురుశాంతివార్ధి! యరుణోర్వధరా! తనువొప్పుజీవి య
ట్లే గరిమన్ నినుంగదలి, యేగతులొచని యెందుసొంపుగై
కోఁగను లేక నీదుకడకున్ జనఁగా మునువచ్చినట్టిత్రో
వేఁగఁగబూని కట్టకడ కింపుగఁగోర్కెఫలించి, తావకై
క్యాగమలబ్ధియౌదనుక నందఁడుకాంతిని నెందునేని నే
బాగుననేలగూటివిడి పక్కియొకండు నభంబునందు బల్
వేగముగాదవుల్ దిరిగి వే మరలం దనగూటి చోటికై
తాగతిఁజూచివచ్చి యటఁదద్దయు శాంతినిజెందునట్లు సు
శ్రీగరిమాభిరామ! యహరీశచమూసమధామ! శంకరా!!

శ్రీరమణమహర్షికృతము శ్రీకర మరుణాచలాష్టకమిష్టదం బలమహర్షి
సత్తమునినిచ్చమెఁదెల్గునల్పె ద్రవిడవాణికి దోమ. వెంకటస్వామిగుప్త.

—.o:—

కీ॥ శే॥ చల్లా శేషగిరిరావుగారు

సీ॥ ఎవ్వానిసద్బోధ లీయాంధ్రసీమను దిశలువ్యాపించి ప్రతిధ్వనించె
ఎవ్వానివ్యాసంబు లీయాంధ్రమనముల దేశసేవార్థమై త్రిప్పగలిగె
ఎవ్వానినై పుణ్య మీయాంధ్రపత్రికానౌక మునుంగక నడుపగలిగె
ఎవ్వానివాక్యంబు లీయాంధ్రభూమిని వేదవాక్యములౌచు వినుతికెక్కె
గీ॥ ఎవనిదేశాభిమానంబె యింత యంత
యనుచువర్ణింప విధికైన నలవిగాదొ
అట్టిధన్యుడు, మాన్యుడు నలఘుజ్ఞాని
శేషగిరిరాయ డిల గీర్తిశేషుడయ్యె.

గీ॥ ఆంధ్రపత్రిక కార్యాలయంబునీడి హిందుపత్రికసేవకై యేగవలదు
అనుచునాతోడబల్కినీ వనఘుచరిత! యాంధ్రపత్రికవిడనాడి యరుగనేల?

గీ॥ ఆంధ్రపత్రికకార్యాలయంబునందు నిన్నుప్రేమించిసేవించు స్నేహితులకు
వృద్ధుడై క్రుంగుచున్న నావిశ్వదాత కేమిచెప్పితి,"హరి"యని యేగువేళ.
గీ॥ ఆంధ్రరాష్ట్రార్థమైకృషి ననవరతము
వివిధభంగుల నొనరించి విసుగుజెంది
ఆంధ్రలోకంబువినకున్న నలుకబూని
యరిగినాడవె నీవిప్పు డమరపురికి.

ఉ॥ వేనకువేలుగా ధనము వేయివిధాల గడింపవచ్చు న
ద్దానివిశేషమున్ దెలిసి దానముసేయగనచ్చు దానిచే
మాన్యుడు విశ్వదాతయని మానితకీర్తిగడింపవచ్చు నే
మానిసికైన నిట్టియభిమానిని నిన్ను గడింపశక్యమే?

సీ॥ స్వాతంత్ర్యవిషయమై చర్చింపగాగోరి విఠలుభాయిపటేలు పిలచెనేమొ
మాతృదేశముగూర్చి మాట్లాడరమ్మని పండితమోతిలాల్ పలికెనేమొ
దేశీయులకును సందేశమిచ్చెదనంచు పాంచాలకేసరి పలికెనేమొ
తెలుగుతల్లిఋణంబుదీర్చితి రమ్మంచు నాంధ్రరత్నంబు నిన్నడిగెనేమొ
గీ॥ హరిజనులనుద్ధరింప మహాత్ము డొకడె
చాలునని యెంచి,యాత్మవిశ్రాంతిగోరి
యరిగినాడవొ? లేకున్న నరుగగలవె
యాంధ్రమాతను విపులదుఃఖాబ్ధిముంచి.

జోశ్యుల నారాయణమూర్తి.

దీవనఁబ్రాలు

జొన్నలగడ్డ సత్యనారాయణమూర్తిగారు ఎం. ఏ. బి. ఎల్.

నేఁడు "గృహలక్ష్మి" పుట్టినదినము. కడచినవి ఆఱేండ్లే. అయినను ఆంధ్రావనిలోని ప్రతిగృహమందును ఈ లక్ష్మి పరిచయభాగ్యమును బడసినది. కావుననే జన్మోత్సవము జన్మించిననెలవునందే గాక, తెలుఁగునేలఁగల ఎల్ల నెలవులందును బోరుకలుగుచునే యున్నది! ముద్దులు మూటఁగట్టు తమ పత్రికాబాలను చూచి మురియని, దీవనఁబ్రాలా మెచ్చి చల్లని ఆంధ్రులు నేఁడెందున్నారు?

"గృహలక్ష్మి" ఎంతో చిత్రమైనది.—పూర్వాపూర్వము లిందు మేళవించినది, పూర్వలక్ష్మి ప్రతి గృహమందును నుండదు.—ఈమె యున్న గీముల నుండి కోడండ్రును నోర్వనేరక శారద దూరమై యుండును. హృత్ప్రీతిని గోడలిఁ జేరిచికొని ఎల్లఱ ఇండ్లను ప్రవేశించి నేఁటి లక్ష్మి మనసొడ్డినవారికి భాగ్యైశ్వర్యమును ప్రసాదించుచున్నది. నాఁటిది కాకున్నను,—"గృహలక్ష్మి" నాఁటి గృహమందలి మహత్తరాశయములను దోసిలిఁగొని, ఎల్లెడలందు విరజిమ్మి చక్కని జీవితముల నంకురింపఁ జేయుచున్నది—నాఁటిరమ నెఱేఁగి, ఆమె యుల్లమందలి చల్లందనమును, విజ్ఞానవృద్ధికి వలయు చల్లందనమును దనదికావించుకొని మనోరమయై వరలుచున్నది.

నేఁటి "గృహలక్ష్మి" కనులుకోరఁగించు సౌందర్యముతో పరిఢవిల్లుచున్నది. ఆఱేండ్లనుండియు నీ పత్రికాపుత్రిక నూతనకళలతో తేజరిల్లుచున్నది. క్రొత్తయేటిపయనమునకు తోడరుతటి తాఁజేయవలయు కర్తవ్యమేమో ఎఱుఁగవలెనని ఆతురపడుచున్నది. కడచిన కాలమున తనయందుఁ దోఁచిన గుణదోషములేవియని అడుగుచున్నది. "గృహలక్ష్మి" యెడద చిన్నిదయ్యు, మిగుల విశాలమైనది. గుణదోషముల నెఱుఁగ వాంఛించువారు నేఁడు వసుమతియందు ఎందఱున్నారు?

గుణములేగాక దోషములేమున్నవో తెలుపుఁడనియు, తనభావికర్తవ్యమేమనియు పత్రికాబాల అడిగినపుడు, గుండె యించుక అదరినది. కాని, యీ ప్రశ్నయందు అధ్యాత్మికమగు నర్థము లేకపోలేదని గుర్తించితిని. గుణములకు దోషములు మెట్లులు. గోయిఁగూలక గొప్పకెక్కిన వారెందఱున్నారు? దుఃఖమును గుటకలువేయక సుఖముఁ గ్రుంకులిడిన వారెందఱున్నారు? తప్పులందు తలక్రిందులుకాక ఒప్పుల నొప్పరికించిన వారెందఱున్నారు? సేగులఁ గూలక, బాగులఁ బట్టనేర్చినవారెందఱున్నారు? ఎట్టిబ్రదుకులోనైన మిఱ్ఱు పల్లము లుండకపోవు. పల్లములందల్లాడుచు, ఎత్తున కెగయుచుంటిమని మిడిసిపడువారు మఱింతలోఁతైన గోతిలో దొరలుదురు. దోసగుల నెఱుఁగువారు నాడిగుర్తించి, మెలకువమెయి వర్తింతురు. దోషముల నెఱుఁగ మక్కువబడిన పత్రికాపుత్రికవాంఛ భావబంధురమైనది. అసంతృప్తి, అభివృద్ధికాంక్షలతో నిది నిండియున్నది. అసంతృప్తిలేనివ్యక్తి, నిలిచినచోటునందే నిలిచి, మునిఁగినగుంటయందే మునిఁగి, బండబారి, మొద్దుదేఱి చావకయు చచ్చినట్లే యుండును అసంతృప్తియందే అభివృద్ధికాంక్షయు, జీవకళయు, భాస్వంతాశయమును నున్నవి! దోషములనెఱుఁగఁ గాంక్షించు హృదయమందు దోషములే ఉండవు.—దోషములుంట దోషములను నెఱుఁగు పఱుచుకొను యెడదయందేగాని, అవితోఁచు దిక్కున కన్నుంచువ్యక్తి హృదయమందు గాదు. "గృహలక్ష్మి" దోషరహిత!—"గృహలక్ష్మి" గుణరత్నాకరము!! ప్రేమమయి!!! సర్వాంగసుందరి!!!! పుట్టిననాఁటనే, ఉత్తమాత్మ్య ప్రేరితయై, దేశాటనమునకై అది బయలుదేరినది. ఈ పత్రిక అభిలషించినది ఆంధ్రప్రజల అభ్యున్నతి.—ఆంధ్రమహిళామతల్లుల పురోభివృద్ధి.

ఉన్నతాశయములు మాతృహృదయమునఁ దోఁచి, మాతృగర్భమునఁ బెంపొంది, మహియం దుద్భవించి, మహితమరీచులను దశదిశలఁ బుత్తెంచునని నిరూఢ మొనరించుట "గృహలక్ష్మి" కర్తవ్యము !

గృహమన నాలుఁగుగోడల వరుసగాదు ; లక్ష్మి యన పెక్కురూకల గుట్టగాదు; స్త్రీయన రక్తమాంసముల చక్కని ఘటనముకాదు. స్వర్గమును చవిఁ జూపి, మోక్షమునకు ద్వారమగునది గృహము ! హృదయవిషాదమును దూలించి, ఆత్మారాము నెదుటఁ బెట్టు పవిత్రశాంతిమూర్తి లక్ష్మి!! సత్వరజస్తమముల (స్త్రీ=స + త — ర. స=సత్వ, త=తమ, ర=రజ) కలయికయందలి గభీరోద్దేశములు వ్యక్తీకరించు అద్భుత సృష్టి స్త్రీ !!! స్త్రీయన గృహమనుఁడు.— స్త్రీయన లక్ష్మియనుఁడు.— స్త్రీయన స్వర్గమనుఁడు. — స్త్రీయన శాంతియనుఁడు.— స్త్రీయన మోక్షసోపానమనుఁడు. స్త్రీని గుర్తింపక, స్త్రీని చీఁకటి కోణమందుంచ నూహించువ్యక్తి, మకుటమునఁదాల్ప వలయు కోహినూరుమణిని కోళ్లబుట్టయందుంచు వాని బోలియుండును— గళమునఁ దాల్పవలయు శమంతకమును గుహయందు దాఁచియుంచు ఎలుఁగున కెనయైయుండును. 'స్త్రీరత్నము' వాడుకపదము మాత్రమే కాదు!! భాస్వంతభావమయూఖలు ప్రసరించు చైత్యనయుక్తమణి అది. సచేతనరత్నమందలి కళలలితకళలందలి కళకు మిన్నయైనది. లలితకళలు సౌందర్యనిధానములై ఆధ్యాత్మికజీవనమునకు మార్గదర్శకములగుచో, లలితకళలను మించిన కళతో నొప్పు స్త్రీవదనమును, వదనకళను మించిన సౌందర్యముతో నొప్పారు స్త్రీహృదయమును మహత్తర భావనిక్షేపములై ఆనందమయజీవనమును చేతికందీయవా ? స్త్రీ ఆనందము,— స్త్రీ అనురాగము. దృగ్గోచరముకాని హృదయమే స్త్రీరూపున ప్రత్యక్షమగుచున్నది. హృదయసౌందర్యము స్వర్గసామ్రాజ్యమును జేర్చునని అవతారపూరుషులనిరి కదా? ఇట్టి సౌందర్యమును,— ఇట్టి సామ్రాజ్యమును పురోభాగమందుంచు అద్భుత వ్యక్తి స్త్రీ! ఈమెను గుర్తించు దృష్టిని ప్రజలకిచ్చుట "గృహలక్ష్మి" కర్తవ్యము !!

ఈ దృష్టి నలవఱుచు విద్యను పురుషుఁడు నేఁడం దవలెను. స్త్రీవిద్యకు పీఠికయగునది పురుషవిద్య. నేఁడు పీఠిక వెల్లనై యున్నది— గ్రంథము శూన్యమై యున్నది. సంపూర్ణ మనుష్యజీవనమను నుద్గ్రంథమునకు వలయు భావసామగ్రిని చేకూర్చుట "గృహలక్ష్మి" కర్తవ్యము !!!

స్త్రీ, పురుషునకు ప్రాఁపు.— పురుషునకు స్త్రీ పట్టుగొమ్మ. పురుషుఁడు మేధస్సు.— స్త్రీ హృదయము. మేధస్సు గగనచుంబిహిమాద్రివంటిది. — హృదయము, పూతగుణప్రపూర్ణ భాగీరథి వంటిది. సురధుని లేకున్న, తుషారాద్రికి మహత్వమే లేదు. — తుషారాద్రి లేకున్న, సురధుని కైహిక శోభయే లేదు. ఈ రెంటిని గలిగినది కైలాసము. ఈ కైలాసము,— హృదయమేధస్సులనుగలుపు కైలాసము, — సతీపతులను జేర్చు కైలాసము గృహము. ఈ కైలాసమునఁ దోఁచుభావవిభూతి, స్త్రీ పురుషులు పెంపొందించు లక్ష్మి, గృహలక్ష్మి దివ్యభావసమన్వితమైనది. గృహమహత్వమును, — స్త్రీ పురుష జీవనములందలి గభీరార్థమును జనావళికిఁ దెలుపుట "గృహలక్ష్మి" కర్తవ్యము !!!!

"గృహలక్ష్మి" కర్తవ్యము సామాన్యమైనదికాదు.

కర్తవ్య నిర్వహణమునకు తొలుత కావలయునది ఉత్సాహము. తొలినిముసమందే కొండకొనఁజూచి, నడుముఁగట్టఁగల శక్తిసంపన్నులు సాధారణమానవులందు సకృతు. తొలియంజవేయక మలియడుగునకై ఎగిరిపడువారు కాలువిఱుచుకొని కూలఁబడుదురు. అడుగుకు అడఁచివైచు అలసదనమును అంతమొనరించునది ఉత్సాహము. ఎట్టికర్తవ్యమైనను, ఉత్సాహ ద్వారమునఁ బ్రవేశించియే పవిత్రమగు తన ఆశయ గర్భాలయమును చేరుకొనఁగలదు. కర్తవ్యము కదలు తఱి ఎన్నెని నియమములును, విధులును దృష్టి

సాకర్షించును. విధిపరంపరలు ప్రాకారపరంపరలు. ప్రాకారములను దాఁటి కడనున్న ఆశయదైవతమును జేరినపుడే యత్నఫలితము సమ్మృక్షీనమగును.

ఫలమును బట్టి గుణము నెంచు నలవాటు మానవలోకమందుఁ గలదు.—ఇది కూడదనఁజెల్లును. గుణనిర్ణయ మొనరించునది ప్రయత్నముకాని, ఫలితము కాదు. ఫలితము గమ్యస్థానము గమ్యస్థానమును చేరితినని ఉబ్బి తబ్బిబ్బగు మనుష్యుఁడు మనుష్యుఁడే కాఁడు. ఒకగమ్యస్థానము వేఱొక గమ్యస్థానమునకు ఆదర్శపూరుషుని జీవనపథమునఁ దొలిమైలు రాయి. ఆశయము దిగ్వలయమువంటిది. దిగ్వలయమున కవ్వల నేమున్నదో,—ప్రయత్నమున కవ్వల నేమిఫలమున్నదో మానవుఁడెఱుఁగఁడు. తాను నిర్దేశించుకొనిన తెరువునుబట్టి తిన్నగ నడుచుట నీకఁడెఱుఁగవలెను. ఈతనిశక్తిని నిరూపించునది ఈతని గమనిక. కుప్పిగంతులును, కోతికొమ్మచ్చులును గమనికలుకావు;—కుక్కపాటునడకయు, అస్సురుస్సురు పోకయు గమనికలుకావు. నిర్దిష్టమార్గమున, నియమసోపానముల ననుసరించి ఆశయశిఖరముదెససాగు చలనమే గమనిక. ఉత్సాహమును, దూరదృష్టియు నీ చలనమునకు పదయుగ్మమై కర్తవ్యపంథయందగ్రేసరమగును!

దేశాటనమునకై ఆఱేండ్లకుమున్ను పయనమైన "గృహలక్ష్మి" తనకర్తవ్యమార్గమందలి వివిధఘట్టములను చూచుకొనినది. వృష్టిపాతీనకొలఁది కుధరమెత్తై యున్నట్లు గుర్తించినది. ఆఱుమెట్లు కడచినవి. గిరిశృంగము ఇంకను సుదూరమై యున్నది. ఇంతదనుక "గృహలక్ష్మి" కావించిన ప్రయత్నమును,—కాంచిన వృద్ధియు మాత్రము విమర్శనార్హములు.

ఆఱేండ్లకుమున్ను ఆంధ్రమహిళలందు అక్షరములు లేవని తెలుపవల. నేఁడున్నట్లే నాఁడును కొలఁది బాలికాపాఠశాల లున్నవి. పాఠశాలలుకాక గృహములే విద్యాపీఠములు కావలెనని నాయుద్దేశము. గృహమును విద్యాపీఠముచేయునది విద్యాకాంక్ష. ఆంధ్రగృహిణికిని, ఆంధ్రగృహమందలి జనయిత్రికిని జనయిత్రిని గనినజనయిత్రికిని విద్యాకాంక్ష యొసఁగిన సంస్థగాని, పత్రికకాని ఆఱేండ్లకుమున్ను ఆంధ్రసీమయందు ఒక్కటైన నున్నదనుట తెగించి అబద్ధమాడుట. స్త్రీ యుద్యమమునకును, మానవకల్యాణాభివృద్ధికిని వలసిన ఉత్సాహమును ఊరించు ఈ కాంక్షను ఆంధ్రమహిళాహృదయములందు ఉత్పన్న మొనరించినది "గృహలక్ష్మి" యనక తప్పదు.

ఆఱేండ్ల "గృహలక్ష్మి" సంచికలను తెఱచి చూడుఁడు. ప్రతిపుటయందును, ప్రత్యక్షరమందును ఈకాంక్ష తెరలుతెరలై తొలుకాడుచున్నది. ఈ కాంక్ష లేకున్న, ఆంధ్రసీమంతినీహృదయము నేఁడు ఉత్సాహసంసిక్తమై యుండక నైరాశ్యమున నెండియుండెడిది! ఈకాంక్షాపూరమున మొలకలెత్తిన ఆశయాంకురములే క్రమక్రమముగ విశాలమగుచున్న గృహలక్ష్మికేదారమునకు సింగారమును, రంగారు బంగారువన్నెను జేకూర్చినవి!—"గృహలక్ష్మి"ని గంధబంధురభావములకు పూలకారుచేసినవి!! "గృహలక్ష్మి" వలననే కదా వరలక్ష్మి నేఁ డాంధ్రవనితావసుమతియందు ప్రతిభావసుచ్ఛటలను చిమ్ముచున్నది! "గృహలక్ష్మి" వలననే కదా కంచనపల్లి సోదరి కనదురుకీర్తి నందినది!! "గృహలక్ష్మి"వలననే కదా రత్నమాంబ నేఁడురత్నదీపమై వెలుగొందుచున్నది!!! "గృహలక్ష్మి"వలననే కదా సీతాంబ సీమంతినీచూడామణులలో నొకర్తుక యనిపించుకొనినది!!!! ఆంధ్రవనితావసుంధరయందు వసుంధర యోర్తు ఉన్నదని తెలిపినది "గృహలక్ష్మి" కాదా? "గృహలక్ష్మి" లేకున్న శ్యామల, సరస్వతు లెందుండువారు? అడ్డుగోడ వెనుక నిలిచిన శివకాంతమ్మయును, ఇంటిమూల ముక్కాలిపీటపై గూర్చునియున్న వేంకటరత్నమ్మయును బాహ్యావనియందు నేఁడు ప్రతిభా

ప్రభలు వెడలించుటకు హేతుకము వీరిశక్తితైలమును నిజహృదయ ప్రమిదయందు నిలిపి, ప్రేమానురక్తి నందు వత్తిగనిలిపి ఆశయశిఖనంటించినది "గృహలక్ష్మి" కాదా? "గృహలక్ష్మి"నుండి వెడలు నీమకీ చికాగుచ్ఛమును కాంచియేకదా పల్వురు సోదరీమణులు "జే! జే!!" అని ముందుల కరుదెంచుచున్నారు!

కాని, వీరి ముందంజ కేవలము ఉత్సాహముతో నిండియుండరాదు. పట్టి యుత్సాహము వ్యర్థమైన నురుఁగు. నురుఁగునందుఁ దేలియాడువారు మనుజులు కాక ఎండుబెండులగుదురు. ఏప్రయత్నమునకైన నుత్సాహము సంజీవివంటిదనుట నిక్కమే. గభీర యోచనయు పట్టుదలయు తోడుపడకున్న యెడల, తొలుత సంజీవియైన ఉత్సాహము, పదపడి మానవుని ఇటునటు దొరలించి భయదమగు నుప్పునందుఁ బడఁద్రోయును. ఎనుటిపని కష్టతరమై తోఁచినకొలఁది,— పురోభాగమందలి కర్తవ్యమహీధ్రమెత్తై గోచరించినకొలఁది, బలమైన యోచన ఉత్సాహమునకు చేతికఱ్ఱయై యుండవలెను మానవజీవనమందును,— ముఖ్యముగ భారతజీవనమునందును, భావగమనము జవోపేతమై యుండునేఁడు ఈవిషయము సోదరీమణుల దృష్టి నాకర్షింపవలెను.

భారతజీవనమున సాంఘిక, ఆర్థిక, రాజకీయ సమస్యలెన్నో నేఁడు తలయెత్తియున్నవి. వీని నెదుర్కొనుపట్ల తమకు సమానబాధ్యతయున్నదని స్త్రీలు గుర్తింపవలెను. పురుషులతో సరిసమమగు హక్కులకై సోదరీమణులు ప్రయత్నములు సలుపుచుండుట సంతోషకరము. దైనికజీవనమునకు సంబంధించినవ్యక్తిగత సామాజికవిధులను మెలకువమెయి నిర్వర్తించుట సామాన్యక్రియకాదు. పరిజ్ఞానముగాని, అనుభవముగాని ఎఱుఁగక ముందుల కుఱుకువ్యక్తులు ఘోరమైన అరిష్టములకు పునాదులను త్రవ్విరనియు, వీనిని కూల్చుటకు శతాబ్దములు చాలినవికావనియు ప్రపంచచరిత్రలు తెలుపుచున్నవి. స్వపరిపాలనము భారతీయుల కింతలో చేఁబడినను, చేఁబడకపోయినను, రాజకీయరంగమందు నేఁటికంటె వారు విశేషబాధ్యతను,— బాధ్యతగాకున్న,—అశేషములైన బాములను గాంతురనుట తథ్యము. ఓటు చేఁబూను స్త్రీ ఓటుచుట్టు అల్లుకొనియుండు జటిలరాజకీయాంశముల నెఱుఁగవలెను. మానమును అమ్మి పైకమును చేఁబట్టు వెట్టిదో ఓటునుఅమ్మి మూటవింపుటయు నట్టిదే. బాధ్యతయందలి అర్థమెఱుఁగక బాధ్యతజరుపువారు పలుగాకుల నెందఱినో లేవనెత్తినవారగుదురు, క్లిష్టమైన ఆర్థికాంశములు సోదరీమణుల నఖదర్పణములం దుండవలెను. నేఁటి "గృహలక్ష్మి"యందు సాంఘిక సమస్యలు కొన్ని చర్చింపఁబడుచున్నవి. వీనిని చేఁబూనుతఱి స్త్రీలు తమ అభిప్రాయములను తొలుత తామే నిశ్చయించుకొనవలెను. ఒకవిషయమున నొరులు—వారెంత ఘనులైననేమి—ఏమి చెప్పినను దానిని బాగుగ విమర్శింపక వీరు కైకొనరాదు. 'భళాభళి' బ్రదుకు ఆత్మగౌరవమున్న వ్యక్తికికాదు. నిరంతరము 'తందానతాన' లందు దొరలువాఁడు మనుష్యాలం దధముఁడని నా యభిప్రాయము. ఒకఁడు మఱొక్కరున కనారతము ప్రతిధ్వనియై మనఁగోరియుండుటకంటె మహీతలము నుండి మటుమాయమగుట మంచిది. విచక్షణ ఎఱుఁగని మనుజుఁడు మనుజుఁడేకాఁడు. అంతరాత్మనుండి యుబ్బికొనివచ్చు హేతువును, అంతరంగమందే పూడ్చిపెట్టి, మఱొక్కరునిచేతికి ముక్కుదార మందించి, వంగి సలాములు సేయుచు, వెనుకఁబడు నాతఁడు బానిసకుగూడ సిగ్గుఁదెచ్చు నరాధముఁడు! శారీరకముగ గాకున్నను, మానసికముగ నిట్టి హీనజీవనముకడుపు మానవులు నేఁడెందఱో ఉన్నారు. మహత్తరమైనవ్యక్తిమ్రోల సాగిలపడుటయు,— మహత్తరమైన భావమునకు జోహారొనరించుటయు మహాపురుషలక్షణములు! మనుష్యులను దిగమ్రింగు పిశాచములను పదములక్రింద నొక్కియుంచుటయు మనుష్యజాతికి కళంకమునాపాదించు దుర్భావము

లను పుట్టువులోనే దునుమాడుటయు మహాపురుష లక్షణములే!! ఇట్టి తీవ్రసంఘటనములును, తీవ్రదృశ్యములును అనుదినము కన్పట్టి మానవులను సవాలు చేయకపోయినను, అపుడపుడు జెబ్బగొట్టుచు నవి యెదుట నిలుచుననుట నిక్కము. కూడనిభావమును, కూడని ఆచారమును, ప్రలోభముఁజూపు దృశ్యమును ప్రతిఘటించుట కెంతేని మానసికశక్తి ఆవశ్యకము. ఒకవిషయమును గుఱించిగాని, ఒకప్రథను గుఱించిగాని సమస్తప్రపంచ మొక్కటఁపున నున్నను, విమర్శించియే దాని నొకవ్యక్తి పరిగ్రహింపవలెను. తన యోచనను,—తన అంతరాత్మను ఆభావము విరుద్ధమైతోఁచెనేని, ముల్లోకములు గదలుపూని పైఁబడినను, జంకుగొంకులేక తన నిశ్చితాభిప్రాయము చెంతనే తనజండాపూని ఆతఁడు నిలువవలెను. ఎదుటిబలగము పెద్దదై ఆతనిని పూడ్చినను, పూడ్చిపెట్టవచ్చును.—కాని అతనిని దిగమ్రింగిన అణువులు అపూర్వశక్తినంది స్వాతంత్ర్య భావమందలి మహత్వమును దిగంతములకును, సహస్రాబ్దములకును గురుగంభీరస్వరమునఁ దెలుపును!— అతడోడ్చిన రక్తమునుండి అనంతకాలము జయదుంధుభులు మాఱుమ్రోగును!! తుత్తునియలైన అతని యెముక లొక్కొక్క టొక్కొక్క విజయధ్వజమై నభోసీమనంటును!!! తన స్వాతంత్ర్యమునకై తనను తుచ్ఛమొనరించుకొనిన మహాపురుషుని పాదరేణువులకై తనను తుచ్ఛమొనరించుకొనిన మహాపురుషుని పాదరేణువులకై పంతములాడుచు అమరులు పర్వులెత్తుకొనివత్తురు!!!! సూక్ష్మపరిశీలన, స్వాతంత్ర్య భావములు, వివిధజీవనరంగములందు నేఁడెంతయు నావశ్యకములై యున్నవి. తమ యుత్సాహమున కీ శక్తులను తోడుపఱచుకొనుట సోదరీమణుల ప్రస్తుత కర్తవ్యమని నొక్కి చెప్పుచుంటిని.

ప్రాచీనసాంప్రదాయములు, నేఁటి అభివృద్ధి కాంక్షయందు రవరవలు పుట్టించునో, దాని నందల మెక్కించి ఊరేగించునో, ప్రతీచియాచారములు ఆకస్మికముగ అనంతవిజయమును అరచేతి అమలక మొనరించునో, అతలగర్భమున విసరివైచునో నేఁటి అతివలు తమంతదాము యోజించుకొనవలెను. స్వాతంత్ర్యము హృదయమందును, గృహాంగణమందును అంకురించి, మొలకలెత్తి, చిగురించి, శాఖోపశాఖలుగ సంఘజీవనమునఁ బెంపొందునని గుర్తింపక, గృహాశయములను గోతిఁగూల్చి, గృహదీపమును గుప్పుమనిపించి, గృహబాధ్యతను బలాదూరని, గృహస్థునకు దిగనుడుపని, రచ్చపై ఢంకాకొట్టు అభాగినులు అన్యసీమలందు అనేకులున్నారు. అంధానుకరణము తమకుఁగాదని రాయిగ్రుద్దిచెప్పి, తమ ఆదర్శములను పెంపొందించు ఉద్యమమును "గృహలక్ష్మి" పిలుపున వారు లేవనెత్తవలెను. వీరు విమర్శింపవలయు వివిధసమస్య లెవ్వో వివరించుట కీ వ్యాసభూమి చాలదు. తమ ప్రాచీననైతికవిభవము తమ యంతరంగములందే సహస్రాబ్దములనుండి కదలిచేరుచున్నదని ఒకపరి లోనికిజూచి సోదరీమణులు గుర్తింపవలెనని మాత్రము చెప్పుదును.

"గృహలక్ష్మి"యందు సారస్వతాంశములు కొన్ని తోఁచుచున్నవి. ఆంధ్రరమణులు సాహిత్యక్షేత్రమున నింకను అగ్రసరులు కా[illegible]లేరు. వంగసోదరీమణులందువలె ఆంధ్రసోదరీమణులందు అనురూప నిరుపములు లేరు. అచటి సీతాదేవి ఇచట తలసూపవలెను. ఇచటి పరంజ్యోతి అచటి జ్యోతిర్మయి కెనయైయుండవలెను.

సారస్వతమే కాక, తర్కతత్వశాస్త్రములుకూడ స్త్రీలదృష్టి నాకర్షింపవలెను. ఇవి కూడుగుడ్డలు తెచ్చునాయని నేఁడు కొందఱు విద్యాధికులు బొబ్బలిడుచున్నారు. చెన్నపురి విశ్వవిద్యాలయము తత్వశాస్త్రమును తరిమి తరిమి కొట్టుచున్నది. తత్వశాస్త్రము మటుమాయమైననాఁడు నేఁటి విశ్వవిద్యాలయములు మసిబొగ్గు గుట్టలగును! మనుష్యత్వసిద్ధికిని, పూర్ణత్వసిద్ధికిని వలసిన మహితభావముల నిచ్చునది తత్వశాస్త్రము. భారతీయుఁడు తత్వమయుఁడు. కావుననే ఎన్నెన్నిసిలుగు లాతని మెడఁబట్టి నులుముచున్నను, తన ఆత్మను పరమా

"పైనవ్వహాసములు"

కీ॥ శే॥ బ్రహ్మశ్రీ కాకర్ల శ్రీరాములుగారు

వీరు 1877 వ సంవత్సరములో, పశ్చిమగోదావరిజిల్లాలోని ఆకువీడుగ్రామములో జనించిరి. 1895 వ సం॥లో, అనగా తన 18 వ ఏట, 5 గురు పిల్లలతో ఒక రిజల్టు గరల్సుస్కూలు వీరు ప్రారంభించిరి. అప్పటినుండి, స్త్రీవిద్యగురించి పాటుపడి, అధికారులమన్ననపొందుచు, ఆస్కూలును 1909 వ సం॥వరకు నడపిరి. 1909వ సం॥లో, 150 మంది పిల్లలతోను, 4 గురు ఉపాధ్యాయులతోను, ఆస్కూలును నర్సాపురం బోర్డువారికి అప్పగించినారు. అప్పటినుండి, 1932 అక్టోబరువరకు పనిచేసి రిటైరు అయినారు. అనగా, మొత్తము 37 సంవత్సరములు స్త్రీవిద్యగురించి పాటుపడి, మొన్నటి వైకుంఠఏకాదశినాడు, 27-12-1933 సం॥న కాలముచేసినారు.

ఈయన నిష్కపటి. రామభక్తుడు. సర్వలెక్కలలోను, వైద్యమునందును, కవిత్వమునందును ఈయనకు ప్రవేశముండెను. మట్టితో బొమ్మలను ఆయన అభిమానముగ చేయుచుండెడివారు. "స్త్రీవిద్య" అనుసంగతి తెలియని కాలములో వీరు ఆవిషయమున పాటుపడియుండుటవల్ల భీమవరముతాలూకాలోని పెద్దలు చాలామంది వీరి నెరుగుదురు.

పరమేశ్వరుడు వీరి ఆత్మకు శాంతినొసంగుగాక !

త్మకు సంధించి, తన మహత్వమును కాఁపాడుకొను చున్నాడు! తాను నేర్చినదానిని తన జీవనమం దింకింపకొను నలవాటు భారతీయునిది. పాశ్చాత్య తత్వవేత్తలజీవనములం దెన్నో హంసపాదులున్నవి. మన తత్వవేత్తలజీవనములు మయూఖమయములనుట జగత్ప్రసిద్ధము. తత్వశాస్త్ర మతశాస్త్రములు అర్ధనారీశ్వరులట్లు వరలి, మానవునిచే "సోహమ్" అనిపించి, భరతభూమిని భవ్యభూమిఁ గావించెనని ప్రతీచీపండితులే ఎఱుఁగుదురుకదా! మైత్రేయీ గార్గీలను మించిన విదుషీమణులు ఏదేశమందు, ఏ శతాబ్దమందున్నారు? వైదుష్యము అన్యసీమలందు ఋజువర్తనము కావచ్చును, కాకపోవచ్చును. వైదుష్యము భారతసీమయందు గురుగుణముఁ జూపును. మైత్రేయీగార్గీలు చదువులునేర్చిన వారలే గాక పవిత్రచారిత్రలగు మానినీమణులని ఎవ్వరెఱుఁగరు? పల్వురు గార్గీలును, అసంఖ్యాకులైన మైత్రేయీలును నేఁడు తోఁచినయెడల నే, తొంటి మైత్రేయీ గార్గీల జీవనములు నాఁడే ఎండుపైరై మడియక నేఁడును నవపల్లవములతో శోభిలెనని తెలుపుచును.

దృఢనిశ్చయ, ఇచ్ఛాశక్తి, త్యాగతితిక్షలు కూడి రమణి ఆయెనని పృథ్వికిఁ దెలిపినది భారతసీమయే! ఆత్మగౌరవరక్షణార్థము అగ్నిగుండమున నుఱుకఁగలిఁగిన స్త్రీ భారతస్త్రీ! అవినీతి అత్యాచారములు మార్కొనినను అసిధారావ్రతదీక్షవీడని స్త్రీ భారతస్త్రీ!! ఆకసమువిఱిగి తలపైబడినను తన యున్నతోద్దేశమునుండి పదస్ఖలన మెఱుఁగని స్త్రీ భారతస్త్రీ!!! కల్లోలములు కబళింపనెంచినను, అల్ల కల్లోలములఁ మదలింపఁజూచినను, దివిజకల్లోలిని యట్లు శాంతశీతలగుణముల నొప్పారినస్త్రీ భారతస్త్రీ!!!! నాఁటిస్త్రీ, నేఁటిస్త్రీ దృష్టియందు ధ్రువతార కాఁగలిఁగిననాఁడే నేఁటిస్త్రీ పవిత్రమగు తన ధర్మమును నెఱపుకొని ఆదర్శగృహలక్ష్మి కాఁగలదు!!!!

ఆదర్శగృహలక్ష్ములను పునరుద్ధరించు నుద్దేశము గల "గృహలక్ష్మి" ఆంధ్రవసుంధరయందు విజ్ఞాన సౌరభమును గురిపించుచు, చిరంజీవియై రాజిలు గాకని కోరుచుంటిని.

నీకట నేమమౌనె?

అధికార్ల సూర్యనారాయణరావు గారు.

ధవళకాంతులు గల నీరదములనుండి
ధారలుగ వర్షజలములు కారుచుండె,
శీతవాయువు చెలరేగి చెట్లనుండి
ఝూంకరించుచు వీచెఁ బ్రశాంతిలేక
ఏరులై పారు చినుకులతీరు చూచి
కరకుగావీచు చలిగాలికతన వడకె
సలుపవలసిన ప్రత్యహచర్య మాని
మసలుచుండిరి యిండ్లనెమనుజులెల్ల
అఖిలఖగ కులంబులు కులాయములయందు
తడిసి ముద్దలై ముచ్చటనుడులు మాని
అప్పుడప్పుడు రెక్కలల్లార్చుకొనుచు
దీనభావంబుచూపులఁ దెలుపుచుండె
వర్షసలిలకణంబుల బరువుతోడ
శిరసులను వంచి శోకించె తరువులెల్ల
ఎచటజూచిన జలమె కాన్పించుచుండె
బాలభాస్కరు డుదయించు లీలలేదు
ఆత్మలో నేమొకాని విచారమయ్యె
పరుగులిడునేవొ తలపులు భావవీధి
మబ్బుగ్రమ్మినచందాన నుబ్బె దిగులు
చిన్ని జానకి! నీకటనేమమౌనె?

మల్లిక

శ్రీమతి ఎ. లలితాకుమారీగారు.

౧

నామదిని వర్తించు నాబుద్ధిమెఱయు
నాతోడ బత్తిలో నైక్యతంజెందు
నాకు ముక్తినిచూపు నాచూపువలన
నేను మ్రొక్కెద వానియేనుఁగుమొగంబున్

౨

కలడొక్కబాపఁడు కాననంబందు
తరుణశృంగారమాధవుడన్న పేర,
వరనందనోద్యానవరలక్ష్మి భార్య,
మల్లిక కూతురు; మంగళరూప.
ఒకనాడు మాధవు డొంటరినున్న
పాంథునిజూచెను ప్రణయస్వరూపు
ఆతని జూచియు అమృతస్వరూపు
ఆతని పిలిపించి యర్ఘ్యంబునిచ్చె.
తనపుత్రి మల్లికకు తగినట్టివరుడు
వచ్చినా డని చూచె వానిని లక్ష్మి.
రాగరంజితభృంగరాజంబు పేరు
అనుటచే లక్ష్మియు నానందమొంది
మల్లికపెండ్లని మదిలోన తలచి
పొంగి యానందాన పొరలెను నపుడు,
భార్య సమ్మతిజూపె భర్తతో తాను
భర్త యేగియు భృంగబాబుతో నవియె
ఒక్కచక్కనిచిన్నచుక్కనుదెచ్చి
పరిణయంబును సేతు పరిఢ విల్లయ్య
యనుచు మల్లికఁజూపి అతనితోననగ.
మల్లికఁజూచుచు మదిలోన దలచె
చల్లని కర్పూర చందనంబట్లు
సొగసైన కమ్మని సుమములయట్లు
మాధ్వీకరసముల మాధుర్యమట్లు
కెందమ్మిపువ్వులయందమ్ము లట్లు
సౌందర్యమంతయు బొందుపడినట్లు
ఆనందమంతటి యాకారమట్లు
శ్రీలక్షణంబుల శ్రీపుత్రియట్లు
చలువగొజ్జగినీటిజలకంబులట్లు
కులుకుదళుకులనొప్పు కనకంబునట్లు
చల్లదనంబున శశిరేఖయట్లు
వన్నెదనంబున వెన్నెలయట్లు
ప్రణయబీజంబుల పాదైనయట్లు
ప్రణయలతికలకును ప్రాకైనయట్లు
రాగంబునంతకు రాణియైనట్లు
యానందమిచ్చిన యమృతస్వరూప
మల్లికం బెండ్లాడ మదిసంతసింతు
ననుకొంచు నాతండు యనుమతి దెల్పె.
వాలైనకూతుకు వానిని జూపి
యామెయు సంతోష మందుచుండంగ
కోయిలల్ స్వస్తులు కూయుచునుండ
నెమ్మిలు నృత్యంబు నింపుగసేయ
సెలయేటిగానంబు శృతిచేయుచుండ
భృంగంపు సుస్వరసంగీతమొప్ప
చెట్లన్ని పుష్పాలసేసలుచల్ల
పక్షులరుతములు బాజాలుగాగ
పచ్చని కుంజముల్ పందిరుల్గాగ
వింతఫలంబులే విందులుగాగ
పెండ్లిని చేసెను ప్రేమతోనపుఁడు.
కాలంబు గడపుచు మెలగుచునుండ
నొకప్రక్కేవ పొట్టేళ్ల ఒకప్రక్కేవ కోళ్ల
పందాలధ్వని దిశల్ బద్దలగుచుండ
పేకాటలాడుచు పెక్కు రుప్పొంగ
చదరంగమాడుచు చతురులుప్పొంగ
పట్నాల బాలురు పరిగిడివచ్చి
తమ్ములతో తాము తనరుచునుండ
అల్లుర కూతుళ్ల నాడపడచులను

రప్పించి వింతైన రంగులనొప్పు
బహుమతులర్పించి పరగుచునుండ
పిల్లలందరు భోగిపిడకలతీసి
భోగిమాటలలోన బ్రొద్దున్నబ్రేయ
దండాలపండుగ దండాలయనుచు
మంచాలశంకరు పదిదలుపుచుండ
అందరి కానంద మతిశయిల్లంగ
సంక్రాంత్రి వచ్చెను సంతోషమొప్ప
క్రొత్తయల్లుని పిలిచి కూడుపెట్టించి
యలసివచ్చితివంచు నత్తగారపుడు
ఫలరసంబులతోడ పానీయమిచ్చి
చక్కని చల్లని చందనంబద్ది
మధుమధూకంబుల మద్యంబునిచ్చి
ప్రణయగీతాలను పాడించుచుండె.
మాసంబువచ్చెను మాఘనామంబు
మాఘమాసపుష్పించె మల్లిక యపుడు

కుందుర్తి నరసింహారావు గారు.

అన్వేషణము

కృష్ణవేణీ స్రవంతి నిద్రింపదేమి
విశ్వశాంతి ప్రదం బిట్టివేళఁగూడ ?
వీనులంబడి తెలియంగరానివాని
అర్థశూన్యగీతిక లిట్టు లాలపించి,
శూనరాగాల నను వెఱ్ఱివానిఁజేసి
అంతలోనె కిలకిలనవ్వి హాస్యమాడు
నేను తలవాల్చుకొని, యేటినీటివెలుఁగు
చూడకే దారిఁబడి పోవుచున్నవాఁడు;
ఈ నిశీథమధ్యమున నాహృదయవీణ
దారుణాశాశ్రుతుల్ తఱంతన స్వనించు
గాలికే తూలిపడిపోవు లీలనేను
చిక్కి సగమయి యిట్లు కృశించినాను;
పూర్వపరిచితమగు జాతిముందు నిలిచి
నలుదిశల్ పరికించుచున్నాను విసిగి
నిబిడనీరదయవనికా నిర్మితమగు
గగననాటకరంగముఖంబునందు
తారకామూర్తి కానరాదయ్యె నొకటి
ఉత్తరదిశాగర్భముననుండి హోరుమనిన
సవ్వడిని వెంబడించెను చల్లగాలి
ఆశలన్నియుఁ గోల్పోయినట్టి నేను
కన్నులెత్తి యుత్తరదిశఁ గాంచినాఁడ
పృథివిపై వ్రాలు తారకాభిన్నకాంతి
మిన్కుమనుచుండె నొక చిన్నమేడమీఁద ;
'బ్రదికితి' నటంచు హృదయవిభ్రాంతివీడి,
నాకొఱకు జోలబాడు ప్రేమాకులాత్మ
కృష్ణవేణీమతల్లికిఁ గేలుమోడ్చి
పరుగుపరుగునఁ బోయి, గవాక్షవీధి
చేరఁజేసి కన్నులను వీక్షించినాఁడ
ఆలతాంగికి నిద్దురయైన లేదో,
ఒంటరిగ తా గవాక్షమునొద్ద నిలిచి
చెదరిన శిరోజములు సరిజేసికొనియె;
గురుతుపట్టితి, సంతోషమహార్యమైన
నాహృదయసీమ గంతిడె నాల్కకడకు
కాని, నేను స్వతంత్రించలేను మగుడ
'ఆమెయెందున్న?' దనిపల్కి యాగిపోతి
ఆవిలాసిని కనుఱెప్ప లట్టెవాల్చి
ఊరకున్నది; నాయెడ లూగిపోయె,
మాటలాడదు; ఆపాదమస్తకమును
గడగడవడంకుటను వెనుకకు మరల్చి
దీర్ఘనిశ్వాసములతోడ తిరిగిపోతి
మెల్లగా కృష్ణవేణిను తల్లికడకు.

ఆలోచనాప్రభావము

శ్రీమతి వి. సీతారామదేవిగారు

ప్యారిస్‌లో నొకకన్య ఒకయువకుని ప్రేమించెను. కన్య మంచిఅందకత్తె; దాదాపు 19 సంవత్సరములవయస్సు. ఆమె ప్రియునివయస్సు 25 వర్షము లుండును. ఆ కన్యయొక్క తండ్రి మంచిధనవంతుడును, గొప్పగౌరవనీయుడును, పేరు ప్రతిష్టగలవాడునై యుండెను. కాని యువకుడు పాపము కడుబీదవాడు. అందుచే వీరిద్దరకును వివాహమగుట బహుకష్టముగాతోచెను. కాని యొండొరులప్రేమ దుర్గ్రాహ్యముగదా! యువకు డొకనాడు తనప్రియురాలితో "నేను ధనసంపాదనమునకై అమెరికా వెళ్లుచుంటిని, అవకాశము లభించినచో మూడు వర్షములలో మీతలిదండ్రులు మనవివాహము నంగీకరించునంతటి ధనముసేకరించుకొనివత్తును; ప్రస్తుతము ఇంతకంటె వేరుఉపాయమేమియు నాకు కాన్పించుట లేదు ప్రేయసీ! నేను నిన్ను ఎట్టిఆకృతితోవదలి వెళ్లుచుంటినో మరలవచ్చికూడ అట్టి యాకృతినే చూడగోరెద. దీనిని లక్ష్యమునందుంచుకొమ్ము" అని వచించెను. ప్రస్తుతము తనశరీర మేరీతి సౌందర్యభరితమైయున్నదో ఆసౌందర్యమును చెడకుండునటుల తిరిగి తానువచ్చువరకు జాగ్రత్తగా నుంచుమని యువకుడు చెప్పినటుల భావించి ఆ యువతి ప్రియునిమాటయం దెక్కువ ధ్యానముంచ సాగెను. ఆమె దినమంతయు సాధ్యమైనన్నిసారులు పెద్దఅద్దముఎదురు నిలచి తనయాకారమున నేమయిన భేదము కాన్పించుచున్నదా, యని చూచుచుండెను. కాని ఆమె ఆకృతియందు ఎట్టి భేదమును కాన్పింపకుండుటచే ధైర్యము వహించుచుండెను. ఆమెకు ఈపని రోజుకు 15, 20, సార్లు నిత్యకర్మమై పోయెను. కొన్నిదినములకు ఆమెప్రియుడు అమెరికాయందు ఒకనేరముక్రింద 10 సంవత్సరములు జైలునందుంచబడెను. జైలునందు కష్టము లనుభవించుటచేతను, అనేకదుఃఖములు తటస్థించుటచేతను, బహునిర్బలుడై యుండెను. అతని ముఖమున వృద్ధావస్థయొక్క చిహ్నములు చిందులుద్రొక్కుచుండెను. అప్పటికి ప్రియురాలివయస్సు 32 వర్షములు ఎటువంటి యనుభవశాలియైనను ఆమె వయస్సు 20 సంవత్సరములకంటె మించియుండునని వచింపజాలడు.

ఈ కన్యయొక్క యీఆరోగ్యమును, సౌందర్యమును చూచి ఫ్రాన్సులో డాక్టరులు ఇది యొకవిధమైన సమ్మోహనశక్తియొక్క ప్రయోగమనియు, ఎల్లపుడును తదేకధ్యానముతో నుండుటచేతనే ఈమె తన సౌందర్యమును నిలుపుకొనజాలినదనియు, ఇది కేవలము ఆలోచనాప్రభావమనియు, నిశ్చయించుకొనిరి.

వీధిబడి చదువు

తాత కృష్ణమూర్తి బి.ఏ;యల్ టి.

"యీ ప్రపంచములో యేమి వస్తువు లుంటవి?"

"ఆవులు."

"డామ్ నాన్సెన్స్, యెంతసేపు ఆవు లేనా? యేమేటివుంటవో బాగా ఆలోచించి చెప్పు."

"గేదెలు."

"దట్ విల్ నాట్ డు, మళ్ళీ ఆలోచించి చెప్పు."

"అయితే నాకు తెలియదు."

—కన్యాశుల్కము.

నాకు ఎనిమిదోయేడు, అప్పుడు. రెండో తరగతిలో చదువుతూ ఉండేవాడిని. రోజుకు మూడు పలకపుల్లలు అవసరపడేవని మహా ఉపద్రవంగా చదివేస్తూ ఉండేవాడినని ఊహించకూడదు. చిన్నప్పుడు అసలు చదువంటేనే నాకు తలనొప్పి!

మాబడిలో అందరంకలసి, యించు మించు యిరవైమంది పిల్లలం ఉండేవాళ్లం. ఇద్దరు ముగ్గురు ఆడపిల్లలుకూడా ఉండేవారు. మొగపిల్లల బడిలోకి అమ్మాయిలను ఎందుకు రానియ్యకూడదో అప్పుడు అనుభవంమీద బోధపడింది నాకు. మొద్దు అబ్బాయిలను చూసి వాళ్లు నవ్వుకునేవారు. అప్పుడప్పుడు పళ్లికిలించి వెక్కిరించేవారు కోపంవస్తే సివంగి పిల్లలవలె మీదపడి రక్కేవారుకూడా. మీదు మిక్కిలి, మాస్టరుతో లేనిపోని చాడీలుచెప్పి మమ్ము కొట్టించేవారు. పాఠాలు చురుకుగా అప్పజెప్పేసి, మా మొగకుర్రవాళ్లను చిన్నబుచ్చేవారు. ఆడపిల్లలు కదా అని, పాఠాలు తిన్నగా చదవక పోయినా, బడిలో ఎంత అల్లరిచేసినా, వాళ్లకు దెబ్బలు తగిలేవికావు. వాళ్లమీద ఎప్పుడైనా కోపం వస్తే, పంతులా కోపాన్ని మా మొగమొద్దులమీద ఆర్పుకునేవాడు, అన్యాయంగా!.........ఇంతకూ, అడపిల్లలకు చదువుకోవలసిన గ్రహచారమేం చెప్మా అనిపించేది నాకు. వాళ్లేమైనా ఉద్యోగాలు చెయ్యాలా, అప్పుపత్రాలు రాయాలా? ఆడపిల్లలు చదువుకోవడంనుంచే, మొగపిల్లల తెలివితేట లన్నీ క్షీణించిపోతున్నాయి!.........

మా బడిపంతులు పేరు సాంబన్న. ఆయనకు సుమారు యాభైయేళ్లు ఉండేవి. చత్వారంచేత కళ్లకు సులోచనాలు పెట్టుకునేవాడు. అతగాడికి పెళ్లాం, పిల్లలు, ఎవరూ లేరు. మనిషి దొడ్డవాడే కాని కించిత్ ప్రథమకోపం ఉండేది. ప్రైమరీ దాకా మాకు చదువుచెప్పేవాడు. అతని యింటి వీధిచావడే మా స్కూలు. ప్రతీయేటా మాకు పరిక్ష జరుగుతూ ఉండేది. క్లాసుకు యింతజీతం అని నిర్ణయంలేదు. ఊళ్లో తక్కినవాళ్లు ఎంతెంత యిచ్చేవారో మానేవారో నాకు తెలియదు కాని, మా నాన్నగారు సాంబన్నకు యేటా కొన్నిధాన్యం, పెసలు, మిరపకాయలు కొలిచేవారు.

సాంబన్న పేరు చెప్తే నాకు వొణుకు! ఇంట్లో అల్లరిచేసినా, ఆయనతోనే ఫిర్యాదు చేసేవారు. బడికి వెళ్లకపోతే అమ్మ కోప్పడేది; వెళితే అయ్యవారు కొట్టేవాడు. 'ముందుకు నుయ్యి, వెనకకు గొయ్యి!' అన్న సామెతవలె ఉండేది నా అవస్థ. బడిలో చదువుమాట దేవుడెరుగును కాని, శిక్ష చాలా కఠినంగా ఉండేది, తొడపాశాలు, మొట్టికాయలు, వీపుగుద్దులు మొదలైనవి సరేసరి, కోదండం యెక్కించడం, గోడకుర్చీ వేయించడం, ఎండలో నిలబెట్టి పాఠం చదివించడం—యీవిధంగా శిక్షించేవాడు సాంబన్న. పిల్లల్ని ఎంత కొట్టి శిక్షిస్తే, వాళ్లకు అంత బాగా చదువువస్తుందని అభిప్రాయం కాబోలు! అలాగైతే, నేను తిన్న దెబ్బలకు నిజంగా నాకెంత విద్య రావలసింది?

సాంబన్న చేతిలో సర్వకాలసర్వావస్థలయందు బెత్తం ఊగుతూ ఉండేది. ఒకచేత బెత్తం, రెండో చేత నుద్దముక్క పట్టుకొని, చుట్టపొగ కుర్రవాళ్ల మొహాలమీదకి గుప్ గుప్ మని వొదులుతూ, మాస్టరు నావేపు వస్తూఉంటే, నా పంచప్రాణాలు ఎక్కడ ఉండేవో ఆ దేవుడికే తెలియాలి. ఎప్పుడైనా స్కూలుకు వెళ్లడం ఎగవేస్తే, ఆమర్నాడు కాళ్లు పీకేదాకా గుంజీలు తీయించి, చావజంపి చెవులు మూసేవాడు. పండుగ, పర్వం వచ్చినప్పుడు మాత్రం మావద్ద ఒక్కొక్కకాని వసూలుచేసి, బడికి సెలవిచ్చేవాడు. ఆ వెధవపండుగలు ఎప్పుడోకాని రావుకద? మనంకోరిన రోజులలో అయితే అవి అసలే రావు!

"అమ్మా, అమ్మా, రోజూ బడిలో మాస్టరు నన్నెందుకు కొడతాడు?" అని ఒకనాడు మా అమ్మను అడిగాను.

మెల్లగా నవ్వుతూ ఆమె, "పెంకెతనం చెయ్యక బుద్ధిగా చదువుకుంటే కొట్టడు. ఉదయం నేను లేచినవేళకు నువ్వుకూడా లేచి, తులశమ్మకు దండం పెట్టి, మొగం కడుక్కోవాలి. అప్పుడు ఎక్కాలు రాసుకొని, బడికి వెళ్లాలి. నిత్యం ఆమోస్తరుగానే చేస్తే, అయ్యవారు కొట్టడు." అని చెప్పింది.

నాకు ఎక్కాలన్నా, లెక్కలన్నా గండకత్తెర! అందుకనోడు, బడికివెళ్లడంతోనే ముందుగా ఎక్కాలే అడిగేవాడు సాంబన్న. ఆస్కూలులో చదివినంతకాలం నిజంగా నాశరీరం ఎక్కాలకే అప్పజెప్పాను!

ఒకనాడు సాయంత్రం 'ప్రభవా విభవాలు' చెప్పిన తరువాత, సాంబన్న బెత్తంతో నేలపైని తట్టుతూ, "ఏరర్రా, ఇటు వినండి — రేపు మీకందరికీ పరీక్ష జరుగుతుంది. పాఠాలు బాగా చదువుకొనిరండి. లేకుంటే, ఇన్స్పెక్టరు ఫెయిల్ చేస్తాడు. కుళ్లు గుడలు కట్టుకొని రాక, శుభ్రమైన చాకింటి బట్టలు వేసుకొని రండి." అని గట్టిగా అందరికీ వినిపించేలాగు చెప్పి, బడి విడిచిపెట్టాడు.

హాయిగా పుణ్యక్షేత్రాలన్నీ తిరిగి, అప్పటికి నెలరోజులయింది, మానాయనమ్మ యిల్లుచేరుకొని. వృద్ధాప్యం వచ్చినా, యింకా ఆమె పనిపాట్లు శ్రద్ధగానే చేసేది. వంటలో నిజంగా ఆమెది అమృతహస్తం! ప్రొద్దున్నే యేటినుంచి ఆమె స్నానం చేసివచ్చి, తులసిమొక్కదగ్గిర ముగ్గులు పెడుతూ ఉంటే, నేను పరుగెత్తివెళ్లి, "నాన్నమ్మా, యీవాళ మాకు పరిక్షలవుతాయి. వేగిరం బరికివెళ్లాలి" అని చెప్పాను.

వేరే అత్తెసరువేసి, ఆమె అందరికన్నా ముందుగా నాకు వడ్డించింది. ఈలోపున మా అమ్మ నాకు తల దువ్వి, నీళ్లుపోసి, నుదుట అగరుచుక్క పెట్టింది. ఆవాళ క్రొత్త షెరాయి, పట్టుజుబ్బా తొడుగుకున్నాను. దసరాకి మానాన్న పట్నంలో నాకోసం కొనితెచ్చిన జల్తారు టోపీ పెట్టుకున్నాను. మసి బొగ్గుతో తోమి, ప్రొద్దున్నే పలక శుభ్రంగా కడిగి ఉంచుకున్నాను. క్రొత్త 'పాలపుల్ల', ఎక్కాల బుక్కు, కాపీల పుస్తకం, కరక్కాయ సిరాబుడ్డి, పిట్టకలం, పెన్సిలు, చిన్న దంతంపిడి చాకు — నాసజ్జు యావత్తు పట్టుకొని బడికి బయులు దేరాను.

మా మాస్టరు నల్లని పెద్దకోటు తొడుక్కొని, ఎర్రని పాగాచుట్టాడు. ఇన్స్పెక్టరు రామయ్యపంతులు పదిన్నర గంటలసరికి బడికి వచ్చాడు.

డిక్టేషను, రీడింగు అయిన పిమ్మట ఆయన పాఠాలలో ప్రశ్నలువెయ్యడం ప్రారంభించాడు.

"ఆవుపాలు ఎట్లాఉండును?"

"తెల్లగాను, రుచ్యముగాను ఉండును." అని ఒక కుర్రవాడు చెప్పాడు.

"రైట్. రుచికి ఆవుపాలు ఏవిధముగాఉండును? — నెక్స్టు బోయి!"

"మధురముగా ఉండును."

"వెరిగుడ్. 'మధురము' అనగా అర్థమేమి?"

"తీప." అని ఒక అమ్మాయి చెప్పింది.

"క్వైట్ రైట్. రుచులన్నిటిలోను ముఖ్యమైనది ఏది?" అని రామయ్యపంతులు అడిగాడు ఒక అబ్బాయివేపు తిరిగి.

"పంచదార" అని వాడు చెప్పాడు.

"కాదు. నెక్స్టు?—"

"పాకం బెల్లం!"

"నో,—కాదు."

నేను క్లాసులో వెనకను కూచుని ఉంటిని. నన్నెప్పుడడుగుతాడా, ఎప్పుడు చెప్పేదునా, అని చాలా ఆతురతగా ఉండెను నాకు. ఎవడు చెప్పిన జవాబూ రామయ్యపంతులుకి నచ్చలేదు. 'తీప' అని ఒకడు, 'పులుపు' అని మరొకడు, 'కారం' అని యింకొకడు, 'తియ్యతియ్యగా పుల్లపుల్లగా ఉన్నది,' అని వేరొకడు—యీవిధంగా తలా ఒక్కొక్క జవాబు చెప్పారు. ఇంతలో రామయ్య పంతులు నావైఖరి చూశాడు. నేను లేవబోతూ ఉండడం, కూచోడం, పెదవెం లాడించడం, అన్నీ కనిపెట్టి, 'వీడికి తెలిసినట్లుంది!' అని గ్రహించి, నావేపు వేలు చూపించాడు.

"నువ్వు...అబ్బాయి, నీపేరేమిటి?—నువ్వు చెప్పు?" అన్నాడు నన్ను హెచ్చరిస్తూ.

గభాలున నిలబడి, గుక్కవిడవకుండా ఒక్క ఊపిరిని జవాబు చెప్పాను.

"ఈవాళ ప్రొద్దున్న మానాయనమ్మ వంకాయ జీడిగులు, కలిపి వండినముద్దకూర!"

"చబాష్!" అని యిన్స్పెక్టరు కడుపుపట్ట లేకుండా నవ్వేడు.

మా మాస్టరుకికూడా నవ్వువచ్చింది కాని, నవ్వు సమాళించుకుని, నావైపు చురచుర చూడడం ప్రారంభించాడు. క్లాసులో ఉన్న అమ్మాయిలు కూడా మొహాలు ప్రక్కకుతిప్పి, విరగబడి నవ్వుతున్నారు. అప్పుడు నాకు కొంచెం మనసు బాధించింది. కాని వాళ్లు ఎందుకు నవ్వుకుంటున్నారో గ్రహించుకోలేక పోయాను. రామయ్యపంతులు వేసిన ప్రశ్నకు ఎవరూ సరియైన జవాబు చెప్పలేనప్పుడు, నేను చెప్పగలిగినాను కదా అని బ్రహ్మానందభరితుడనై కూర్చున్నాను.

మధ్యాహ్నం లెక్కలపరీక్ష. ఉదయం నేను చెప్పిన జవాబుకి చాలాసంతోషించి కాబోలు, "వీడు చాలా చురుకైన కుర్రవాడివలె ఉన్నాడు." అని తలచి, రామయ్యపంతులు రెండోపూట వచ్చీ రావడంతోనే, తక్కినవాళ్లను ప్రశ్నించక నన్ను పరీక్షచెయ్యడం ప్రారంభించాడు.

"అబ్బాయీ, పళ్లెంలో మూడు మిఠాయి ఉండలు ఉన్నవనుకో, పిల్లివచ్చి ఒకటి యెత్తుకొని పోతుంది. ఇంకా ఎన్ని ఉండలు మిగులుతవి?"

"అన్నీ మిగులుతాయి." అని బదులుపలికినాను.

"అన్నీ ఎట్లా మిగులుతవి? పిల్లి ఒకఉండ యెత్తుకొ పోతుందిగా?"

"పిల్లిని నేను పళ్లెందగ్గిరికి రానియ్యను. కర్రతో కొట్టి తోలేస్తాను." అన్నాను.

రామయ్యపంతులు తనలో నవ్వుకొని, "నువ్వు అప్పుడు యింట్లోలేవనుకో, పిల్లివచ్చి ఒకటి తినే స్తుంది. ఇంకా ఎన్నిఉండలు ఉంటాయి?" అని గట్టిగా అడిగాడు.

"నేను లేకపోతే మా అమ్మఉంటుంది. ఆమె లేకపోతే మానాన్నఉంటాడు. నౌకర్లు ఉంటారు. ఎవరున్నా లేకపోయినా, మానాయినమ్మ తప్ప కుండా సావిట్లో కూచుంటుంది కదా. పిల్లివచ్చి మిఠాయి ఉండలు ఎత్తుకొపోతూఉంటే చూస్తూ ఊరుకుంటుందీ?"

ఇన్స్పెక్టరుకు కోపం వచ్చింది. కళ్లెర్రజేసి నా వేపుచూస్తూ, "అబ్బాయీ, ఎవరూచూడకుండా వచ్చి, పిల్లితినేస్తుందనుకో." అని బోధపరిచాడు.

"అయితే ఒకటీ ఉండదు." అన్నాను.

"ఏమి? మూడుఉండలలోను పిల్లి ఒక్కటేగా తింటుంది?"

"ఎవరూ చూడకుండాఉంటే, పిల్లి ఒక్కఉండ మాత్రం తిని వెళ్లిపోతుంది? అన్నీ కాజేస్తుంది." అని చెప్పాను.

"అదికాదు. పిల్లి ఒక ఉండ తినగానే నువ్వు లోపలికి వచ్చావనుకో మిగతావి తిననియ్యకుండా పిల్లిని తోలేస్తావనుకో. అప్పుడో?"

"అప్పుడైనా ఒకటీమిగలదు. ఏమంటే, ఆమిగిలిన రెండుఉండలూ నేనుతినేస్తాను. నాకు మిఠాయి ఉండలంటే మహాఇష్టం."

రామయ్యపంతులు నవ్వి. "సరే కూచో." అన్నాడు.

బడివిడిచీగానే పరుగునవెళ్లి, మానాయనమ్మతో పరీక్షసంగతులన్నీ చెబుతూ ఉంటే, అమ్మవచ్చి నావెనక నిల్చుంది. కొంతసేపు నాకబుర్లువిని, "ఇట్లారా నాతో." అని తనగదిలోకి తోడ్కొని పోయింది.

ఏదో తినిందుకు యిస్తుందికాబోలని సంబర పడ్డాను. రోజూ స్కూలునుండి సాయంత్రం యింటికి రాగానే, నాకు యేదైనా ఫలహారం లభించడం మామూలు. ఏదీ లేనప్పుడు మానాయనమ్మ నడిగితే, రాత్రికి తన ఫలహారానికి చేసుకున్న రొట్టె ముక్కో, ఉప్పుపిండో, పొంగరాలో—ఏదో ఒకటి యిచ్చేది. నాకు చేగోడీలు, జంతికలు, చక్కిలాలు, మొదలైన చిరితిళ్లంటే చాలా యిష్టం. కాని అవి అజీర్ణం వస్తువులనీ, అనాగరిక భక్ష్యాలనీ కాబోలు, మా అమ్మ నన్ను అట్టే తిననిచ్చేదికాదు. పాలముంజలు, హల్వా, రవ్వలాడు, కోవాబిళ్లలు, మొదలైన నాజూకు పిండివంటలన్నీ చేయించేది ఫలహారానికి. పట్నంనుంచి నాకోసం బిస్కట్‌డబ్బాలు, పిప్పరమింట్లు, చాకొలెట్లు తెప్పించేది. నెలనెలకీ గిన్నెడేసి ఆముదం తాగించేది నాచేత!

"అమ్మా, తినిందికి ఏమైనా ఇయ్యవ్?" అని చెయ్యి చాచేను.

"ఈవాళ యేమీలేదు. కావలస్తే పాలు, మీగడ గిన్నెలో తీసియిస్తాను; పంచదారవేసుకొని తిను. నిన్నటి కోరుండలు రెండు గూట్లో దాచి ఉంచితే, పిల్లి యెత్తుకుపోయింది."

"రెండూ తినేసిందీ?" అని అడిగాను.

"పూర్తిగా! ఒక పిసరైనా మిగల్చలేదు." అన్నాది.

"అలాగా? అయితే పోనీలే కాని, అమ్మా, యిటువిను. నాకేమీ తినిందికి వొద్దులే. ఈవాళ యిన్‌స్పెక్టరు పరీక్షచెయ్యడానికి వచ్చేడా, నన్ను నోటి లెక్కలడిగాడు. 'పళ్లెంలో మిఠాయి ఉండలు మూడు ఉంటే, పిల్లి యెవరూ చూడకుండా వచ్చి ఒకటి యెత్తుకుపోతే, యింకా ఎన్ని ఉండలు మిగులుతాయి?' అని అడిగాడు పిల్లి అన్నీ తినేస్తుంది కదూ? కాబట్టి 'ఒకటీ మిగలదు.' అని జబాబు చెప్పాను. చూశావా మరి,... నువ్వు కోరుండలు దాచితే, యేంజేసింది పిల్లి? అలాగే—"

నామాటలు విని మా అమ్మ మెల్లగా నవ్వింది.

"అయితే పరీక్ష పాస్ అయినావా, లేదా? అని అడిగింది, మీద. చెయ్యివేసి.

"ఏమో!"

ఆమె దయతో నాశిరస్సు నిమురుతూ, "నువ్వు బాగా చదువుకొని, పెద్దపెద్ద పరీక్షలు పాస్ అయితే నాకు సంతోషంగా ఉంటుంది. రేపటినుంచి నీకు యింటివద్ద చదువుచెప్తాను నేను; నేర్చుకుంటావూ?" అన్నాది. "ఓ అలాగైతే మరి సాంబన్న బడికి నేను వెళ్ళనక్కరలేదన్నమాట!" అని చంకలు గుద్దుకున్నాను.

"వెళ్ళాలి." అన్నాది ఆమె, నవ్వుతూ. "బడికి వెళితేకాని చదువురాదే, అమ్మా? ఎక్కాలు, దెబ్బలు, ఆడపిల్లల నవ్వులు—ఇవి తప్పవూ మరి?" అన్నాను గునుస్తూ.

“సావిత్రీదేవి వుద్యాపనసమయమందు తాడేపల్లిగూడెం సతీహితసమితిసభ్యురాండ్రు తీయించినఫొటో.

డా॥ లక్ష్మీనరసమ్మ, కార్యదర్శిని.

'దొంగలమఱ్ఱి' లోభీమారెడ్డిపాత్రవహించిన

చి॥ మల్ల సుభద్రాంబ (8 ఏండ్లు)

సువర్ణపదక మొసగబడినది.

"ఎక్కడనుండి యీమ్రోత?"

(శ్రీయుత ఎ. టి. టాడ్హంటర్ నాగ)

విశాఖపట్నంజిల్లా చూచికొండ

బాలికాపాఠశాల

నెచ్చెలియెడబాటు

శ్రీమతి చిల్కపాటి సీతాంబగారు

క॥ కలకలనవ్వుచుఁ బ్రియమౌ
పలుకుల సౌశీల్యగరిమఁ బరగెడి "నానె
చ్చెలి యెడబాటు" రచింపగ
కలమాడదు చిత్తవృత్తికలగెడి నకటా.

మ॥ కడులేఁబ్రాయపు చిన్నిపాపలడలన్ గాంతుండు చిత్తంబునన్
బెడిదంబైన వియోగతాపమునకున్ బెంపేదిచింతింప నీ
యెడబాటోపక సోదరుల్ వగవ, నెంతేతల్లియుందండ్రి బి
ట్టడలన్ నిన్గొనిపోయెదైవ మిపు డాహా క్రూరుడై నెచ్చెలీ.

మ॥ కలగుండై తపియించు నెమ్మనముతోఁ గందోయిపెన్నీటితో
బలుదుఃఖంబులసోలు నంగములతోఁ బల్మాఱు హా, పుత్రికా
ఇలకున్ బాసితివేయటంచు నెపుడున్ హెచ్చైనశోకాగ్నిచే
చెలియా! గాసిలుతల్లిఁ బాసి యిటు నిశ్చింతన్ దివింజేరితే.

చ॥ ననుగని "మీ సముద్రమథనంబను నాటకరాజ మెప్పుడో
కనుగొను భాగ్యమబ్బు"ననఁగా ముదమంది "యితోధికంబులౌ
ఘనమగు గ్రంథరాజములఁ గాంచితిరేగద మీర"టన్న 'నా'
"మనవనితల్ రచించునవి మాన్యములౌగద సౌహృదంబుచే
మన"కనినొక్కిపల్కు నభిమానవతీమణిసఖ్య మబ్బునే.

చ॥ అలరితి పద్మినీపరిణయంబునుగన్గొని యింకనిట్టులే
సలలితగ్రంథరాజములఁ జాలనొనర్పుము కీర్తిగల్గు న
వ్వలఁబరమబ్బునీకు కొదవా ప్రతిభానిధివంచుఁబల్కు నె
చ్చెలినెటఁజూతునింక నెడఁజేసెనెదైవము క్రూరచిత్తుడై.

గీ॥ అమ్మవైద్యశాలకరిగె నదే యిదే
వచ్చుమాకు పండ్లనిచ్చునంచు
అఱ్ఱులెత్తి చూచునట్టి పాపలనైన
కనికరించి నిన్నుఁగావడయ్యె.

క॥ తులసీ మంగళగీతల
జెలియా రచియింపు మనుచుఁజెప్పిన నీదౌ
పలుకు నెరవేర్పకయె "నె
చ్చెలి యెడబాటు"ను రచింపఁజేసె విధి చెలీ.

సీ॥ శ్రీమహనీయమై చెలఁగి పేరొందిన సద్వంశమందున జననమొంది
భువనాభినంద్యమౌ భూరిసద్గుణముల నెల్లరు గొనియాడ నెలమిగాంచి

వనితాజనంబు నీఘనసౌహార్దంబున కలరి మైత్రినొనర్ప నతిశయిల్లి
నేర్పు వల్లభుకడనోర్పు కార్యములందుతీర్పు భాషణలపినీతినలరి
శ్వశురపితృవంశములఁ గీర్తి జగతివెలయు
రీతిని సతీమణి వనంగ ఖ్యాతినొంది
దేవదేవుని సేవకేతెంచు నీకు
వినుతగుణ, సాటిచెలియేది వెదకఁజూడ.

గీ॥ నిత్యసౌభాగ్యవతి వౌచు నెగడి మంచి
తనయులనుగాంచి విభునిమన్ననలనలరి
భువి సతీమణివై దివిబొందు నీకు
గూర్మి బాష్పాంజలులనిత్తు గొనుము ప్రీతి.

గీ॥ దేవిభువనేశ్వరి ! నిన్ను దలచిచూడ
దేవిభువనేశ్వరివటంచు దెలసికొంటి
కోరి బండెడు పసపుకుంకుమలతోడ
స్వర్గమును జూఱగొనుటచే శాశ్వతముగ.

కొండగడ్డ

కవికొండల వెంకటరావుగారు

[గీతిక]

నేనీదాఁక భూమిపై నున్నానా ?
నన్నీదాఁక నెవ్వరైనఁగన్నారా ?
నేకొండగడ్డ నెట్టిచెక్క నేలబిడ్డనూ
నానీటియెఱుపు నెత్తుటికినిలేదు రాదుగా—॥నే॥
మధ్యాహ్నమెల్ల యెండ మాయమైనను
సందేళ చినుకుపడ్డ సాగిపోదునూ—॥నే॥
మబ్బుగమ్ముకుంటుపోతె మనసువిప్పను
మబ్బుమెఱసికుంటుపోతె కనులుగప్పను—॥నే॥
నన్నుజూచి పొంగిపొయ్యే నాథుఁడెవ్వడూ ?
నేనునేఁడు కెరలి దొరల నెనరులెవరికే ?—॥నే॥
లేదుదుక్కి, లేదుచేను, లేదుచల్లిక
లేదుజగతి కేనుజేయు నేయుపకృతి—॥నే॥
నడకచూస్తె నాకెవింత నాదమీనెదు
గడిముందు లేనిదాన్ని గండికొడితిని—॥నే॥

మగని చెవిలో

అనసూయ

(మరిదిఉద్యోగముగురించి)

మీ తమ్ముడికి నూరురూపాయీల జీతంమీద మేష్టరుపని అయిందట గదూ! ఆహా! ఏమిఅదృష్టమండీ! మొన్న మొన్నను యింకా ప్యాసుఅయినట్లు తెలిసిందో లేదో అప్పుడే యెంతవేగం ఉద్యోగం దొరికిందండీ! అదృష్టంఅంటే అలాగుండాలి! ఎదుగూ బొదుగూ లేకుండా గొర్రెతోకలాగు ఉందిగదా మీప్లీడరుపని! వచ్చిననాడు ఎలాగున్నదో యివాళకూడా అలాగే ఉన్నది. పూర్వమునకూ ఇప్పటికీ భేదమేమిటంటే అప్పుడుయేమీదొరక లేదని అందరూ నమ్మేవారు, ఇప్పుడు మీఅమ్మావాళ్లూ మాత్రం నమ్మరు! అంతేగాని దొరకకపోవడమేమో నాడూ నేడూ ఒక్కలాగేఉంది! నిజంగా ఆమేష్టరు పనిలో ఏదో రామాకృష్ణా అని, ప్రొద్దున్నా సాయంకాలమూ, అనుకున్నా వంటపడుతుంది, ఫలము ఉంటుంది. పిల్లలతో పని, అమాయకులతో కాలక్షేపము; ఊళ్లుతిరగక్కరలేదు, నాయిళ్లని ఆశ్రయించనక్కర్లేదు, పట్నాయిళ్లను బ్రతిమాల నవసరము లేదు, కడుపులో చల్లకదలనక్కరలేకుండా నెమ్మదిగా పనిచేసుకొని పోవచ్చును. ఒక యేడాది పాఠాలుచెప్పిన తరువాత మరియింటిదగ్గర తయారీ అవుసరములేకుండా తడుముకోనక్కరలేకుండా చద్దన్నంతినడం బడికి వెళ్లిపోవడం తప్ప మరేమీ చికాకుకూడా ఉండదు. అదికాక పిల్లలకు చెప్పే పాఠాలు నిజమైనవీ న్యాయమైనవీ ప్రమాదము లేనివీ, ఇహపరసాధకములైనవీ, చెప్పినవారికీ, చెప్పించుకున్నవారికీ కూడా శ్రేయస్కరమైనవీ అయిన సంగతులు, మీరు చెప్పేపాఠాలు అటువంటివి కావుగదా! ఒకకేసులో ఇద్దరు ప్లీడర్లవాదమూ న్యాయమై ఉంటుందా చెప్పండీ? ఇద్దరికీ నిజమైన కేసు ఉండదుగదా! కాని యిద్దరూ బడి పెట్టి పాఠాలు చెప్తారా చెప్పరా! చెప్పకపోతే కేసు పోతుందని బెదిరించి అబద్ధాలు చెప్పిస్తారా లేదా? మీరు చెప్పేవన్నీ అబద్ధాలేనా? అయ్యో! వెనుకా ముందూ ఆలోచనలేకుండా గుడ్డెద్దు జొన్నచేనులో బడ్డట్టు మీరెందుకు దిగేరండీ యీవృత్తిలోనికి! పోనీ! యేం! తండ్రి ప్లీడరని దిగేరా? అన్న ప్లీడరని దిగేరా? మామ ప్లీడరనిదిగేరా? ఈయిల్లు, యీబీరువాలు, యీపుస్తకాలు, యివన్నీపోతాయి, వీటిని కనిపెట్టుకొని ఉండాలని దిగేరా? మీకుటుంబములో యేడు మూడు పురుషాంతరాలనుంచీ లేని యీ ఊబిలోనికి మీరెందుకు దిగబడిపోయినారు? ఇప్పుడు పైకి పోలేరు, దానిలో ఉండలేరు!

ఔనుగాని అల్లా బెల్లానవాడుట! వాళ్లమ్మ వంటవండీ నీళ్లుమోసీ గణించిన డబ్బుపెట్టి చదువుకొని యేదో నిఖరంరాబడిగల ఉద్యోగములోనికి పోకుండా వాడుకూడా యీవృత్తిలోనికి దిగిపోయేడుట! వాడికేం చెడుకాలం పట్టిందండీ? అల్లావీనిలో పెద్దమేడకట్టిన ప్లీడరు తనకొడుకుని దాన్లో పెట్టకుండా పోస్టాఫీసులో పడేసేడుటగదూ! నిజంగా అలాంటివాళ్ళ కాళ్ళకి మొక్కాలి! ఒక కుటుంబమును ఉద్ధరించేడన్నమాట! ఇప్పుడు బోధపడక పోయినా క్రమంగా బోధపడకమానదు! మీ అబద్ధపు నరకంలోనికి ఒక జీవిరాకుండా తప్పిపోయినా మంచిదేగదూ! పోనీగాని ఒకటిచెప్పండీ! రోజూ అబద్ధాలాడించే వాళ్ళకు ఏమతము ప్రకారమైనా ముక్తిఉన్నదండీ! ప్లీడరు జపముచేసినా తావళాలువేసుకొన్నా నాకు కాలనేమి జ్ఞాపకం వస్తాడు! ఎరిగెరిగి అబద్ధాలాడించేవాడికి, పట్టుమని పదిరూపాయీలు జీగేలుమని చేతిలో పడేసరికి తన పార్టీ అంత అమాయకుడూ నిర్దోషీ లేడని యింటా బైటాకూడా చాటించేవాడికి, కష్టార్జితమైన కాపువాళ్ళసొమ్ము కల్లలాడించి గడించేవాడికి, జపాలూ, తావళాలూ, గీతలూ, ఏమి మేలుచేయగలవండీ?

ఆతావళాలపులి, ఆపిభూతిబుట్ట, ఆ వేదపండు, అయ్యన్నపంతులు ముసలిక్షోకాణా అయిపోయినా ఇంకా కచేరీకివెళ్లి అబద్ధాలాడిస్తూ ఉన్నాడుట కదూ! అతడు ఎన్నిజపాలు, ఎన్నియజ్ఞాలు, యాగాలు చేస్తేమాత్రం ఫలమేమిటి? ఇవతల అప్పులా పెరిగిపోతూవున్నవి, అవతల యేళ్లా నిండిపోతూవున్నవి; కుటుంబములో యెవళ్లో ఒకళ్లు పోతూనే ఉన్నారు! అలాగు అవుతున్నా చాలించలేకుండా ఇంకా ఈ అబద్ధపు వాదాలలో తిరిగేవాడికి, తావళాలు త్రిప్పినంతమాత్రంచేత ముక్తి వెళిపోవనుందంటే—ముక్తి రానివాడు ఎవడా అని నాకు ఆశ్చర్యం వేస్తూ ఉంటుంది! అలాగైతే మన శాస్త్రాలూ, మన పురాణాలూ అబద్ధాలన్నమాట! ఒక్క అబద్ధం ఆడడానికి జంకి జంకి ప్రాణం పిడికిటిలో పెట్టుకొన్న ధర్మరాజున్నూ, ఒక్కఅబద్ధమైనా ఆడకుండా ప్రాణాలుకూడా తెగించిన హరిశ్చంద్రుడున్నూ వట్టి అభాజనులన్నమాట! పూటకు పుట్టెడు అబద్ధాలాడినా చెడిపోవనిముక్తికివాళ్ళెందుకు అంతశ్రమపడి అబద్ధం ఆడకుండా బాధలుపడ్డారో! ఎన్నిఅయినా అనండిగాని సత్యాన్ని చంపేవాళ్ళకీ ప్రాణాన్ని చంపేవాళ్ళకీ సద్గతులు ఉన్నాయంటే నేను నమ్మలేనునుమండీ!

"ప్రాణాన్ని చంపనివాళ్లెవరు? నీవు రోజూ కూరతరిగి ప్రాణాన్ని చంపుతున్నావు కాదూ? సత్యాన్ని చంపేదేమిటి? సత్యమే దేముడు!"

ఇది బాగుంది! వెర్రికుదిరింది, రోకలితలకు చుట్టమన్నట్లున్నది! నేను కూరతరుగుతున్నాను, మీరు రేపు గొర్రెను కోసుకొనితినండి, యెల్లుండి మనుష్యులను నరికి తినండి! మూడూప్రాణహత్యలే, భేదమేమిటి? నరమాంస భక్షణమూ, పశుమాంస భక్షణమూ, శాకాహారమూ మూడూ ఒక లాంటివే అయితే మరెందుకు? బుద్ధుడు చెప్పిన అహింస, గాంధీ చెప్పిన అహింస, యివన్నీ మనముచేయలేనివే! కాబట్టి యికను మనము బ్రాహ్మణ్లమైనా కోళ్ళను మేకలను గొర్రెలను పందులను కోసుకొని తినవచ్చును; ఏమితిన్నా జీవహింస తప్పదు; అంచేత యిదైతేనేం, అదైతేనేం?

ఆహా! ఏమి తత్వజ్ఞానం! ఏమి వేదాంతం! ఈ పాశ్చాత్య సంపర్కంవించి కుతర్కం లానై పోయి తెలివితేటలే కాకుండా దయాసత్యశౌచములుకూడా నశించిపోతూవున్నవే! ఈ పాశ్చాత్యవ్యామోహం ఎంతపని చేస్తున్నాది? పూర్వము మాంసాహారులుగా ఉండినన్నీ ఒక్కమారు కులమంతా కూడా అహింసావ్రతము అవలంబించి మాంసాహారము మానివేసిన మనపూర్వులమహిమ గ్రహించుటకు మీకు అర్హతకూడా లేకపోయిందిగదా! ఎంత దుస్థితికి వచ్చినారు! సత్యమే దేముడట! అందుచేత ఏ అబద్ధమైనా సత్యముకాకపోదట! ఇదే నిజమైతే మరి మీ ప్లీడర్లతో మాటాడవలెనూ? వాళ్లు రోజూ ఆడించే అబద్ధాలన్నీ మీ కారికప్రకారం సత్యాలై పోతూవుంటే మరేం—వాళ్లు యముడిని గిరీశంగాడిలాగు డబరకాయించగల రన్నమాట! అయితే, నాకొకటి చెప్పండి! అన్నీ నిజాలైపోతే—వాడు చెప్పినదీ వీడు చెప్పినదీ నిజమైపోతే మరి ఆమధ్యవాడు ఎలాగు తీర్పురాసి యేడుస్తాడు? ఏ నిజాన్ని అంగీకరిస్తాడు?

అందుచేత మీ కుతర్కం అటుంచండిగాని అబద్ధాలవాడికీ హత్యలవాడికీ అధోగతేకాని ఊర్ధ్వగతి లేదని నా నమ్మకము! మన పురాణాలలోగాని శాస్త్రాలలోగాని వేదాలలోగాని ఇట్టి అబద్ధపుప్లీడరీ వృత్తి వున్నట్లు వ్రాసేరండీ? 'సత్యంవద, ధర్మంచర' అని చెప్పినవాళ్లు ఇట్టి వృత్తిపెట్టి ఉండరు. ఇది తురకవాళ్లో ఇంగ్లీషువాళ్లో మనకు దయచేసిన ప్రసాదమైవుంటుంది. చాలామట్టుకు మన దేశం వాళ్లు జీవహింసచేసి మాంసము తినడానికి లొంగేరు కారని ఈయెత్తు యెత్తినట్లు కనపడుతుంది ఋషి పుత్రులమని గదా వాళ్లు ప్రగల్భాలు పలుకుతారు. వాళ్ల చేత జీవహింసకన్నా ఘోరమైన పాపము

చేయిద్దాము అని ప్లానువేసి తురకవాళ్లో ఇంగ్లీషు వాళ్లో మన దేశంలో ఈ ప్లీడరీ వృత్తిపెట్టినట్లు కనిపిస్తుంది. దానితో వేనులుగారి కొడుకూ, సోమయాజులుగారి కొడుకూ, దీక్షితులుగారి కొడుకూ, అవధాన్లుగారి కొడుకూ అందరూ ఈ వృత్తిలో జొరబడ్డారు! ఇకనియ్యోగపు పంతులుగారి కొడుకా? వారికి చిరకాలంనుండీ అనాదిగా ఏదో రూపంగా అన్యాయపువృత్తి అలవాటైపోయింది. వారికి బాధలేదు. నీటిలో చేపజొరబడ్డట్లు వారు చేరేరు! మాలవాడు వీధిలోఉంటే ఆ వీధివదలి మరొక వీధిలోనుండి వెళ్లే నంబూద్రి బ్రాహ్మర్లు కూడా దూరేరు. అయ్యర్లు, కన్నడులు, బంగాళీలు, పంజాబీలు, ఓఢ్రులు, తురకలు అందరూ వచ్చి పడ్డారు! ఈ వృత్తిలోనికి దిగనివాళ్లు లేరు. అన్యాయాలకీ, అబద్ధాలకీ ఒకరిని మించిపోయేరు ఒకరు! ఇలాగుంటె మన మునులప్రజ్ఞలు మనలో లేవంటే ఆశ్చర్యమేమిటి? నిజాన్ని ఆశ్రయించుకొని ఉండే శక్తులు ఎలాగుంటాయి అబద్ధపుకొంపలలో?

ఈ వృత్తిని రష్యాదేశంలో తీసివేసేరట గదూ! అలాగు యీ దేశంలోకూడా తీసివేయకూడదూ? మనుష్యులయొక్క దేహాలు ఆత్మలు రెండూకూడా బాగుపడతాయి!

నిర్లిప్తతగా ఉంటే బాధలేదంటూరా? ఓ! మీ నిర్లిప్త చెప్పేదేమిటి? వారం రోజులక్రిందట మీ కచేరీసావిట్లో యేమిటో గడబిడ అని ద్వారందగ్గిర నేను నిలబడిఉంటే, కోర్టులో సరీగా సాక్ష్యం చెప్పలేదనీ, ఇంటిదగ్గిర చెప్పిన ముక్కలు చెప్పడం మానివేసేడనీ, ఎవడినో పార్టీని మీరు కొట్టినంత పని చేస్తూఉండడం/ చూడలేదనుకున్నారా? అయిపోయినదేదో అయిపోయిందని ఊరుకోక యింటి వద్దకూడా అంతఘరణచేసే మీలాంటివారికి నిర్లిప్తత ఎలాగుంటుంది? కేసుపోతే శవంపోయినట్లు దివాలా మొగంవేసే మీకు నిర్లిప్తతా, కర్మఫలత్యాగమూ, ఉంటాయంటే యెవరు నమ్ముతారు!

పోనీయండి! మీ తమ్ముడైనా అదృష్టవంతుడైనాడు! మా అన్న ఉన్నాడు. వాడేదో జుర్రేసుకుంటున్నాడు; నేనూ దానిలోదూరి రెండు చేతులా జుర్రేసుకుందామని దీనిలోదూరి పాడైపోకుండా, తన బ్రతుకు తాను బ్రతికేడానికి తగిన జీతము, అబద్ధమూ అన్యాయమూ లేని వృత్తి సంపాదించుకున్నాడు! మా తోటికోడలు మెల్ల నిజంగా సిరిమెల్లగానే పరిణమించింది!

అదీగాక మీ తమ్ముడు ఎక్కడో మేష్టరుపని చేస్తూఉంటే అతడిదగ్గిరకి మీ అమ్మా అప్పా వెళుతూఉంటారు. కొన్నాళ్లైనా యిచ్చట పోరు లేకుండా కొంపలో నెమ్మదిగా ఉంటుంది!

"మా తమ్ముడికి మేష్టరుపని కావడం నీ అదృష్ట రేఖ బయలుపడ్డట్టుంది".

ఆ! ముమ్మాటికీ అలాగే అనుకొండి! ఈ యింట్లో ఈ ఏడుముఖాలూ కనపడకుండా ఒకరోజైనా ఉంటుందా అని వాచిపోతూ ఉన్నాను. చెడ్డదానినే అనుకొండి, దుష్టురాలినే అనుకొండి! ఏమైనా అనుకొండి గాని కొన్నాళ్లు కాకపోతే కొన్నాళ్లైనా వాళ్లు అక్కడికి వెళ్లి తమ్ముడిదగ్గిర ఉండకమానరు! అప్పుడు యీ యింట్లో కొంతహాయి, ఊపిరి తీసుకోవడానికి కొంత తీరుబాటు, మొగుడితో కొంత స్వేచ్ఛ, కొంత స్వరాజ్యము ఉంటుందని నాఆశ! అప్పుడుఇది నిజంగా మనిషిజన్మము!—అని కనబడితే కనబడవచ్చును.

అప్పుడే మీకు హడలుపట్టుకుంది కాబోలు! ఎవరూ సాయముండరు; వేగం క్లబ్బునుండి వెళ్లిపోరావాలని! ఆహా! అది ఎలాగూతప్పదు! సరిగ్గా నేను వంటకు మడికట్టుకొనేవేళకు తమరు యింట్లో ఉండాలి! లేకపోతే నేను పొయ్యిమీద యెసరైనా పెట్టననుకొండి! మీకు మొండితనముంటే నాకుమాత్రం లేకపోలేదు! ఈసారి అమ్మ వెనకా అప్ప వెనకా దాంగునేటందుకు వీలులేదు లెండి! చేసిన తప్పుకు ప్రతీకారము వెంటవెంటనే అందిపోకమానదు!

ఏం! మీ గుండెలో రాయిపడ్డట్టుంది కదూ! చెత్తనోవల్సుకూ చేటుక్లబ్బుకూ సెలవివ్వాలని చింత కలుగుతున్నది కాబోలు! ఏమిచేస్తారు! ఊరుకొండి! విచారిస్తే యేమిలాభం! ఓడలుమీద బళ్లూవస్తాయి, బళ్లమీద ఓడలూవస్తాయి! పగలు రాత్రి అవుతుంది. రాత్రి పగలౌతుంది! ఓర్మి ప్రధానం!

స్త్రీ తత్వము

శ్రీమతి నండూరి సుబ్బలక్ష్మీదేవిగారు

మగవాణ్ణి ఎలామార్చడానికైనా స్త్రీ తత్వముకన్న వేరే మెథడ్ లేదు. స్త్రీ పేరులోమాత్రం అబలేకాని శక్తిలో ప్రబలే. సంసారసాగరాన్ని దాటించేటందుకు నావ లాంటిది. ఇది నా అభిప్రాయమేగాదు; ప్రతి గృహస్థు వుద్దేశ్యం అనుభవము కూడాను క్రమంగా. తన్ను ప్రేమించేవాణ్ణి తనుప్రేమిస్తూ దాసుణ్ణి చేసుకుంటుంది. అసాధ్యం (Impossible) అనేది ఆమె అనుభవంలో లేనేలేదు. లేదేమిటి? ఉండదు. "ముదితల్ నేరనివిద్య లున్న యవియా ముద్దారనేర్పించినన్" అన్నాడు కవిబ్రహ్మ. ప్రతీవిషయంలో పురుషుడితో సమానంగా కంపీటుచేయగల శక్తి, సామర్థ్యము, పరిశ్రమ, పట్టుదల, ఓపిక, లగ్నత, యేకాగ్రత ......యివన్నీ స్త్రీతత్వాన్ని ఆశ్రయించుకొన్నవే. ఇందుకు ప్రమాణం ఏమిటంటారు మీరు? మన బుద్ధే మనకు ప్రమాణం. ఒకచోట నిశ్చలంగా కూర్చొని ఆలోచించిచూస్తే పురుషులందీ పైగుణాలలో ఒకటి రెండు వుంటే అవి స్త్రీ సాంప్రదాయాలే అని పురుషుడు గ్రహించలేకపోడు. అందుకేగాదూ, తల్లిఋణం తీర్చలేమంటారు. ఇన్ని సుగుణాలుపట్టబట్టే స్త్రీని గృహలక్ష్మి అన్నారు. కాని పురుషుడికి మాత్రం 'గృహవిష్ణు' వనే పేరు రాలేదు, ఎన్నితంటాలు పడినాను. మహాత్ముడని, జితేంద్రియుడని, దేశోద్ధారకుడని, విశ్వదాతని, దానకర్ణుడని.......యిలాటి పై పేరులే వచ్చాయి. కాని గృహస్థాశ్రమానికి పనికొచ్చే ఒక్కపేరూలేదు. అందుకు తగ్గ శక్తిసామర్థ్యాలు మగవానిదగ్గర లేకనే కాదూ మరి స్త్రీకి 'గృహలక్ష్మి' అనే పవిత్రమైన పేరు రావడం.—తమ కట్టి యోగ్యత లేకపోవడంచేతే యీర్ష్యపడి కొందరు మగవాళ్లు స్త్రీల నొదుల్కొనిపోతారు సన్యాసులై.

వందమందిమగవాళ్లుకలిసి చేయించలేనిపని వకసామాన్య గృహలక్ష్మి చిటికెలో చేయిస్తుంది. మీ నమ్మకంకోసము యీమధ్య నేను చూసిన విషయం ఒకటి చెప్తాను వినండి.

౧

రామబ్రహ్మానికి సాలుకు నాలుగువేల రూపాయి లొస్తాయి. గ్రామకరిణీకంకూడా వుంది. ధర్మాత్ముడు. దేవతార్చన, సూర్య నమస్కారాలు, గంగాస్నానాలు, కార్తీక సంతర్పణలు, వకటేమిటి! గృహస్థాశ్రమానికి భంగంలేకుండా చాలా శ్రద్ధాభక్తులతో గడుపుతున్నాడు. అతని భార్య సుశీల కూడా పవిత్రమైన గృహలక్ష్మిస్థాన మాక్రమించుకొని తలలో నాల్కలా మసలుతూ వుంటుంది. వారిరువురుకూడా పూర్వాచార పరాయణులే. వారికి మనోరమ అనే పదేళ్ల పిల్ల వుంది. ఒక్కర్తే పిల్లవటంచేత ఆ కొద్ది వయస్సునాటికే మనోరమకు కృతులువరకూ సంగీతం, మధ్యమపరీక్షవరకూ హిందీ,

అయిదోక్లాసువరకూ తెలుగు, కొద్దిపాటి యింగ్లీషుకూడా నేర్పించారు.

ఇంతట్లోకే దేశమంతా ఒకటేగోల 'శారదాబిల్లు, అమ్మయ్యో! శారదాబి'ల్లని. ఈగోలపడలేక కొందరు బుద్ధిమంతులు పిల్లల్ని తీసుకొని ఫ్రెంచి యానాం పోతున్నారు. ఎక్కడచూచినా పెళ్లికొడకు గిరాకీయే. కొన్నివివాహాలు గోవిందస్వామిపిళ్లె ప్లేటుతోటే అయిపోతున్నాయి. మరికొన్ని గంగిరెద్దు సన్నాయీలతో. ఈ వడిదుడుకులో మనోరమ పెండ్లికూడా అయిపోవాలన్నాడు రామబ్రహ్మం. ఆ కంగారులో అధికప్రయత్నంమీద తమకునచ్చిన వక యువకుణ్ణి ఏరేరు. ఎనిమిదివేల రూపాయిలు కట్నంయిచ్చి మహావైభవంగా పెళ్లిచేశారు.

౨

కాలము చక్రంలాంటిది. దాని బారిని పడకుండా ఎవళ్లు మిగుల్తారు? విశ్వసుందరం స్ఫోటకంపడి మృత్యుదేవతవాత పడ్డాడు. పాపం! రామబ్రహ్మం ఆశలన్నీ నిరాశలై పోయాయి. సుశీల దుఃఖం భరించలేక బెంగతో చచ్చిపోయింది. మనోరమ దుఃఖానికి మేరేలేదు. రామబ్రహ్మం సత్కార్యాలేమీ అడ్డుపడలేదు పాపం! అతను వీధిలో ప్రజల మొహం చూడలేదు. ఇంటిలో పిల్లమొహం చూడలేదు. గదివిడిచి ఎక్కడకీ కదలటంలేదు. కుటుంబం పెద్దది. తోడులేదు. రామబ్రహ్మానికి ఏమీ పాలిపోవడంలేదు. ఈస్థితిలో కొందరు మిత్రులొచ్చి మనోరమకు మళ్లీ పెళ్లిచేయండి. చిన్నపిల్ల. మీకొచ్చిన ఫర్వాలేదు! అని చెప్పటం ప్రారంభించారు. రామబ్రహ్మము ఒక్కసారి అలా చెయ్యగలడా? సంఘమో! కులమో! వెలోయి! ఆంక్షోయి! అని గోలపెట్టేవాడు. కొంతమంది (ప్రత్యేకం యీ డిపార్టుమెంటులో ఉన్న) రిఫార్మర్సు దేశంలో అక్కడక్కడ జరుగుతూన్న వితంతూద్వాహాల ఆహ్వానపత్రికలు, అట్టివానిని జయప్రదముగా నడిపించుటకు యేర్పడిన సంస్థల పేర్లజాపితా, పేచీలేకుండా జరిగిన వివాహాలని ప్రశంసిస్తూ వ్రాసిన పత్రికల నకళ్లను పుచ్చుకొని రామబ్రహ్మము దగ్గరకు వచ్చి మనోరమ వివాహం మాట కదుపుతోవుండేవారు. ఇవన్నీజూసి మరింత బిఱ్ఱబిగిసేడు. పిల్లవివాహంచేయిద్దామని స్నేహితులొస్తే తన కెక్కడైనా పిల్లని చూసిపెట్టమని బ్రతిమాలేవాడు. నీకెందుకయ్యా పెళ్లి? అంటే దూడాదుడుకు, యిల్లూవాకలి అనే యేడుపుమొగం వేసేవాడు. ఏం జెప్పము! ఎవడిగోల వాడిది! వెనక భీష్మాచార్యులవారు పెళ్లిచేసికోనని ప్రతిజ్ఞచేశారు. ఇప్పుడు పెళ్లిచేసికుంటానని ప్రతిజ్ఞపట్టాడు రామబ్రహ్మము.

౩

మాఘమాసం. దక్షతలేదని 12 వ యేట తీసికొచ్చేడు పూర్ణమ్మను. తలిదండ్రులు తీసుకొచ్చిన సంబంధాలన్నీ తోసి రాజని నేనో గొప్పకార్యం చేయాలని రామబ్రహ్మన్నే కట్టుకుంది పూర్ణ. వధూవరు లిద్దరిలోను కొంత వ్యత్యాసముమాత్ర ముంది. ఆధునికబాలికవలె ఆంగ్లసాంప్ర

దాయాలు లేకపోయినా అన్యమత సహనం వుంది పూర్ణమ్మకు. అదేకాదూ హిందూ మతానికి వన్నెదెస్తోంది మొదల్నించీని. కలరుమల్లూ, గ్లాస్కో—ఏ వర్తకుడు యే సుమాహూర్తాన్ని దింపేడో దేశంలోనికి—ఆ తేదీ లగాయితు యీాగడియవరకు వాటిని చూస్తే కన్నతల్లిని చూచిన ప్రేమ రామ బ్రహ్మానికి—గాంధిగారు గోలపెట్టనీ, సాంబ మూర్తిగారు తాను మీాద పడ్డైనియ్— ఖద్దరుముట్టడు—చూడడు—పేరు వినడడు. ఇంక పూర్ణమ్మ దినచర్యలో రాట్నం వడక డమే ప్రధానకార్యం. భరతమాత ఏరి తెచ్చుకుంది యీాఅల్లుణ్ణి తన కూతురుకు !!

ఎలాగైతేం తాళంచేతులు పూర్ణమ్మ చేతికొచ్చాయి. ఆమెది విశాలహృదయము, దూరదృష్టి, యుక్తవిచక్షణ, అపారప్రేమ. మనోరమకు పూర్ణమ్మ తన సవత్తల్లనేమాట స్ఫురించడానికే అవకాశంలేదు. అపుడపుడు "నన్ను గట్టెక్కించవా! పిన్నీ!" అని యా చించేటట్టుగా చూసేది మనోరమ పూర్ణకేసి. అది నా చేతిలోపనే అనేనవ్వురేఖ పూర్ణమ్మ పెదవులపై చిత్రింపబడి వుండేది. అది మనో రమ గ్రహించలేకపోలేదు.

శ్రావణమాసం శుభ ముహూర్తమున రామబ్రహ్మానికి పునస్సంధాన మహోత్స వము జరపడానికి నిశ్చయించేరు. హిందువు లలో యిదివరకెట్టి యాచారం. సోమిదేవి లగాయితు నవమాసాలు నిండిన నవవధువు వరకూ—గ్రామంలోవున్న వాళ్లంతా— తా మిదివరకెన్నడూ ఎరగనట్టు అక్కడకు వచ్చి వాలేరు. పూర్ణమ్మను బాగా సింగా రించి లోపలకు పంపేరు. తరువాత...... పేరంటాళ్లు చల్లగా జారుకున్నారు. ఇంకా జాలిగుండెగలవాళ్లక్కడే వున్నారు, తలుపు నాశ్రయించుకొని. పూర్ణమ్మ సంకల్పించు కొనుటకు, కాదుకాదు సంకల్పించు కొనిన ఆశయము పూర్తిచేసికొనుటకు, ఆమెకు కలి గిన ప్రథమావకాశమిదే.

గర్భాదానం గదిలో వధూవరు లిద్దరూ దశరథుడు కైకా అయ్యేరట. మోహాలాల సుడై తన పాదాలమీాద వ్రాలిన భర్తను లేవదీసి మంచమ్మీాద కూర్చోబెట్టి పూర్ణ మ్మిలా అడిగిందట.

"మీారు నన్ను శరీరసౌఖ్యంకోసం పెళ్లా డేరా లేక మీా కుటుంబరక్షణకా?"

"రెండింటికీ కూడాను. అలా అడుగు తావేం?"

"మంచిది, నిజముచెప్పుడు దేనికి ప్రాధా న్యమిచ్చుచున్నారు మీారు?"

"ఊఁ ఊఁ... శరీర... కాదు కుటుంబ... ఊహుం... శరీరసౌఖ్యానికి."

"మీా సుశీలాదేవి చనిపోయిరి గదా ? మీారు శ్రీశుకు లెందుకు కాలేదు ?"

"ఒక్కసారి కాగలనా?"

"అలాగయితే మనబిడ్డ మనోరమ వివా హమంటే ఏమిటో ఎరుగని చిన్నవయస్సులో వివాహితఅయి, దుష్కర్మవశాన బాల వితంతువైనంత మాత్రాన ఒక్కసారి శ్రీశుకుడు కాగలదా? నాథా! మీాకింత యింగితజ్ఞానము లేదా? నాతో సమాన వయస్కయగు మీా

మహిళాసారస్వతసంఘము, నర్సారావుపేట
ఇది శ్రీయుత యం. మానమన్తరావుగారి యధ్యాపకత్వమున
హిందీనేర్చుకొనుచున్న బాలికల తరగతి

శ్రీమతి యం. హేమలతా యస్. చెట్టిగారు

మంగుళూరు కళాశాలా విద్యార్థిని. మద్రాసు సర్వకళాశాలయందు యం. జె. సీహెచ్. యం. స్కాలర్‌షిప్‌ను పొందినది. రాష్ట్రీయములో తర్కమునందును చరిత్రమునందును ప్రప్రథమురాలుగా కృతార్థురాలై పేరుగాంచినది.

ఫొ॥ చి॥ ఆర్. వెంకోబరావు, శ్రీరంగము.

శ్రీమతి సాల్ లూయిజ్ సతి

కొచ్చినులో నూతనస్థాపితమగు కేథలిక్ సమితికి అధ్యక్షురాలు. ఫొ॥ చి॥ ఆర్. వెంకోబారావు. శ్రీరంగం.

కూతురు ఇంటిలో ఒకమూల విధవయై కూర్చుండగా మీరు రెండవ పెండ్లాన్ని కట్టుకొని ముచ్చటలాడగలుస్తున్నారా? ఇది అన్యాయమని, స్వార్థమని, మీయంతరాత్మ మీకు బోధించడంలేదూ? ముక్కుపచ్చలారని పసికూనే, కనికరములేదా? మీ సౌఖ్యమే మీదా?"... అని తలవాచేటట్లు చివాట్లు పెట్టిందట.

"మరిపుడు నన్నేమి చేయమన్నావు అన్నాడు రామబ్రహ్మం."

"నేను క్రొత్తదేమీ చేయమనను. మీరు చేసినదే చేయుడు."

"ద్వితీయ వివాహమా!"

"అవును. అదియే. అందుకొరకే నేనుకోరి ముమ్మి వివాహమాడినది. మీరు చేయగలిగితే చేయుడు. లేకపోతే నన్నుకూడా వదలివేయుడు. నే నింతవరకూ పవిత్రురాలనే. అది తేల్చుకొనేవరకు మీరు నన్నంటకుడు." అని గదితలుపు బార్లాపెట్టి చరచర వెళ్లిపోయింది పూర్ణమ్మ.

ఆలోచించాడు రామబ్రహ్మం. బుద్ధిమంతుడు, యోగ్యుడుఅవుటచేతనో, లేక తప్పదనో మనోరమకు వివాహం చేయ నిశ్చయించుకున్నాడు.

పూర్ణమ్మ మనోరమదగ్గరకు వెళ్లి "అమ్మాయి! దుఃఖించకు నీవు పతిలేని విధవవు; నేను పతివున్న......"

"వద్దు, వద్దు. అంతమాటవద్దు. రేపే నేను వరాన్వేషణకై బయలుదేరుతున్నాను" అని అంటూ రామబ్రహ్మం అక్కడకువచ్చి చేరేడు. పూర్ణమ్మను ఒకప్రక్కకు దీసుకున్నాడు. మనోరమను ఒకప్రక్కకు తీసుకున్నాడు. అమ్మాయీ!!!

ఈశుభవార్త దేశంలో నాల్గుమూలలకు అందచేద్దామని అంతవరకూ స్తబ్ధుడై చూస్తూన్న వాయుదేవుడు నూతనోత్సాహముతో మేలవించిన జవసత్వాలతో హోరుమని పోవుచున్నాడు. పుష్పవృష్టిలా చిటపట చినుకులు పడుతున్నాయి........

చూచేరా, వందమంది చేయించలేని పని ఒకచిన్న నవయువతి చేయించిందంటే, స్త్రీతత్వమంటే యిదేమరి. స్త్రీ తలచుకొన్న ఏపనైనా యింతే? అందుకే స్త్రీ వినా పురుషుడు శరీరం లేని ఆత్మలాంటివాడు.

ప్రాజ్ఞప్రేమ

శ్రీమతి వేమూరి జ్ఞానాంబగారు

కులమును గోత్రమున్ మిగులగొప్పవటంచును ప్రాజ్ఞుఁడెన్నఁడున్
బాలతిని భార్యగాఁబడయఁబూన కమంచిగుణంబు రూపమున్
గలిగినకన్యనేవలచి కాంతగ గైకొను గంధరూపముల్
గలుగుగులాబిపూవు నిల గంటకమధ్యజఁ గౌరవింపరే.

కృష్ణానది యొడ్డున ఒక పురాతన వటవృక్షపు నీడాగర్భంలో మల్లికేశ్వరుని పురాతన మందిరము ఆప్రాంతంలో కాశీవిశ్వనాథుని పవిత్రమందిరం కన్నా ప్రాముఖ్యత వహిస్తూవుంది. విద్యావంతులగు పూర్వులు స్థలపురాణాల్లో ఇట్లా వర్ణించారు.

"కాశీలోని విశ్వనాథుడు జనరొదచే తన నిశ్చల తపోసమాధులకు భంగం కలగటం చూచి, తనఛాయ యగుపార్వతితో అనుకూలప్రదేశం కొరకు ప్రపంచం అంతా తిరిగి, చివరకు ఈ అరణ్యంలో ప్రవేశించి, పరిసరములకు ముగ్ధుడయి, తన మహాతపస్సు ఇచ్చట నిర్విఘ్నంగా జరుగగలదని యెంచి, నిలిచిపోయి నాడు" అందుచేతనే చుట్టుపక్కల్లోని పల్లెజనులు, పండితపామరసహితంగా, ఆ అరణ్యాన్నికూడా మహా పవిత్రమైనదానిగా భావిస్తారు. విశ్వనాథుని తపస్సుకు మళ్లా ఎక్కడ భంగం కలుగుతుందో అని వెరచి ప్రజలు ఆ మందిరంలో వుత్సవాదులు సలుపరు. నిశ్చలధ్యానసమాధులకే వుపయోగిస్తారు ఆ దేవ గృహాన్ని.

ఆ మందిరావరణంలో ఒక మూల ఒక స్ఫటిక శిలావేదిక, ఆ వేదికమీద ఒక తులసికోటవుంది. చుట్టూ అలంకారప్రాయంగా మధ్యాహ్నపు మల్లె మొక్కలు, నందివర్ధనపుచెట్లు, మల్లెపొదలు, మందారచెట్లు, కొంచెందూరంలో పారిజాతపు చెట్టు, వికసించి తమ సౌరభాన్ని ఆ ఆవరణంలో అంతట వెదజల్లుతూ వున్నయి.

ఆ మందిరంలోని ఘంటారవం, శంఖనాదం, పరిసరపు మహారణ్యాన్ని చీల్చుకొని చుట్టూవున్న పల్లెల్లో ప్రవేశించి సంసారసముద్రంలో వూపిరాడక కొట్టుకుంటూ వున్న సాంసారికుల సమస్తధ్యానాన్ని, తమవైపు లాగుతూ వారల ఏమరుపాటును పారదోలుతూ వున్నయి.

ధ్యాన సమాధుల్లో లీనులయి వున్న ఆ పురాణ దంపతులకు అవసరాదులను దీర్చు సేవకుడు సంసారత్యాగి యయిన ఒక వృద్ధ సన్యాసి. తనసేవకుడు గూడా తనలాంటి సన్యాసియే యని ఎంచి సంతృప్తితో, నిశ్చింతతో ధ్యానసమాధిలో లీనుడయి పోయినాడు మహేశుడు. తన భర్తయొక్క సంసారపు భయానికి నవ్వుకొని వృద్ధభక్తుని సేవలో ఆనంద సమాధిలో లీనమయి పోయింది లోకజనని.

ఒకనాటి ఉదయం, సంసారత్యాగి అయిన ఆ వృద్ధసన్యాసి ఒళ్లో, వసంతుని మందమారుతంలో కొట్టుకొనివచ్చి పడ్డాడు ఒక పసిబాలుడు. ఏహ్యాభావంతో కిందికి నెట్టాడు ఆ సంసారపు పిరికి. శిలాఘాదితబాధచే కెవ్వుమన్నాడు ఆ పసిపాపడు. తల్లియొక్క ఆనంద సమాధికి భంగం కలిగింది. ఆ బాలుని రోదనము మాతకు హృదనలమయింది.

తల్లి సమాధిభంగాన్ని గ్రహించాడు వృద్ధసన్యాసి. తలయెత్తి తల్లి కళ్ళల్లో చూచాడు. ప్రేమామృత వీచికలు చెలరేగే జనని నేత్రాల్లో ప్రళయాగ్నిని అనుభవింపసాగాడు ఆ సన్యాసి. అతని హృదయం కంపింపసాగింది. ఒణుకుతూవున్న జీర్ణ హస్తాలతో ఆశిశువును మళ్ళాగ్రహించాడు. తల్లి నేత్రాల్లోని ప్రేమామృతంలో మళ్లా స్నానమాడాడు ఆబాలుని సహితంగా. "సంసారానికి వెరచి నీవు ఎంత దంవ్వు పరుగెత్తుతావో, మోక్షంగూడా నీనుండి అంతే దూరమవుతుంది. మోక్షం ప్రేమలోవుంది, ఆప్రేమ సంసారంలోనే లభ్యం. ఈ వృద్ధాప్యంలో నీ కీఅవకాశం కలిగింది. ఇట్టి అమూల్యమయిన అవకాశం కొరకు మళ్లా నీవు ఎన్నిజన్మాలెత్తాలో" అన్నది తల్లి అతనిహృదయంలో.

"తల్లీ నాఅజ్ఞానానికి క్షమించు" అన్నాడు కంపిత స్వరంతో.

ఆపసిబిడ్డడు బాలచంద్రునిభాతి దినదినాభివృద్ధి జెంది పౌర్ణమినాటి చంద్రుడయి, విద్యావినయ సంపత్తిలో కుబేరుడయి, పవిత్రతేజస్సునందు పురాణ

దంపతులకు ముద్దుబిడ్డడయి, వృద్ధసన్యాసి హృదయం లోని ఆనందసముద్రానికి సుధాకరుడయి ఇరువది సంవత్సరములు గడిపాడు.

ఆవృద్ధ సన్యాసియు తనవయస్సునంతా వెచ్చించి, దీర్ఘతపోసమాధులచే సంపాదించిన విద్యను, జ్ఞానాన్ని బాలజోగిపరంజేసి నిశ్చింతతో "తల్లీ ధన్యుడను. చిరకాల ఆకాంక్షితమగు మోక్షద్వారము నాకు దారి దొరికినది. ధన్యోస్మి, ధన్యోస్మి" అంటూ జగజ్జనని పవిత్రతేజంలో కలిసిపోయినాడు.

పల్లెల ప్రజలందరికి ఇప్పుడు బాల జోగియే గురువు. అతడే ఉపదేష్ట. తన విశాల విజ్ఞానమహిమచే, తన పవిత్రభావ పరంపరలచే, ఆప్రజల కందరికి పూజ్యుడయి, శరీరధారుడయిన మల్లికేశ్వరుడయినాడు.

ఆ బాలకుని జన్మయెట్టిదో, ఎక్కడనుండి మందమారుతుడు ఆ బాలకుని గొనివచ్చి, ఆ వృద్ధ సన్యాసి ఒళ్ళో జారవిడచాడో, ఆప్రజలకు తెలియదు. వారికి తెలిసిందల్లా ఆ బాలజోగి పురాణదంపతుల సాంసారిక తపస్సుయొక్క మహాఫలమనియే, వారల ముద్దుబిడ్డడనియే. దానవే ఆబాలజోగికి ఆ ప్రజలు పార్వతీపుత్రుడని నామకరణం చేశారు.

అతని మహిమ పల్లెల్ని దాటి మహానగరాల్లో ప్రవేశించింది. తండోపతండాలుగా వస్తూవుండే వాళ్లు పండిత పామరులు అతని దర్శనంకోసం. అతని పవిత్రతేజానికి ముగ్ధులయి పొయ్యేవాళ్లు. ప్రతివ్యక్తిని ఆకర్షించేది అతని ముఖవర్చస్సు.

విజ్జలదేవి కర్ణుని ఏక పుత్రిక, ఆంధ్రమహాసామ్రాజ్యానికి భావిచక్రవర్తిని. విజ్జలదేవి విజ్జలదేవియే. ఆకాశంలో తన జీవితకుసుమాన్ని వెదుకుతూ వుండేది.

ఒకనాటి వుదయం పవిత్ర కృష్ణవేణిలో స్నానమాడి, రత్నఖచితమయిన స్తనవల్కలంతోను, సరిగంచు ధోవతితోను, పల్లెవాటుగా వేసుకున్న వుల్లిపొరలాంటి వుత్తరీయంతోను, స్వామిపూజార్థం పుష్పాల్ని సేకరించుకొని, నిండుభక్తితో మందిరావరణంలో అడుగుపెట్టింది. ఆ మందిరప్రవేశం ఆమెకదియే ప్రథమం. ప్రశాంతమగు ఆమందిరపు పరిసరములు, ఆమెహృదయాన్ని హరిణింజేసినవి. ప్రభాతమలయానిలంతో సయ్యాటలాడి పాడింది ఆ హరిణి. ఆ సయ్యాటల్లో అలసిన ఆమెహృదయం, తన ద్వారద్వయంలోంచి వెలువడే కాంతులమీద తేలియాడుతూ తులసిమంటపంమీద ధ్యాననిమగ్నుడయిన బాలజోగిమీద వాలి సేదదీర్చుకో సాగింది.

ఆ బాలయు, పరిసర ప్రభావంలో తన్ను మరచి, తన అస్తిత్వాన్ని మరచి చూపుల్లోని దష్టియయి వాయువులోని సౌరభమయి, ప్రభావంతుని అరుణకాంతియయి, ఆ బాలసన్యాసిప్రకాశంలో లీనమయి, మందమారుతుని వాహనంమీద ఆ బాలజోగిని సమీపించింది. ఆ బాలజోగి ముఖకాంతుల్లో లీనమయిన ఆమె నేత్రకాంతుల్ని, సేదదీర్చుకొనుచున్న హృదయాన్ని చలింపనీయక పరమేశ్వరుని ధ్యానంలో లీనమయింది ఆ బాల. ప్రకృతి తన కళానైపుణ్యానికి గర్వించి పోయింది. అరుణభానుడు వెనుకటి కథ జ్ఞప్తికిరా చిరునవ్వు నవ్వాడు. వసంతుడు తనస్నేహితుణ్ణి ఎలుగెత్తి పిలువసాగాడు.

నాటినుండి ఆబాల ధ్యానపటిమను, నిశ్చలత్వ మహిమను పరీక్షసాగింది.

ఒకనాటి ఉదయం బాలజోగి సమాధి చలించింది. కళ్లు విప్పిచూచాడు. చూపులు చలించినయి. మళ్లా కళ్లు మూతలుపడలేదు. ప్రయత్నించాడు. విఫలుడయినాడు. తల్లిసేవకు వెళ్లిపోయినాడు.

ఒకనాటి వుదయం బాలజోగి ప్రశ్నించాడు.

"బాలా నీ వెవరు?"

"భిక్షుకురాలను"

"ఈ నిర్జరారణ్యంలో నీకు భిక్ష ఎక్కడ లభ్యమవుతుంది?"

" జనారణ్యాంలో అలభ్యం నాఆకాంక్షితం "
మరురొకనాడు గంభీరంగా
" బాలా! "
" దేవా! "
" నీకు భిక్షు ఇక్కడ లభించదు. ధనసమృద్ధ మయిన నగరాన్ని చేరుకో"
"నా కల్పవృక్షం పవిత్రమయిన ఈమందిర చ్ఛాయలో నేవుంది. "
జోగికి ఏమీ తోచలేదు.

ఎన్నోమారులు ఆమె ముఖాన్ని చూచాడు. సంపూర్ణ వికసిత మందార కుసుమాన్ని పరికించాడు. వాటి రెంటిలోని భేదం అతనికేమో అర్థంకాలేదు. అది స్థావరము, ఇది జంగమము. ఇదే అతనికి చివరకు అర్థమయిన భేధం. కాని అతనిహృదయం ఒక విచిత్ర భేదాన్ని అనుభవిస్తూవుంది. ఆ పుష్ప సౌరభం బాహ్య పరిసరాల్లోనే ప్రసరితము, ఈకుసుమ సౌరభం అతని హృదయాంతర్గతంలోకూడా ప్రవేసించ సాగింది. కంపిత హృదయంతో తొలగి పోయినాడు.

బాలజోగి నేడు తన హృదయంలో ఒక గొప్ప మార్పును అనుభవింపసాగాడు. అర్థంగాని బాధఏదో అతని హృదయాన్ని ఆకస్మికంగా ఆక్రమించింది. హృదయం ఆ బాధను సహించలేక కంపింపసాగింది.

బాలజోగికి నేడు నిత్యనైమిత్తకములమీద ధ్యానములేదు. మామూలుప్రకారం ప్రేక్షకుల సమక్షంలో గీతాపఠనమీద మనసులేదు. మాతయొక్క నిత్యసేవను గూడా మరచాడు. దినమంతా అర్థంకాని అగ్నిలో మగ్గిపోయినాడు.

చండభానుడు, తన హృదయేశ్వరిని కౌగిటగుచ్చి యెత్తి శాంతస్వరూపాన్ని దాల్చాడు. చిరకాలం క్రిందట చదివి విడిచిన కాళిదాసును చేకొని తులసి మండపాన్ని జేరుకొన్నాడు బాలజోగి.

నాడు అర్థంగాని కాళిదాసు నేడు ఒలిచిన అరటి పండయినాడు.

ఒక్కొక్క శ్లోకం చదువసాగాడు. హృదయం వికసించసాగింది. ఒక్కొక్క శ్లోకాన్ని ఎన్నో మారులు పఠించాడు. హృదయం మత్తెక్కసాగింది. యక్షుడు, తనమంత్రంతో బాలజోగి హృదయాన్ని మయూరంచేశాడు. మయూరం నాట్యంసలుప సాగింది. మేఘసందేశాన్ని చూసి హృదయసందే శాన్ని వింటూ మందారకుసుమాన్ని తదేకధ్యానంతో తిలకించసాగాడు.

బాలజోగి హృదయంలో విప్లవంచెలరేగింది అత నికి ఈవిచిత్రప్రణయానికి కారణం అర్థంకాలేదు. విప్లవస్వరూపమే బోధపడలేదు. మత్తెక్కిన హృద యపు పలుకులు స్వస్వరూపంతో భావాన్ని జేరలేక పోయినవి.

చుట్టూ కారుమేఘాలావహించినవి. గొప్ప తుపాను చెలరేగింది. కారుమేఘాలగుంపులు ఒకదాని స్థానాన్ని మరొకటి ఆక్రమించి అతని నేత్రముల ద్వారా వర్షించసాగినవి. మళ్ళీ ఒక్కమారు మారుతుడు వీచాడు. మేఘాలు చెదరి పోయినవి. భారం తగ్గింది. హృదయం ప్రకాశించింది. అరాళిక చముల మధ్య ప్రకాశించు రాజకుమారి ముఖబింబాన్ని స్ఫురింపజేయసాగింది నీలాకాశంమీది చంద్రబింబం. ప్రేమ సముద్రాన్ని ఉప్పొంగించు ఆ చంద్రికలకు ముగ్ధుడయి పోయినాడు. పరిసరారణ్యంలోని పక్షుల కలకలారవము, రసాలవృక్షంమీది కోయిల కూతలు, దానిమ్మచెట్లమీద చిలుకల పలుకులు, మందమారు తము, పరిసరముల పుష్పసౌరభం, ప్రియుని ఆగమ మున కుప్పొంగి అతనికౌగిలింజేరి ఆనందింప ఉద్యమించి పాపిష్టిసిగ్గు అడ్డగింప, తలుపుచాటునుండి, తమప్రియుని, హృదయంలో ఆనంద తరంగము లెగయ, తొంగితొంగిచూచు నూతనవధువుల స్ఫురింపజేయు పారిజాతచ్ఛాయల దాగి తమ మనోనాధుని నిక్కినిక్కిజూచు తారకాగణము, అతనిహృద యంలో ఎన్నడూ అనుభవింపని రాగాన్ని, బోధ పడని భావాల్ని, అర్థంకాని ఆనందాన్ని చెల రేపినవి.

ఉత్తేజమయిన హృదయాన్ని అణపజాలక ఉన్నా రంటూ తులసికోటకు చేరగిలబడి సుఖస్వప్నంలో లీనమయినాడు.

ఉష్ణకిరణ ప్రసారంతో ఆ బాలజోగి కన్నులు విప్పాడు. ధ్యానసమాధిలో ప్రకాశించింది రాజ కుమారి.

బాలజోగి అదరి పడ్డాడు.

"బాలా" అని పల్కాడు గంభీరంగా.

"దేవా" అంది రాజకుమారి ఉలికిపడి.

బాలజోగిముఖంమీది గంభీరతకు కంపించింది రాజకుమారి.

"నీవు ఇటనుండి ఇచటికి రాజనదు"

"ఏలస్వామీ!"

"నీకు భిక్షు ఇక్కడ లభించదు"

"........... ...."

"నీకోరిక దుర్లభం"

"పవిత్రహృదయంలోని కోరిక ఎప్పుడూ దుర్ల భంకాదు తపోశక్తిని దుర్లభం ఎప్పుడూ తేరిచూడ లేదు"

రాజకుమారి కంఠంలోని గంభీరతకు బాలజోగి అదరిపడ్డాడు.

"నీసమక్షం నాధ్యానసమాధికి భంగం కలిగిస్తూ వుంది"

బాలజోగి కంఠం వణకసాగింది. నేత్రాలు అశ్రు వుల్తో నిండిపోయినయి.

"నిజమా!" అంది రాజకుమారి. హృదయంలో ఉప్పొంగే ఆనందతరంగాలమీద తేలియాడుతూ, ఆనందాశ్రువుల్లో కరిగిపోతుందా అనిపించింది బాల జోగికి.

శాంతి హృదయంలో అశాంతి వీచికలను చెలరేపి, ఆ వీచికలమీద తనివిదీర ఉయ్యాలలూగి నిష్క్రమించింది రాజకుమారి.

విరాగిహృదయం సరాగమయింది. అతనిహృదయం లోని శాంతిసముద్రమధ్యమున అగ్నిపర్వత మొకటి ఉత్పన్నమయింది. దానిగర్భంలోంచి వెలువడే జ్వాలలావలన పరితప్తమయిన హృదయసముద్రము ఆవిరిఅయి, నేత్రద్వారమున అశ్రురూపమున ప్రవ హించ సాగింది. ఎన్నియో రాత్రులు ఆ వేడిమిని భరించజాలక నిర్జరారణ్యమధ్యమునజొచ్చి ఎలు గెత్తి ఏడ్వసాగాడు. మాతపాదములపైబడి దుఃఖింప సాగాడు.

"కుమారా! నేను నీబాల్యమునకే మాతను, నీ యౌవనమునకు నాయొడిశాంతి నొసంగజాలదు. నీకు యౌవనమున మాతృస్థానము వహించ ఆమెయే అర్హ. ఆమె కౌగిలి నీకు శాంతి, ఆనందప్రదాయిని. ఆమె ప్రేమయే నీకు మోక్షద్వారము" అని తల్లి ప్రకృతి రహస్యము నుపదేశించింది.

నేడు బాలజోగి భిక్షార్థం ప్రథమపర్యాయం నగరుజొచ్చాడు. నగరప్రదక్షిణ మెన్నియో మారులు సలిపాడు. రాజవీధులధూళినంతయు నెగురగొట్టాడు. భవనములన్నియు ఘూర్ణించాడు. కాని అతనిజోలె మాత్రము నిండుకొనియే యున్నది.

అత డేగృహముముందును నిలువలేదు. ఏభవనము ముందును భిక్షు నర్థించలేదు.

సూర్యభగవానుడు సంధ్యాదేవి కవాటమును గొట్టాడు. బాలజోగి రాజనగరుజొచ్చాడు.

ద్వారపాలకులు నిండుభక్తితో అతన్ని సమీ పించారు.

"తేజస్వీ, లోనికి దయచేయుడు."

"ఏల!"

"భిక్షార్థం"

"భిక్షు నెవరొసంగుదురు?"

"రాజకుమారి!"

"రాజకుమారియా?"

"అవును రాజకుమారియే, ఆంధ్రసామ్రాజ్యాధినాథుండగు కర్ణమహారాజు ఏకపుత్రిక విజ్జలదేవి"

"ఆమె భిక్షనొసంగునా?"

"చిత్తము దేవా"

"ఏమొసంగును!"

"సమస్తమును, ధనకనకవస్తువాహనాదులన్నిటిని. ఆమె దానవిద్యాపరతంత్రమానసి."

"భిక్షుకుల సమస్త కోరికలను దీర్పగలుగునా?"

ద్వారపాలకుడు కొంచెం ఆలోచించాడు. బాలయోగి నేత్రాలూ చూచాడు.

"దేవా, భిక్షుకుల యోగ్యతానుసారము, దానమొసంగుటలో ఆమె కడు నేర్పరి."

"ఎవరది, బాలయోగియా!"

....

"తలచని తలంపుగా దర్శనము! దేవా, ఇట్టి ప్రయాస నెట్లోర్చితిరి!"

"భిక్షార్థం"

"చిత్రం, ఇంతటి మహానగరాన్ని అర్థించినా మీజోలెయందు శూన్యతయే తాండవించుచుండెనా!"

"అవును"

"ఏల?"

"అర్హమగు దాత, యోగ్యమగు భిక్షు లభింపమియే"

"భగవానుడా, మీకుకూడా యోగ్యతాయోగ్యతల ప్రసక్తియేనా!"

"అయోగ్యత నర్థించిన హృదయం అపవిత్రం కాదా?"

"మీబోటి పవిత్రమూర్తులకు దాతలుకాగల అర్హులెవరులేరా?"

"రాజకుమారీ, నీవట్టి పుణ్యమును కట్టుకొనలేవా?"

బాలయోగిహృదయంలో ఆ వేగం ఎక్కువకాసాగింది. అశాంతహృదయంతో "దేవా, మీకు యోగ్యమయినపవిత్రభిక్షు నేనేమొసంగగలను?" అంది రాజకుమారి. "దేవీ, ప్రేమభిక్షుకన్న పవిత్రభిక్షు ప్రపంచంలో ఏముంది?"

ప్రఫుల్లవదనంతో రాజకుమారి "ధన్యురాలను" అంది, ప్రహదయావేశం అణచుకుంటూను.

"తెలుగుబాసరా! నీకింకగలుగుశుభము" శ్రీమతి బి. సీతాలక్ష్మిగారు

ఉ॥ ఎన్నడొ మున్ను మేటికవయిత్రులు వెంకమ మోహనాంగి వి
ద్వన్నుతలీల మొల్ల మధువాక్కుల కావ్యకలాపవైఖరిన్
ఎన్నగ పూజసల్పి నను నెంతయు చక్కగనాదరించిరా
క్రన్నన నేడునన్ను బలు కాడగనేరరు కాంతలెవ్వరున్

చ॥ అనుచును గుండెదేల చెప్పు మమ్మరొ! నీకగుచింత మానుమా!
అనునయరీతి నీకుదగు నాదరమొప్పగ సేవజేయ నీ
తనయలు పల్వురిప్పుడు బుధావళి మెచ్చెడిరీతి నిన్సదా
మనముననిల్పికొల్తు రను మానముమానుము ఆంధ్రభాషరో.

గీ॥ నిన్ను బూజింప మనముల నియతితోడ
కార్యరంగమున కురికె కాంతలెల్ల
విద్యలన్నియు నేర్చిరి వివిధగతుల
తెలుగుబాసరొ నీకింకగలుగుశుభము.

ధైర్యము

శ్రీమతి పాకల చంద్రకాంతామణిగారు

అతఁ డొకరాజు. అతఁడు చిరకాలమునుండి వ్యాధిపీడితుఁడాయెను. వారముదినములలోపల దుర్గకు యొక నరబలి యీయకున్న యాతఁడు తప్పక మరణించును. ఇది యాతని జాతకఫలము.

బలిపురుషునకు గావలసిన లక్షణములన్నియు నొకబీదకాపువాని సుతున కుండెను. హెచ్చుగా ధనమిచ్చి యాబాలుని రాజభటులు దమ యధీనము గావించుకొనిరి.

నియమితకాల మేతెంచెను. బలిపురుషుని స్నానముచేయించి శుభ్ర వస్త్రాలంకృతునిగావించి బలిపీఠమునొద్దకు గొనివచ్చిరి. రాజు మొదలు పూటకు గతిలేని బికారివరకు యచ్చట నిండిపోయిరి. బలివేయువ్యక్తి తళతళలాడు గండ్రగొడ్డలిని జేబూని యాతని కంఠముపై వేయ బైకెత్తెను.

అట్టితరి నా బాలునివదన మెట్లుండునోగాంచ కూతూహలియై రాజు ముందున కేతెంచి యాతని మోము గాంచెను. ఆశ్చర్యము! నిమిషములో మృత్యుదేవతావదనగహ్వరమున బ్రవేశింపనున్న యా యర్భకునిమోమున చిరునగవు మెరసిపోవుచుండెను. ఆబాలుఁడు నిశ్చలవదనముతో బరమేశ్వరుని బ్రార్థించుచుండెను. రా జాశ్చర్యపడి బలివేయు వ్యక్తిని చేసన్నచే నిలిపి యాతని చిర్నగవునకు గారణమేమని యాడింభకు నడిగెను.

“ఓ రాజా! ఈ యావత్ప్రపంచమునను జీవికి తల్లిదండ్రులే యాత్మ బంధువులు. అట్టివీరలే క్షణభంగురమును నీచమునగు తుచ్ఛధనమున కాసించి నన్ను మృత్యుదేవతాధీనముఁ గావించిరి. ప్రజల కష్టసుఖముల విచారించి వారికై తన ప్రాణము లడ్డువేయువలసిన రాజే స్వప్రాణరక్షణార్థమై నా ప్రాణములను దీయ సంకల్పించెను. రాజా! ఇక నన్ను గాపాడువారెవ్వరు? గాన దీనజనపోషకుండవగు నో యాపద్బాంధవా? నీవే నాకిక దిక్కని యా కమలాక్షుని బ్రార్థించుచుంటిని. అట్టితరి నాకు నగవురాకుండ నెట్లుండును.” ఇది యా బాలుని ప్రత్యుత్తరము.

నిమిషములో ఆ రాజు మనము కరుణారసముతో నిండిపోయెను. తుచ్ఛప్రాణములకై ఇంతటి ధైర్యసాహసాదులుగల బాలుని జంపింప నాతని మనస్సంగీకరింపలేదు. బలి యాపివేయబడెను. అదృష్టవశముచే రాజు వారము దినముల వెనుక గండముతప్పి యారోగ్యవంతుడై చిరంజీవియాయెను.

వేదకాలపు స్త్రీలు

జటావల్లభుల పురుషోత్తముగారు, బి. ఏ.

కొంతధనముపై నొకరికి స్వత్వము కలుగవలెనన్న నది మూడుమార్గములచేత జరుగవచ్చును. (1) పిత్ర్యమగు గాని యితరమగు గాని యాస్తిగాని యందలి యొకభాగము కాని సంక్రమించుటవలన (2) ఉద్యోగము మున్నగువానిచేత ధనము నార్జించుటవలన (3) బంధుమిత్రాదులు ప్రేమచేతను సాంఘికమర్యాదల ననుసరించియు నొసగు కట్నములు, కానుకలు మొదలగువాని వలన.

(1)ఇందు మొదటి మార్గముచేత ఋగ్వేదకాలము నాటి స్త్రీలకు ధనమేమైనను లభించుచుండెనా? యను విషయమును విచారింతము.

కుమారులతోబాటు కుమార్తెలకు నాస్తి సంక్రమించు నాచారము వేదకాలములో లేదు. అనగా స్త్రీలకు దాయభాగము లేదు. ఈవిషయము తై, సం॥ లో స్పష్టముగ జెప్పబడినది. అది యీక్రింది విధముగ నున్నది.

ససోమోనాతిష్ఠత స్త్రీభ్యోగృహ్యమాణస్తం ఘృతం వజ్రం కృత్వాఘ్నంతం నిరింద్రియం భూతమగృహణం తస్మాత్ స్త్రియో నిరింద్రియా అదాయాదీః॥ (తై. సం॥ 6, 5, 8, 2)

అర్థము:—దేవపత్నులు సోముని పట్టుకొని యొక పాత్రయందుంచిరి కాని స్త్రీలచే పట్టుకొనబడుటను సహింపలేనివాడై యాతడందులో ప్రవేశించియు కూడ స్వప్రకాశమును కన్పరుపలేదు. అంత నా స్త్రీలు ఆపాత్రలోనున్న ఘృతమును వజ్రముగాజేసి సోమునికొట్టిరి. అందువలన నాత డింద్రియరహితు డాయెను. నాడా స్త్రీ లింద్రియరహితుడైన సోముని గ్రహించినారు కావుననే లోకములోని స్త్రీ లింద్రియరహితలైనారు. వారికి దాయభాగము లేకుండుటకు కూడ నదియే కారణము.

స్త్రీ లింద్రియరహితలగుటవలన వారికి దాయభాగము లేదని చెప్పుటలో కొంతకారణ ముండవచ్చును. ఏమన ధనముకలవారు దానిని రక్షించుకొనుటకు తగినశక్తి కలవారుగ నుండవలెను. మరియు నింద్రియరహితలకు స్థిరచిత్తతయు నాలోచనశక్తియు తక్కువగనుండును. అందుచేత వారికి ధనమును రక్షించుటకేకాక వ్యయపరచుటకు కూడ తగిన సామర్థ్యముండదు.

స్త్రీలకు దాయభాగము లేకుండుటకు మరియొక కారణముకూడ వేదములలో చెప్పబడియున్నది. అది పితరులకిచ్చు పిండదానమునకు సంబంధించినది. అపరకర్మలుజేసిన యనంతరము పిండదానమును చేయువారికీయాస్తి సంక్రమింపవలెనని వేదముయొక్క యభిప్రాయము. ఇహలోకమున తమకు సేవజేయువారి కంటె మరణానంతరమున నీళ్ళను వదలువారే యెక్కుడు సన్నిహితులును నాప్తులునని మన ప్రాచీనుల యభిప్రాయము. కావుననే సమస్తసౌఖ్యములను గలుగజేయు దాసదాసీవర్గంబెంతయున్నను వారు పుత్రులకయి పరితపించుచుండిరి, కుమార్తెకు పితృకర్మ చేయు నధికారములేదనియు పుత్రులును పౌత్రులును లేనప్పుడామె కట్టియధికారముండియుండవచ్చు ననియు ముందు స్పష్టపఱుపబడును. కావుననే కుమార్తెకంటె కుమారుడే ఆప్తుడును సన్నిహితుడును నుపకారియు నగుచున్నాడు. వానికే తండ్రి కృతజ్ఞతను చూపవలసియున్నాడు. ఆకృతజ్ఞత దాయభాగము నిచ్చుటయను రూపమున చూపబడినది. ఈ విషయమై యీక్రింది ఋక్కు చూడదగును.

నజామయే తాన్వోరిక్థమారైక్చకార గర్భంసనితుర్ నిధానం యదిమాతరోజనయంతవహ్నిమన్యః కర్తాసుకృతోరన్య ఋంధన్॥

(ఋ. సం॥ 3-31-2)

శ్రీ పాండురంగ భజనసమాజము, కాటూరు, గన్నవరం తాలూకా

శ్రీ పాండురంగ భజనసమాజము, కాటూరు, గన్నవరం తాలూకా

అర్థము:—ఔరసపుత్రుడు సోదరికి పిత్ర్యాగు ధనము నీయడు. అతడామెను భర్తయొక్క రేత స్సును ధరించుదానినిగాజేసినాడు. తల్లిదండ్రులు స్త్రీ పురుషరూపమగు సంతతిని కనుచున్నారు. ఐనను ఈ రెండుసంతతులలోను పురుషుడు పిండదానాదిక ములకు కర్తయగుచున్నాడు. స్త్రీ సంతతి వస్త్రాలం కారాదులచే పూజింపబడునదై యగుచున్నది.

స్త్రీ సంతతి పితృకర్మజేయుట కనర్హము కావు నను నాడె బాధ్యతను వహించుటకు భర్తయను వాడొకడేర్పఱుపబడియున్నాడు కావునను నామెకు దాయభాగమీయ నవసరములేదని పైవాక్యములవలన తెలియుచున్నది.

దీనినుండి సహజముగ నొకప్రశ్న బయలువెడ లును, 'ఋగ్వేదకాలమున వివాహము లేకుండగనే కొందరు స్త్రీలు నిలచియుండిరిగదా, వారి బాధ్య తను వహించుటకు భర్తలేడుకదా, కావున వారికి దాయభాగము నీయవలసిన విధి తండ్రికిలేదా'యను నదియే యాప్రశ్న. ఈ ప్రశ్నకు సమాధానము ఋగ్వేదములో చెప్పబడియే యున్నది. పెండ్లికాని స్త్రీలకు తండ్రియాస్తిలో నుండి కొంతభాగము నిచ్చుట యానాడాచారముగనుండెను. కుమారు లతో సమానమగు భాగము అట్టి కుమార్తెలకు తండ్రి యిచ్చెడివాడో లేక తనయిచ్ఛను పుత్రులయొక్క యిచ్ఛనుబట్టి యెంతోకొంత యిచ్చెడివాడో చెప్ప లేము. గాని యింతభాగ మామెకిచ్చితీరవలెనను నియమముమాత్రము లేదు. ఎంతయిచ్చినను గూడ దయాధర్మ భిక్షముగనే యిచ్చెడివాడని తెలియు చున్నది. ఏమనగా అవివాహితయగు కుమార్తె తండ్రి నుండి భాగమును యాచించుచున్నదని ఋగ్వేద ములో నున్నది. పైవిషయములన్నియు ఈ క్రింది మంత్రమువలన తెలియుచున్నవి.

"అమాజూరివపిత్రోస్సచా సతోసమానా దాస దసస్త్వామియేభగం."

(ఋ. సం॥ 2-17-7)

అర్థము:—ఓ యింద్రుడా యావజ్జీవము గృహ మందే జీర్ణించుచు తల్లిదండ్రులతోనుండి భర్తను పొందలేని కుమారిత తనకును తండ్రికిని సామాన్యమైన గృహమునందే యుండి యాతనిధనములో భాగము నెట్లు యాచించుచున్నదో యట్లే పొందదగిన ధనము కొరకు నిన్ను నేను యాచించుచున్నాను.

అన్నదమ్ములులేని స్త్రీకి తండ్రియాస్తిలోని భాగమువచ్చెడిదని చెప్పుటకు వీలున్నది. అథర్వసం హితలో నిట్లు చెప్పబడియున్నది.

అమూర్యా యాన్తి యోషితోహిరాలోహిత వాససః। అభ్రాతర ఇవజామయ స్తిష్ఠన్తుహతవర్చసః॥

(అ. సం. 5-4-17-1)

అర్థము:—ఈ స్త్రీయొక్క యెఱ్ఱని రజోవా హకనాడులు నిర్వీర్యములై కదలక నిలచియుండు గాక! ఎట్లన: అన్నదమ్ములులేని స్త్రీ పుట్టింట నిలచి పోవునట్లు.

సాయణాచార్యులు అన్నదమ్ములులేని స్త్రీ పుట్టింట నేల నిలుపవలెనను ప్రశ్న వేసికొని సంతా నము కనుటకును పిండదానాదికముకొఱకును నని చెప్పుచున్నారు. పిండదానాదులు చేయువానికే యాస్తి సంక్రమింపవలెనని పైన చెప్పబడినదిగదా! కావున నభ్రాతృస్త్రీకి తండ్రియాస్తి వచ్చెడిదని తేలుచున్నగి.

కుమార్తెకు తండ్రియాస్తిలోని భాగము వచ్చుట విషయమైన చర్చను చాలించి వితంతువుకు భర్త యాస్తిలోని భాగమువచ్చెడిదా యను నంశమును చూతము.

దాయేవపత్య ఉశతీసువాసా
ఉషాహ్రనేవనిరిణీ తేఅప్సుః॥

(ఋ. సం. 1-124-7)

అర్థము:—వితంతువు తన ధనమును పొందుటకు న్యాయస్థానమునకు వెళ్లునట్లు ఉషాదేవత ఆకాశము పైకి వెళ్లుచున్నది.

దీనింబట్టి వితంతువుకు భర్తయాస్తిలోని భాగము వచ్చుట యానాడుండెననియు తెలియుచున్నది. తన ధనమును పొందుటకు వితంతువు న్యాయస్థానమున కేగుచున్నదని యిచ్చట చెప్పబడుటచేత భర్తయాస్తిలో నెంతభాగ మీమెకు రావలయునో యను అంశము తరచుగ వివాదాస్పదముగ నుండెననియు, పరిస్థితులనన్నిటిని నాలోచించి యెప్పటికప్పుడే యీవిషయము నిర్ణయింపబడుచుండెడిదనియు ననగా పోయిన భర్తకు సోదరు లెందరుండిరో భార్య లెందరుండిరో మున్నగు నంశములనన్నిటిని నాలోచించి యీ వితంతువున కెంతయాస్తి రావలెనో యను నంశమును న్యాయస్థానమున పరిష్కరింపబడుచుండెనని యిందువలన తెలియుచున్నది. అనగా నేడు పుత్రులు లేక సమిష్టికుటుంబములో నుండగనే భర్త మరణించిన వితంతువుకు యింతభాగము రావలెనను నియమము లేక తరచుగా పెద్దమనుష్యులో న్యాయస్థానమువారో పరిస్థితులనన్నిటిని నాలోచించి యెట్లు మనువృత్తిని నిర్ణయించుచున్నారో యించుమించుగ నట్లే యానాడును నుండెనని మన మూహింపవలసియున్నది.

ఇక స్త్రీలు కష్టపడి ధనము సంపాదించుట ఋగ్వేదకాలములో నుండెనా యను నంశమునకు వత్తము. గత ప్రకరణములలోనే యిది పరిష్కరింపబడినది. ఎట్లన:

రాజున కిరుప్రక్కలను స్త్రీలు భటులుగ నిలబడుట (ఋగ్వే 1-95-6) కూడ వేదకాలములో నుండెనని "స్త్రీలు బాహ్యప్రపంచము" అను ప్రకరణమున స్పష్టపరుపబడినది. అదికాక చర్మపుపనులు, లోహపుపనులు, చాపలునేయుట మున్నగునవి స్త్రీలు చేయుచుండిరని చెప్పబడినది. ఈ విధముగ సేవజేసి ధనము సంపాదించు స్త్రీలు స్వల్పసంఖ్యాకలగుటమాత్రమేకాక నిమ్నకులములకు చెందినవారై యుండెడివారనికూడ చెప్పవలసియున్నది. ఏమన నీ పేర్కొనబడిన వృత్తులట్టివే.

బంధుమిత్రాదు లొసగు నలంకారములు కట్నములు కానుకలు మున్నగు ధనమే వేదకాలమునాటి స్త్రీలయొక్క యాస్తిలో ప్రధానమైనది. ఎచ్చట చూచినను స్త్రీలు స్వర్ణాభరణములచే భూషితలైనట్లు కాన్పించుచున్నది. ఈ యాభరణములు తరచుగా పుట్టింటివారు పెట్టుచుండెడివే. కుమార్తె తండ్రి యాస్తిలోని భాగము నాశించెడిది కాదనియు వస్త్రాలంకారాదులనే తండ్రినుండి కోరుచుండెడిదనియు చెప్పుటకు చాల యాధారములున్నవి. పైన నుటంకింపబడిన "నజామయే" యిత్యాది ఋక్కులవలన యీసంగతి తెలియుచున్నది. మరియు వివాహమునకు పూర్వమందును, వివాహమందును వధువు అలంకారములచే భూషితురా లగుచుండినట్లు 'వివాహ' మను ప్రకరణమున స్పష్టపరుపబడినది. అంతియేకాక సాధారణముగ స్త్రీ లాభరణములను ధరించు విషయముగూడ వేదములలో గలదు.

యథాహవై యోషాసువర్ణగ్ హిరణ్యం
పేశలంబిభ్రతీ॥ (తై. బ్రా. 3-34-5)

అర్థము:—స్త్రీ సువర్ణముచే చేయబడిన ప్రకాశించుచున్న నగలను ధరించినట్లు అను నొక యుపమానము వాడబడినది.

ఆడపడుచు నప్పుడప్పుడు పుట్టింటికి తెచ్చి వస్తురూపముగను వస్త్రరూపముగను మరియు నితరవిధముగను నేదో యామెకు ముట్టచెప్పుచుండుట వేదకాలములోకూడనుండెను తండ్రి జీవించియుండగ మాత్రమే కాక యాతని యనంతరముకూడ నామె పుట్టింటినుండి యీ లాభము పొందుచుండెడిది. తండ్రి లేనిచో సోదరుడే యామె నీవిధముగ గౌరవించెడివాడు. భార్యయొక్క సోదరునివలన నిట్టి లాభముండెడిది కనుకనే స్యాలుడు అనగా బావమరది గొప్పదాతయని ఋగ్వేదములోను యజుర్వేదములోను చెప్పబడినది.

అశ్రవగ్ హి భూరిదావత్తరావాం
విజామాతురుత వాఘాస్యాలాత్॥

(తై. సం, 1-1-14-1)

అర్థము:— ఓయింద్రాగ్నులారా! మీరు చాల దాతలని నేను వినియున్నాను. అల్లునికంటెను బావమరది(భార్యయొక్క సోదరుడు)కంటెను కూడ నెక్కుడు దాతలు.

పుట్టింటివారు ధనికులైన కొలదియు స్త్రీ కెక్కుడు సొమ్ము వారినుండి ముట్టుచుండెను. కావుననే పురుషునకు అత్తవారు ధనికులగుట యొక గొప్ప యదృష్టముగా భావింపబడుచుండెను. యజుర్వేదములో శుక్రాగ్రయణాగ్రములయొక్క వివాహ మొకచోట వర్ణింపబడినది. ఆపిమ్మట ఎవ్వడీ వృత్తాంతమును పూర్తిగా తెలిసికొనుచున్నాడో వాడు.

"పవశ్యసో వివాహ మాప్నోతి."

(తై. సం. 7-2-8-7)

అనగా "ధనికులకులమునుండి వివాహమును పొందుచున్నాడు" అని చెప్పబడియున్నది.

పైనచెప్పిన విషయమంతయు స్త్రీకి స్వంతమగు ధనమునకు సంబంధించినది. స్త్రీ ధనము విషయమై విచారించునపుడు మరియొక విషయముకూడ చెప్పవలసియున్నది. అదియే దన: భర్తకు స్వంతమగు నాస్తిలో స్త్రీ కేమాత్ర మధికారముండెడిదను విషయము. భర్తసొమ్మును భార్య యనుభవించుటలోను దానముచేసికొనుటలోను కుటుంబనిమిత్తమై వ్యయపరచుటలోను నేమైన స్వాతంత్ర్యమును కలిగియుండెనా లేదా యను విషయము ముఖ్యమైనది. ఏమన భర్తసొమ్ము అని చెప్పబడువానిలో చాల భాగము భార్యచేతులలోనే యుండెను. క్రియలో నామెయే దానికి స్వామిని. ఈ స్వామిత్వ మామెకు కలుగుట సహజమే. ఎట్లన గృహమును గృహములోని పదార్థములును యథార్థముచేత భర్తవేయైనను భార్య వానిని తనవిగా భావింపనిచో నొక్కనిమిషమైనను సంసారము సుఖముగ నడువనేరదు. ప్రతియడుగునను దానవ్యయానుభవాదుల విషయమై భర్తయొక్క యనుమతిని భార్య తీసికొనుచుండుట సాగదు. కావున భార్యయే గృహములోని సమస్త పదార్థములపైనను స్వామిత్వము వహింపవలసిన యావశ్యకత యేర్పడెను. కావున గృహములోని సమస్తమునకును, భార్యయే యజమానురాలను అభిప్రాయ మేర్పడెను. యజుర్వేదములో నొకచోట గృహములోని సమస్త పదార్థములకును భార్యయే స్వామిని యని స్పష్టముగ జెప్పబడినది. ఆసందర్భమేమన:—

యజ్ఞముకొరకై యజమానిగృహమునుండి యజ్ఞశాలయొద్దకు శకటముపై ఘృతపాత్రాదిద్రవ్యసమూహమును తీసికొని వెళ్లుదురు. ఆ పదార్థములను బండినుండి క్రిందకు దింపుటకు పూర్వము యజమానపత్ని యాశకటమును స్పృశింపవలెను. అట్లు స్పృశించుటలో అర్థమేమనగా: యజమానపత్ని ఆ ద్రవ్యమును యజ్ఞమునకై వినియోగించుట కనుమతి యిచ్చినదని. ఆమె యనుమతి యెందులకనగా ఆమె దాని కధికారిణిగదా!

"పత్నీహి సారీణహ్యస్యేశే"।

(తై. సం. 6-2-1-1)

అర్థము:—పత్నియే గృహమునకు సంబంధించిన ద్రవ్యమున కంతకును ప్రభ్వి.

భార్యకు గృహములోని ద్రవ్యమునకు స్వామినీత్వము కేవలము నామమాత్రముచే నంగీకృతముకాదని చెప్పుటకు కొన్ని యాధారములున్నవి. కొన్నిచోట్ల స్త్రీలు గొప్ప గొప్ప దానములు చేసినవారుగ చెప్పబడినారు.

"సనత్సాశ్వ్యం పశుముతగవ్యం శతావయం
శ్యావాశ్వస్తుతాయ యాదోర్వీరాయోప
బర్బృహత్॥ (ఋ. సం. 5-61-5)

అర్థము:—శ్యావాశ్వ్యునిచే స్తుతింపబడినట్టియు వీరుడైనట్టియు భర్తయొక్క ఆలింగనమునకై తన బాహువులనిచ్చిన తరంతుని భార్య గోసమూహమును, అశ్వసమూహమును, గొర్రెలను శ్యావాశ్వ్యునికొరకు (శ్యావాశ్వ్యుడను పేరుగల నాకొరకు) ఇచ్చెను. దీనింబట్టి స్త్రీ తన భర్తయొక్క ధనమును దానముచేసికొనుటకుగూడ నధికారము కలిగియుండెనని తెలియుచున్నది. అనగా భర్తయొక్క సొత్తును తనసొత్తువలెనే చూచుకొనుట కామె కధికారముకలదు. కావుననే నాటిస్త్రీలకు స్వంతముగ ధనము తక్కువయేయైననుగూడ సౌఖ్యమునకును తగుమాత్రము స్వాతంత్ర్యమునకును లోటు లేకుండెను.

మొత్తముపైన స్త్రీకి ధనము భర్తనుబట్టియే యుండెడిది. ఆతడు నిర్ధనుడైనచో నామెయు నిర్ధనురాలే. పిత్ర్యముగు నాస్తివచ్చుట ఉద్యోగముచేసి ధనము సంపాదించుట అనునవి చాలఅరుదుగనుండిన విషయములే. ధనవిషయములో భర్తతోబాటు మునుగుటయు తేలుటయు ననునదియే సామాన్యవిషయము.

(సమదర్శిని.)

ముసలాంబ

విద్వాన్ పి. సుబ్రహ్మణ్యంగారు

౧

ధరననంతపురముపొంత, వరలునొక్క
పల్లె, బుక్కసాగరమది, బహుజనులకుఁ
దావు, సిరికాటపట్టు, సద్ధర్మరతులు
సాధుశీలురును, విమలచిత్తులుఁగల
రచట, నావీటిమగువలార్యనుతగుణలు,
పరమపతివ్రతల్, సొగసొప్పువారు, గ్రామ
పెద్దరెడ్డి, దీనులపాలి వేల్పుగిడ్డి,
బహుగుణంబుల నలరారు పసిఁడికడ్డి,
పరమప్రేమంపు బుడ్డియా బసవరెడ్డి!

జనులమన్ననఁ గాంచిన సరసుడతఁడు,
సుతులగోడండ్రకల్మిని శోభనొందె,
చిన్నికోడలుఁగల దతిశీలవతియు,
ధైర్యగుణమునమేటి, సౌందర్యపేటి,
అత్తమామలభక్తిచే నలరుబోటి
భర్తృరానంద ప్రాసాదవరకవాటి
అన్నదానహసీకృత హరువఘాటి,
జనులమెప్పునుగొన్న యామానినీయ,
వేడ్కముసలమ్మపేరున వెలయునబల!

౨

కొద్దిదివసంబులేగగ గొప్పవాన
లుగురియంగసాగె, జలమెక్కువగుచు
చెఱువులుప్పొంగె, వఱదలుబాఱె, ప్రజలు
భీతినొందియునేడ్చిరి పెక్కుగతులఁ,
జెంతనున్నట్టి యాచెఱువింతలోనె
తెగెననెడువార్తలుఁగలిగెఁ, దీరమునజ
లంబుపొర్లె, నందరి నరులముఖకాంతి
వాడగాసాగె, నింతనె గండియొకటి
కట్టలోఁగాననయ్యె; నప్పట్టునను క
ళవళమొంతొగానంగనయ్యె, వడిజలము
గండినఁ బ్రవహింపఁగలిగెఁ, గడుభయమ్మున
జనులుపారఁగాసాగి, రాజనులభీతి
నెన్నగాఁదరమౌనె, వారెంతొభీతిఁ
గదురనాగట్టుపై గుంపుగాఁగలియ, పొ
అలుచుమానవుడొక్క డఱచుచునిట్లు
పలుకఁగాసాగె, "వినరయ్య ప్రజలు, నేను
లోకములకుదొడ్డ, జగంబులోనలేరు
నాకెన, మరచినారలు నన్నుమీరు,
తగినదండనఁ జేయ నేఁదలఁచినాను,
నేనలుగనిట్లయ్యెనిపుడు, నేనెజనుల
చేతమ్రొక్కులఁగొనుదాన, జీవనమిడు
దాన సర్వప్రాణులకుఁ, దీర్ఘంబునావ
శమగు, గంగాభవానిగాఁ జాలగతులఁ
బ్రజలుబూజింతురెపుడున, నీ జలంబు
తగ్గ ననుఁబూజసేయుఁడు తడవులేక,
నిండుచూలాలగుమగువనిడుడి నాకు,
దండిగాబలియివ్వ సంతసముఁగాంతు!
ఇదియెనాకోర్కె, నెరవేర్పుడిపుడ, మీక్షే
మతోలఁగును, నేమముల్ గల్గు, మనిమెదరిల
బెద్దకాలంబు" ఈరీతివేడ్కగంగ
పల్కఁ బ్రజలెంతొ భీతిచేవడఁకి, రయ్య
యో, యికసుఖము మనకెట్టులొదవుననుచు.
జారెడుయశ్రుధారలతోడఁ, జాలపెశమొ
గములతోడ, వెనుకకునేగ సమగట్టి
వడిగ వాపోవసాగిరి వారిలోన.

నాకళవళంబునువినుచు, నతివయొకతె
జనులసేమంబునకు దానెగావఁబూనె!

౩

వడిగముసలాంబ ముందుకువచ్చి 'ఏగె
దఁ బలిగాను గంగకునేను, ధర్మమిదియె
నాకుఁ, బ్రజకెల్లసేమంబు నావలనఁగ
లుగు' నన, నచటమూఁగిన లోకులంద
'ఱోయతివ, యిటుతెంపుసేయుయతివలుగ
లరె, యిటుపలుకఁదరమె లలనలకెపుడు,
చాలసౌందర్యరాశివి, చేలవన్ని
సుగుణముల కాటపట్టువు, మగువ, యత్త
మామలమొగమునిఁ బూజింతువమ్మ! ఏడు
మాసములు నిండఁదాల్చెదమ్మ, యిటు
తెంపునీకేలమాయమ్మ, బాపుమీద (ప్రంటి
లపు మగువరో' యంచు, నచటిలోకు లత్త
మామలును భర్తబంధువు లెరలనిల్పఁ
జూచిరైనను, నాబాల, సుగుణమాల,
వినుతశీల, సుందరఫాల, వినయలోల,
సకలసద్గుణనికురంబ, సన్నుతాంబ,
రూపజితయంబ, ముసలాంబయుపుడువల్కె!
"జననమొందుట యొకనాఁడుచనుటకొఱకె,
ధనములిండ్లువాకిళులు నంతఃపురములఁ
బోవు వోమనుజుండు గొంపోవఁగలఁడె,
పాపపుణ్యంబులొక్కటె పాయకెపుడు,
మానవునివెనువెంటనే జనెడుగాదె;
కాకిబ్రతికినభంగి బ్రతుకఁగనేమి
మానమొక్కటెజాలు, నిమ్మహిసుఖంబు
నిమిషకాలంబెగాకెప్పుడు మిగులనిలు
వంగఁగలదె, నేఁబోయెద వగవవలదు!"

౪

ఈవిధంబునముసలాంబ యేర్పడఁబలి
కి, తనయత్తమామలకు మరితగుబాంధ
వులకుఁ బ్రీతితో మ్రొక్కియు, పాలతిభర్త
నెంతొభక్తిఁబూజించి, యంచితమతినను
గులకోరగి, యాతనిపదముల, లలనమది
లోనఁదలచుచు నాజ్ఞగైకొనియు, నిష్ట
దైవమునుమదిలోననిల్పి, వరుసఁదన
వెంటఁబ్రజలెల్లఁ దద్దయువెళ్ల, మేళ
తాళములు ముందటఁజెలఁగ, దరుణులిడిన
పసుపుగుంకుమ ఫాలానభాసిలంగ
ఒడినిగట్టిన యొడిఁబ్రాలతోడ మగువ
తనమనంబునీశునిపై స్థిరతనిలిపి,
ఎల్లజనములహృదయముల్ తల్లడిల్ల,
గండిలోనిల్చి గంగనుగలసెనపుడు!

౫

ఆమెజన్మంబు సాఫల్యమందెదాన,
జననమొందరెందఱు జగతి, నిట్టి
తెంపుగల్గునె యాకర్మ తెగక! లోని
పంచభూతములెల్లను బయటిభూత
తతినిగలసె, నప్పుడె నీరుతగ్గిపోయె,
గంగకుఁగడుశాంతిగొదవె, గ్రామజనులు
గడుసుఖంబొందిరిలను! నాకాంతపేరు
చంద్రసూర్యులు దిశలును జగతి నిలుచు
నంతకువెలసె! పల్లెకుఁగొంతదూర
మునను, ముసలాంబపేరఁ బ్రాముఖ్యచిహ్న
ముల్ వెలయు, నాదినాన, నసువువిడిచిన
కాంత, కీర్తికాయముతోడ గణనకెక్కె!
నేఁటిదాకనుబూజల నేమముగను

గొనుచునున్న దియాకాంత కొఱఁతలేక
అతివలామెను గృహలక్ష్మియంచు నాద
రింతు. రాత్మార్పణమున వారి కిల మార్గ
దర్శిగఁబఱగెనతివ, శ్రీధరుడునామె
యాత్మకీవుతశాంతి యవ్యాజప్రేమ!

౬

ఇంతకంటెనుయజ్ఞ మింకేమిగలుగు,
ఇంతకంటెనుబుణ్యం బికేమియుండు,
ఆత్మయజ్ఞంబెయంతకు నధికమంద్రు!
విద్యకొంతయేనియులేనివెలది, దేశ
సేవ, మానవసేవఁజేసి ధర భరత
మాతకు నిజపుత్రియగుచు మహిమఁగాంచె!
ఇట్టికూతుండ్రఁ బెక్కురనింకమీఁద
భరతమాతగాంచెడుగాక! ధరణిసర్వ
సస్యసంపూర్ణయగుగాత! సకలప్రజయుఁ
గాంతురారోగ్యభాగ్యముల్, సంతతమును.

—:o.—

రాజ్ఞీరుద్రమదేవి

శ్రీ శేషాద్రి రమణకవులు

చ॥ పొలఁతుకవయ్యు యుద్ధములఁబోటరివై యరిరాజసైన్యపం
క్తులసమయించి కీర్తికయికొంటివి, దేవగిరీంద్రుమానస
స్థలమునఁ దావకీనసముదగ్రమనోహరవీరమూర్తిని
శ్చలగతి నిల్పగల్గితివి ధన్యవు నీకెవరీడుమాతరో.

శా॥ పంచారామములందు వైరినృపసంపత్తుల్ సమర్పించి య
త్కించిత్సంశయమైన లేనిడక నీకీర్త్యంకముల్ దిగ్వధూ
కాంచీసంచిత కింకిణీచయముగాఁగల్పించి యాంధ్రావనీ
సంచారంబొనరించునీప్రతిభ సంస్తవ్యంబు రుద్రాంబికా.

గీ॥ స్వార్థనిగళనిబద్ధమై శౌర్యపటిమకోలుపోయిన సంఘంబునకుదురుపఱచి
ఆంధ్రజయకేతనము పశ్చిమాబ్ధిజెంతఁ బ్రాతితివిబాగు! రుద్రమాంబామతల్లి.

సీ॥ గణపతిదేవువిక్రాంతిరక్తమునందుఁ గలయనుప్పొంగ సంగరమొనర్చి
ఆంధ్రసామ్రాజ్య కల్యాణవేదికపయి విజయలక్ష్మినిజేర్చి విందు గూర్చి
పరభూమిపాలకపటలంబుచేత నాక్ష్మియయశంబునుతింపఁజేసి
నిజకీర్తిగీతముల్ నిఖిలదిశానటీ ఫాలపట్టికలపైఁ బ్రచురపఱచి
ఏకహేలానుకూలమై యీమహాంధ్రతేజమలరించె నేతల్లి దేశమందు
ఆమహామాతృదేవి పాదారవిందయుగళి స్మరియింతు మానసోత్సాహమొప్ప.

ఉ॥ నీదుపవిత్రజీవితము నేటికిఁ గాలముఖాంతరస్థమై
పాడుకొనెన్, భవత్ప్రతిభ వాఙ్మయమందు సదృశ్యమయ్యె, నీ
యాదరణీయమూర్తికి జొహారులొనర్చుటెఁగాక యింకమా
కేదియుఁజేతగాదు జననీ వసియింపుమి స్వర్గభూములన్.

పరిచయము

గొల్లపూడి జోగారావుగారు

ఒకస్త్రీయొక్క దుఃఖమయ జీవితమిది. జీవితవిశేషమంతయూ నీ మానవప్రపంచములో ప్రేమకై పరిపించిన యొక దీనురాలి చరిత్ర. ప్రేమకై ప్రాకులాడి సుఖముల త్యాగముచేసిన ఒక యోగ్యురాలి నిరాడంబరమైన బ్రతుకు.

నేను జన్మించినది ఉత్తర హిందూస్థానంలో ప్రసిద్ధికెక్కిన పట్టణం. జననీ జనకులు మరణించుటచే మా తాతగారి యింటివద్ద పెరిగేను. కన్యాత్వము పోకుండగనే మా తాత నాకు వివాహముజేసి పరమపదించేడు. వివాహసంబంధములో గాక అప్పట్లో చూచేను నాథునొక్కసారి. ఎనిమిది సంవత్సరములవరకు మరి ఆయన కనబడలేదు. ఎందుకు ప్రేమించానో అతణ్ణి ప్రేమించాను. అతడు యెచటికి పోయాడో, యెందుకు తిరిగిరాలేదో యెవరికీ తెలియదు. అతణ్ణి నాకు కూర్చమని మా కులదేవతయగు భవానీని నిత్యమూ ఆరాధించేదాన్ని. అతని మూర్తిని ధ్యానించుకుంటూ వంటరిగా దుఃఖంతో గడిపేదాన్ని కాలం. నా మేనమామ భార్య నా యీ ప్రవృత్తికి సహించలేదు. ఆమె ఎన్నిసార్లు చెప్పినను నాయేకాంతసేవ మానలేదు. ఆమె నన్ను దూషించినది. నేనామెను నిందించలేదు. భవానీదేవిఆరాధన, నానాథునిస్మరణ యివీనానిత్యకృత్యములు. తొమ్మిదవవత్సరము పూర్తిఅయినది. ఆమె అహంభావము, అసూయ, అసహనము, అతియశయించేయి. ఒకనాడామె నాయేకాంతమందిరములోనికి వచ్చినది. మోకరించి భవానీని ప్రార్థిస్తున్నాను. ఆమె మండిపడింది.

ఆమె—మానవా?

నేను—భవానీ పూజ!

ఆమె—నాయింటినుండి పొమ్మ్న!!

నేను మారాడలేదు. ఆమె అవివేకమునకు నవ్వుకున్నాను. ఉన్నట్లుగానే ఆవలికి నడిచిపోయాను.

అతడు అమాయికుడు. ఆమె క్రూరురాలు. అతనిది జాలిగుండె. ఆమెది కఠినహృదయం. అతనిప్రేమ సంద్రంలో పెనుతుపాను రేగినది నాడు. "నాగడపలోనికి రానీను." ఏమి ఆనిరంకుశశాసనాధికారము? ఆమె గడపలోనికి రాకపోవుట నాకు సంతోషమే. అతడు వలవల యేడ్చేడు. ఆమె ఆనందబాష్పములు రాల్చినది. ఎందుకో ఆమె కింత ఆగ్రహము?

ఆ అంధకారంలో జ్యోతల్లే వెలిగింది నాప్రేమ హృదయం. భవానీ ఆలయమునకు బయలుదేరేను. ఆలయప్రాంతములో కాళ్లు వణికేయి. ఎందుకో? నీరసంచేతనుకున్నాను. భయంవేసింది. హృదయం ఆరాటపడ్డాది. అతణ్ణి స్మరించుకున్నాను. ఒకమానవ హృదయం భరింపరానంత దుఃఖంవుందినాలో. దేవి సాన్నిధ్యమునకు పోయాను. మోకరించి నమస్కరించేను. "బిడ్డా! ధైర్యంవీడకు." అనుమాటలు శ్రవణపుటముల మారుమ్రోగేయి. ఆ తన్మయమునుండి మేల్కొని పైకివచ్చేను. ఆ నీలిమాకారంలో ప్రకృతి భయంకరంగా వుంది. ఆలయంలోనే పరున్నా. నిద్ర పట్టింది. నిశ్చితాత్మకు యెక్కడ నిద్రపట్టదు గనక.

౨

"ఆమె త్యాగశీలిని. ఆమె జీవితము పరమాద్భుతము. పదెవత్సరముల బాలికదగ్గరనుండి భవానీదేవి నారాధించుచున్నది విదేశములకు పోయిన్న భర్తకొఱకై. అదిగో ఆమెపర్ణకుటీరం" అని చెప్పుగుంటూవుండేవారు నదికివచ్చి పోతూండే యాత్రికులు. నాజీవనప్రవృత్తిని గూర్చి వూరిలో తెలియనివారే లేరు. ప్రాతఃకాలముననే నదీస్నాతయై వచ్చు భక్తురాలికి పూజాపుష్పములు, ఫలములుగొని యిచ్చేవారు జాలిహృదయులగు ప్రజలు. ఆలయమునకు బోయి దేవీ ఆరాధన గావించి ప్రసాదమును పంచియిచ్చే

దాన్ని క్షుద్బాధా పీడితులకు. నానాథునిపై నేరచించిన కీర్తనలు పాడుకునేదాన్ని నాలోనే.

పది సంవత్సరములు వెళ్లిపోయి పదకొండు ప్రవేశించినది. ఆయన జాడలేదు. భవానీకి కృపకలుగలేదు. ప్రకృతి స్వభావసిద్ధమగు మానవదౌర్బల్యము నన్ను వరించలేదు. నానుధావిలాపము యేలోకంలో ప్రమోగలేదో? నాఆకలిబ్రతుకింకా ప్రేమకై తపిస్తూంది. ఎన్నోరాత్రుల్లు నదీ తరంగాల్లో తేలిపోయ్యేయి నాప్రార్థనా కీర్తనలు. ఆప్రశాంతంలో రాలిన వోపండుటాకు, నదీతటమున వోపిల్లకెరటం నాకై జాలిని వెలిబుచ్చేవి. ఇంకాయెన్ని హృదయాలు జాలిజెంగచున్నవో యీ దుఃఖితకై.

3

ఆరుమాసములు వెళ్లిపోయాయి. నది కావల యెవరో జమీందారొకరు బంగళా కట్టిస్తున్నాడని చలనంకలిగింది ప్రజాహృదయంలో. ఎంతకాలం? ఒకటి, రెండు, మూడు రోజులు మాత్రమే. నాప్రణయగీతము లింకా మారుమ్రోగుతున్నాయి ఆ నదీ సైకతస్థలాల్లో. బంగళా తయారై పోయింది నాపూ్ణ కుటీరాని కెదురుగా. ఆనాడు గృహప్రవేశం. వూరంతా నది కావలేవుంది. ఈమిష పెట్టి బీదలకింత అన్నదానము చేశా డాధర్మాత్ముడు. ఆయనఔదార్యము ప్రజాహృదయము నాకర్షించినది. అతని సౌశీల్యం వినుతి కెక్కినది.

నాజీవన ప్రవృత్తిలో మార్పు కలుగలేదు. నా దేవీ ఆరాధన, నాహృదయేశ్వరుని స్మరణ, ప్రశాంత సమయాల్లో నాప్రేమహృదయం వెలిబుచ్చటం నిత్యమూ జరుగుతూనే వుండేవి. రాత్రి పదిగంటలవుతుంది. నిశ్శబ్ధంగా వుంది నదీతీరమంతా. దూరాన్ని దీపం మినుకుమినుకు మంటూంది బంగళాలో, నీటిలోకాళ్ళుంచి గట్టున కూర్చున్నా. ఎప్పుడూలేని ఆవేశం కలిగిందినాలో. హృదయం విచ్చి యెలుగెత్తి పాడేను. నది కావలనున్న బంగళాలో కూడ మారుమ్రోగింది నాపాట. పదినిముసములయినది. నదిలో యెవరో వస్తున్నట్టుగావుంది. క్రమంగా నాకుకొన్ని గజములదూరం వరకు వచ్చిందొకనావ.

"మీరెవరు?"

అది పురుషకంఠస్వరము. అతడొక యువకుడు.

నేను—ఒక ప్రేమ పిపాసి.

అతడు—అవివాహితయా?

నేను—కాదు. అతడు దేశాంతర్గతుడు.

అతడు—ఎంతకాలమైనది?

నేను—నేటికి పది సంవత్సరములపై పది మాసములు.

దీర్ఘనిశ్వాస మాయనికడ సెలవుతీసుకొంది.

అతడు గొణుక్కున్నాడు "ఆమెయు నిట్లే యుండవలెను." మబ్బుతునకచాటున ముసిముసి నవ్వులు నవ్వింది తారక.

అతడు—ఏల యీజీవనము?

నేను—అతనికొఱకై.

అతడు మరలిపోయేడు. నావ కనబడువరకు గమనించేను.

వారం గడిచింది. ప్రతిదినమూ వూర్లోకి పోయేవాడాయన. ఆ ఔదార్యుని కూర్చి తెలుసుకోవలెనను నభిలాషి కలిగింది మనసులో. నావ తిరిగివెళ్లిపోయేటప్పుడు చూచేదాన్ని యెన్నో ఆశాపులకితమ్ములయ్యి కనులతో. నాడు దేవీఆరాధనగావించుకొని కూర్చున్నాను కుటీరంలో. నామేనమామ లోనికి వచ్చేడు. నాస్థితికి కనుల నీరునించే డాతడు.

"అతడొచ్చేడు."

"ఎవరు?"......ఆత్రతతో

"సీతర్త—ప్రఫుల్లచంద్రుడు."

నానిరాశా హృదయం మందహాసం చేసినది.

"ఎచట నున్నాడతడు?"

మిస్ లీలా

ఆంధ్రదేశమున మొట్టమొదట సినీమాలయందు ప్రవేశించి పేరు తెచ్చుకొన్న యువతి. ఈమె తెనాలిలో బుట్టినది. తలిదండ్రులు పెట్టినపేరు సుబ్బులు. మిక్కిలి పేదస్థితి ననుభవించి కష్టములుగుడిచి ఉభయత్రపరిత్యక్తయై నాటక రంగస్థలమునఁ బ్రవేశించి యిప్పుడొక స్థితిమంతురాలై యున్నది.

[illegible]

[illegible]

"ఇచటనే, నదికావల బంగళాలో."

ఏల యీ దైవసంఘటనము? నాహృదయం కొట్టు కుంది వడిగా.

"నేడే నేనాతని జూచితిని. నీస్థితి యాతనికి తెలియజేసెదను."

నేను మారాడలేదు. అతడు వెళ్లిపోయాడు. ఎన్నో వినూత్నభావములను రచించినది నామనను. నన్ను స్వీకరించుట కాతడొప్పుకొనునా? నాజీవిత మున కాత డసహ్యాయించుకొనునేమో.........

వూరంతా మాటు మణిగినది. నదివొడ్డునకు పోయాను. యాత్రికుల సందడి సమసిపోయినది. దూరంగాపోయ్యి ఒకటి రెండు పడవలుకూడ తిరిగి వచ్చాసేయి. అతడేల రాకుంకును. అతనిది విశాల హృదయం. ఇంకా యేవేవో ఆలోచనల్లో పడి పోయాను.

"సుధా !"

వెనుదిరిగి చూచేను. అతడే. నాఆర్తహృదయం పొంగిపోయింది. నావలోనికి 'రమ్మని చేయిచాచే డతడు. నేను జంకేను.

"సుధా !" అతడు మరలపిలిచేడు.

నేను లేచేను. మామయ్యాతనితో చెప్పియుం టాడా? నావదగ్గరకు పోయాను. అతడు నాహస్త మును బట్టుకున్నాడు. నాశరీరము గగుర్పొడిచినది. అతడు నన్ను నావలోనికి తీసుకున్నాడు.

"సుధా ! ఇక నిన్ను విడిచిపోను." దూరాన్ని తోపులో కోయిల 'కుహు కుహు' మని పాడింది కల్యాణగీతి. ఆ వెన్నెలరేయి ప్రశాంత సమయంలో రెండు ప్రేమహృదయములకు పరిచయము గలిగింది.

తొలి ప్రొద్దు

కర్రా చంద్రశేఖరమ్‌గారు

సూర్యుఁడనియెడుమృగరాజు శూరుఁడగుచు
నాఁకలినిబాపుకొనఁజూచి యాకసమున
తిరిగివేసారి, హేమంత దినమునందు
కాలమనుమత్తగజమును కరముచేత

మస్తకముమోది రక్తము, మంచిమంచి
ముత్యములనెల్లవిడనాడి, ముదముతోడ
నాకలినిదీర్చుకొనినాఁడు అభ్రవీధి
యందు;మిగిలినదానిని పొందఁగోరి

కావు'కావు'మటంచును కాకులెల్ల
చిందులాడుచునున్నవి చెట్లమీఁద.
అదిమొదల్గాగతొలిప్రొద్దు అరుణకాంతి
మంచుముత్యాలశోభగా మారిపోయె.

పార్వతి

పానుగంటి విజయరాఘవరావుగారు

సీ॥ పిలిచిన 'ఓ' యనిపలుకు శ్రీగీర్వాణి యేమహీపతియేలు సీమయందు,
గంటమూనుకవులకఱవు వెన్నంటుటనెఱుఁగ దేభూజానిధరణియందు,
ఏరాజమార్తాండుఁ డేలుపీటనఱుచు ధర్మంబు నాల్గుపాదాలుమోపి,
ఏప్రభునుపమింప నాప్రభుఁడేసరి యనిదేశదేశాల సంద్రుజనము
గీ॥ లట్టిశ్రీభోజుఁడేలురాజ్యంబునందుఁ గలదుపార్వతినానొప్పు నలఘుచరిత.

గీ॥ ఆమెసౌశీల్యగుణముల నలవరించు
కొందు రలవోకజేజేవెలందు; లామె
'భవము భేదింపఁగారానిబంధ' మనుచు
జందెముత్రెంపిపరమాత్మ బందెఁబడిన
పరమసుగుణాఢ్యులా యోగివరులఁదక్క
జూడనెల్లదు తమ్మిపూఁజూలినైన
భర్తపాదావలోకనపరతఁగనుల.
వయసువచ్చినభార్యను వదలి, కులము
నుద్ధరించుసుపుత్రులయుబుసుమఱచి
అన్నియలమెడుదొక్కటే యనుచునమ్మి
ఆత్మదేహంబుతోడబ్రహ్మార్పణంబొ
నర్చుయతులామెయింటఁదనర్చుచుంద్రు.
కప్పురపుఁగుప్పలొకపరిఁ గదలునట్లు
వేయికల్పవృక్షపుఁబూలు విరిసినట్లు
ఎలమితోవాణివీణమ్రోయించినట్లు
ఆమెసుగుణపుఁదావు లాసాసలందుఁ
బరిమళించెను దాఁచగాఁ దరమెవాని.
అహహ! యెంతటియిల్లాలొ యెనెఱువారుఁ,
బూర్వజన్మసువాసనఁబొంద నిట్టి
సద్గుణంబులుగల్గు నాశ్చర్యమేల
ననుచుఁదుష్టాత్ములగువారు, నబ్బయీమె
యెంతలోనెంతకీర్తి గడించెనని య
సూయచేవేఁడియూర్పుల స్రుక్కువారు
నగుచునొప్పిరితరుణు లాసాసలందు.
తమమువిరియించురవి తొగతరుణికనుల
నంధకారంబుప్రామినయటులె యొకరి
సుగుణగణమువేఱొక్కరినోగులఁజేయు.

చ॥ జిలుగుపసిండి చేలమును జేగుఱుపుట్టముమాటునుంచి, రా
త్రులఁజెలిపూయు కస్తురిని తోరపుబూడిద పూతఁదూర్చి, య
ర్థులఁదనియించుచేతి కొక దుర్దశఁగల్పనఁజేసి భోజుఁడా
పొలఁతుకఁజూడనేగె ప్రభుపోఁడిమిపాడుఱఁజేసి జోగియై.

గీ॥ కాలజీమూతమేఘుంబు కప్పనేమి
తరణి కిరణాళిలోనుండి తళుకుమనును.
ప్రభుఁడుప్రభునిగానుండిన బాగకాని
దొంగవేసంబుధరియింప వింగడమగు.
ఆమెప్రభుఁగాంచి మెయివెంచి యాగ్ర
హించి
శాపజలముగ్రహించి పైఁ జల్లఁబోవఁ
బ్రభుఁడు గాత్రంబుకంపింపఁ బలికె "అమ్మ

తప్పుఁజేసితి క్షమియింపు దాసునిపుడు.
భవునిమూఁడవనేత్రపుఁ బ్రభ ననొప్పు
నెచటనైనఁబతివ్రత, యెంతయూష్మ
మున్నదో యంత చలువయు నున్నదచట.
కవులకన్నను, వీరులకన్న, శిల్ప
వరులకన్నఁ బేరునుదెచ్చు వనిత తనప
తివ్రతాగుణమున మాతృదేశమునకు.
అమ్మ! నినువంటి కాంతల నచటనచటఁ
గనినదగుటచే నింతటిఖ్యాతిఁగనియె
భరతదేశంబు; సౌశీల్యభరితమైన
పొలఁతియే భూషణము మాతృభూమి
కగును.”
అనుచునామెనుపీడ్కొని యరిగె
ప్రభుఁడు.
ఎందుఉండిరో యిట్టిపూర్ణేందుముఖులు
పట్టపగటింటి చుక్క వగిది, సంద్ర
మునమునిఁగియున్న రత్నాల గనులవోలె.
వారియాత్మలు శాంతిని బడయునటుల
గోటికొన మీటుఁ డొక్కక న్నీటిచుక్క;
పాయు దేశదాస్యము భారతీయులార!

బీ ద రా లు

యలవర్తి సీతారామస్వామిగారు

ఆమె ఒకమహాసాధ్వీలలామ, ఆస్య
సీమఁదొలఁకాడుచున్నవి స్మితరుచులు.
వికసితనవకుశేశయవిసరవిమల
దీధితీతతిసైతంబు ధిక్కరించి
చటుల సర్వసర్వంసహా చక్రనివసి
తాఖిలానూన చంద్రబింబాననాని
వహావిలాససౌందర్యముల్ వమ్ముసేయు
నామె ధావళ్యమంజులోద్దామకాంతి.
అవనినొకరాజ్ఞితో నెనయగునుఆమె.
తరళనేత్రాబ్జనిర్యాతధవళకమ్ర
పృధులరోచులు దిననాథవిపులచండ
కిరణసంభూతకాంతులన్ గ్రేణిసేయు.
ఆయమమహాపతివ్రత, అతులశాంత
మొలుకుచున్నది వదనాన; ఉరువిశాల
గండమండలసంజాతగాఢకాంతి
అరయశశిధరబింబంబు నవఘళించు.
కడఁగి బ్రహ్మాండభాండమ్ముఁగలచివేయఁ
జాలువిస్తృతతేజంబు సరళముగ్ధ
విమలదేహోద్గతంబయి వెల్గుచుండు
నిఖిలసముదీర్ణ సద్రుచుల్ నివ్వటిల్ల.
కాని పరమేష్ఠిఐశ్వర్యహీనఁజేసి,
దుర్భరనిర్వృతిఁ దోడ్తోనఁదొడరఁజేసి
నాఁడు. ఒకఅనాఘ్రాణిత నవ్యసుమము
భంగిగణియింపఁబడదయ్యె వసుధ నువిద.
ఒకమహోజ్జ్వలంబగుశక్తి ఉత్కటముగ
వెల్లివిరియుచునున్నది వెలదియందు.
కాని, ఆమె అనాదృత త్యక్తలాన,
ఆమెఁబరికించువారలే అవనిలేరు.
ఆమెలోకైకరాజ్ఞియే అనగనగును,
ఉద్ధరాస్తోకవిస్ఫూర్తి ఉరువడించి
కడలుకొనుభూనభంబుల, కానిలోక
మామెఁగన్నెత్తియైనను అరయఁబోదు
అతులనిర్వృతియె సంప్రాప్తమగుటఁజేసి.
ఆమె ఒకరాజ్ఞితోనెన యగునుగాక,
కాని ఆమె అనాదృత త్యక్తలాన.

కొండవీటి విజయము

శ్రీమతి వేదుల కృష్ణవేణిగారు

శ్రీమతులు పద్మావతి, బాపాయమ్మగార్లకు సమాధానము.

"యథా స్త్రీణాం తథావాచాం సాధుత్వేదుర్జనోజనః।"

భవభూతి.

"కొండవీటివిజయము" అనే పేరుకంటె 'కొండవీటిముట్టడి' యని పెట్టిన బాగుండును" అని వీరు శ్రీశాస్త్రిగారికి సూచనచేయుచున్నారు గాని అది యెంతమాత్రము సరిగలేదు. కథాభాగమునందు ప్రత్యేకముగ నొక్క ముట్టడి వర్ణనయేలేదు మంత్రితో కృష్ణరాయలు యుద్ధాలోచనజేయుట, కొండవీటిని జయింపనేగుట, కొంతసైన్యముతో దుర్గమునుముట్టడించి దుర్గాధ్యక్షుని సహాయముచేయవచ్చు ప్రతాపరుద్రగజపతిని కొంతసైన్యముతో నోడించుట, కొన్ని నెలలట్లుండి పిదప దుర్గాధిపతిరాయలును శరణుజొచ్చుట మొదలగు విషయములు వర్ణింపబడియున్నవి. అంతకును ఫలమయినట్టి విజయము ఇందు ప్రత్యక్షముగ చెప్పబడియున్నది. అందుచేత విజయమను నామమే సమంజసముగ నున్నదిగాని ముట్టడి యనుటకు ఆధారములేదు. ముట్టడియందు విజయముండవచ్చును లేక లేకపోవచ్చును.

ఇక రెండవ యాక్షేపణ.

ఇందు కథాభాగము రమణీయముగ నున్నదని చెప్పుటకు వీలుపడకున్నదట. కారణము. ఇందు సూర్యోదయవర్ణన, సాయంకాలవర్ణన శిబిరముల కేగుట యిట్టివర్ణనలు యెక్కువగలవట. మేఘసందేశకావ్యమున కథాభాగ మేమాత్రము? అం దిట్టి విధమగు వర్ణన లెన్ని లేవు? మేఘునిప్రయాణవర్ణనలు, నదులవర్ణనలు, కొండలవర్ణనలు, పట్టణముల వర్ణనలు యెన్ని లేవు? రమణీయత చెడినదా?

"ఇందు వీరరసము ప్రధానరసము. కాని నడుమ అప్రస్తుతముగ యుద్ధాలోచనయం దున్నరాయలు విషయమున శృంగారము వర్ణింపబడియున్నది. గనుక నిది ప్రస్తుతరసవిరుద్ధము" అని వీరి ఇంకొక యాక్షేపణ. గాని యుద్ధాలోచనలోనున్న రాయలు విషయమై యీరసము వర్ణింపబడలేదనియు, మంత్రితో యుద్ధాలోచన జరిగిన తరువాత కొలువు నుండి యింటికివచ్చిన పిమ్మట ఈశృంగారవర్ణన కలదనియు నీక్రింది పద్యమువల్లను తరువాతి పద్యములవల్లను తెలియుచున్నది.

"అంతట పశ్చిమాద్రిదరి కర్కుడు సేరెను, కొల్వువీడి రాజంతిపురంబుజేర, జలజాననయోర్తు...

మరియు సర్వకాల సర్వావస్థలయందును నాయకుడు ఒకే రసమును యవలంబించియుండడు. గసభంగమగునని వేణిసంహారనాయకుడగు భీముడు భార్య ప్రక్కనుగూడ క్రోధరస మవలంబింపవలసిన దేనా? అట్టిది అసహజము. అదిగాక కాళిదాసు వంటి ప్రసిద్ధ కవిగూడ యుద్ధభూమిలో "తాటకా చల కపాలకుండలా జీవితేశవసతి జగామసా" అని చచ్చిపడియున్న తాటకను అభిసారికగ వర్ణించి యున్నాడు.

మరియొక యాక్షేపణ.

"ఇందచ్చటచ్చట శాస్త్రియవిషయము లిమిడియున్నను, అవి సామాన్యుల కర్థమగు స్థితిలో లేవు. కొన్ని యర్థమగుచున్నను కవిత్వనవ్యత కవి కంటకములు. భావము, రసము, ప్రధానమగు కావ్యములలో నిట్టి కఠినవిషయము లుండుటచేతనె యిప్పటివారికి ప్రాచీన గ్రంథములనిన దలనొప్పి" అని. అవును, అచ్చటచ్చట శాస్త్రీయవిషయము లిమిడియుండి,

యవి సామాన్యుల కర్థమగుస్థితిలో లేకపోవుటచేతనె సామాన్యులకు పాఠ్యగ్రంథముగ నిర్ణయింపబడక ఉత్తమపఠనీయగ్రంథముగ నిర్ణయింపబడుట.

5. ఇక వీరుజేసిన కవిత్వ విమర్శనకు.

''శ్రీవరునిన్సదాశివవిరించుల దాను సృజించి వారికిన్
బ్రోవగ సంహరింప జగముల్ సృజియింపగ శక్తులిచ్చి కా
ళీ వరలక్ష్మి శారదల లీలధరించి నవార్ణమంత్రసం
భావితయైనదుర్గ గృతి భవ్యముజేయ నుతింతు ముందుగా॥

ఈపద్యమందు క్రమభంగ దోషమట.

బ్రోచుటకు శ్రీహరుని, సంహరింప సదాశివుని, సృజియింప విరించిని శ్రీవరాశక్తి సృజించినది. ఇందు క్రమభంగములేదు. రక్షణసంహారసృష్టిశక్తులను వీరికి ప్రసాదించినటుల వర్ణింపబడి యున్నది. అట్టిశక్తులు గల పై విష్ణు సదాశివ విరించులకు యీ కాళీవరలక్ష్మిశారదలు భార్యలుగ కవి వర్ణించలేదు. వారు నవార్ణమంత్రరూపియగు దుర్గయొక్క అవతారములు అని మాత్రమె వర్ణింపబడియున్నది. కాని భార్యలని ఊహించుకున్నవారికి క్రమభంగమని భ్రమకలుగవచ్చును. పద్యమునందుమాత్ర మాదోషము లేదు. నవార్ణమంత్రమున వరుసగ సరస్వతి లక్ష్మి కాళి బీజములు ఉండుటచేత ఈ కాళీవరలక్ష్మి శారదలపేర్లిందు వివరింపబడినది. ఈమూడుబీజములచే ప్రతిపాదితమగు శక్తులు, వార్లకు భార్యలుకానేరరు. నవార్ణమంత్రపతిపాదితమగు దుర్గ అవివాహితకన్య. అంచేత నిచ్చట పై దోషములేదు.

6. "కవులెనమండ్రు జాతికొకకావ్యము నొక్కెడ నల్ల''.........

''ఇందు మనమెరిగిన యష్టదిగ్గజములు కృష్ణరాయని యాస్థానముననుండిరా లేదా'' అని ఒకశంక. ఉండెడివా రనుకొన్నప్పటికి కృష్ణరాయలు కాలమున గ్రంథములను రచింపలేదటవారు. అందుచేత శ్రీ శాస్త్రిగారి మాట యెంతవరకు నిజమో ఆలోచింపవలసి యున్నదట! నిజమో అబద్ధమో అసలు విమర్శకురాండ్రకె ఆలోచింపవలసిన విషయమట అనగ నిర్ధారణగ తెలియదన్నమాట.

మరియు పద్యమునందు దిగ్గజముల ప్రసక్తియేలేదు. యెనమండుగురు కవులుండిరని మాత్రమె గలదు. కృష్ణరాయ లంతటి రాజునొద్ద ఎనమండుగురు కవులుండుట ఆశ్చర్యమా? వారు గ్రంథములు రచించి యుండగూడదా? విమర్శనకు చాల గొప్పవిషయమే దొరికినది వీరికి. ఇక కృష్ణరాయలు అప్పాజీనిఅవమానపఱచుట అను కాలవిషయమై సందేహమే కలదట. ఎవరికి సందేహము? విమర్శకురాండ్రకేనా? అట్లయిన చరిత్ర చదువుకొని మరియు విమర్శ చేయవలెను. కృష్ణరాయల చరిత్ర తెలుగునకంటె నింగ్లీషున యెక్కువగలదు.

7. 18 పద్యము.

"పెట్టని కోటయై గిరులుపేర్చెను జుట్టు మహోన్నతంబుగా" అని చెప్పుటకంటె కట్టనికోట యని యుండవలసియున్నది." అని వీరి మరి ఒక ఆక్షేపణ. సరే 'పెట్టని కోటయని' ఎందుచేత నుండగూడదు. భారతమున ఉద్యోగపర్వము ప్రథమాశ్వాసమున "పెట్టనికోట నీకు హరిభీముడు" అనియు, విజయవిలాసమున ''పెట్టని కోటగాదె గజబృందము'' అనియు ప్రయోగములు గలవు.

8. ఇక 22 పద్య.

"ఖాను లుద్దండులై తన్ను కొలచుచుండ"యనునది అచ్చుతప్పో లేక పొరబాటుగావచ్చును. అట్టిది ఒక ఆక్షేపణవిషయముగాదు. "తన్ను కాచుచుండ" అని దిద్దుకోవచ్చును.

9. 30 పద్యము.

"నా వినిపల్కె రాయలు ఘనంబగు సంగరకౌతుకంబునన్
నీ వసహాయశూరుడవు నిక్కము నీ కరకౌశలంబుయు
ద్ధావని నెన్నడే నెచటనైనను జూపకున్న నన్నునే
నే వహివాడనో జగమదెట్టు లెరుంగును రాజులందునన్"

పై విధముగ కృష్ణరాయలు చెప్పటము ఉచితమే యగును, ఎందుచేతననగ కొండవీటి యుద్ధమునకు బూర్వము స్వయముగ రాయలు యుద్ధముజేసియుండలేదు. అంతయు తిమ్మరుసు చేతిమీదనె జరిగియుండెను. గాని యిప్పుడుమాత్రము రాయలు స్వయముగ యుద్ధముజేయుట తటస్థించినది. అందుచేత పై జెప్పినది ఉచితముగనె యున్నది.

10. ఇక 96 పద్యము.

“దురమున గెల్చెయుంకువని, తోయనిధుల్వరు లంచు పెండ్లికిన్”

అనేపద్యములో “తోయనిధులు . వరుడనుట యనుచితమట, తోయనిధివరు డనవలెనట.” గాని పద్యములో వరులు అని బహువచనముండగ తోయనిధివరుడు’ అని ఏకవచనముగ వ్రాసి అది అనుచితమని వ్రాయడము చూడగ పుస్తకమును గూడ చదువక ఎవరో చెపితే వ్రాసినటుల తోస్తుంది యీవిమర్శనవలన. పై పద్యము స్వయంవరవిషయము. స్వయంవరవివాహములో అనేకవరు లుందురు. అందుచేత బహువచనము వేయడమయినది.

11. “ఇక 148 పద్యము మొదలు 152 వరకు చేయబడిన వేదాంతోపన్యాసము శాంతరసము. అది ప్రకృతరసానుగుణముగాదు.” అని ఒక ఆక్షేపణ. సరే యుద్ధభూమిలో కృష్ణభగవానుడు చేసిన గీతాబోధ యేరసము? యెక్కడ చేయబడినది? అది అట్లుండనిండు.

యీ గ్రంథమున చేయబడిన యీ వేదాంతబోధ యుద్ధమందు తనకు లొంగిపోయిన గజపతికి రాయలుచే చేయబడినది. యుద్ధమున తనకు ఆధీనమగు శత్రువుని అవమానపఱచక వానికి వేదాంతబోధ చేయుట నాయకునియొక్క ఔదార్యగుణమును సాటుచున్నది. నాయకోత్కర్షకు కారణమైనట్టియు, రసానుబద్ధమగునట్టి విషయము గ్రంథమున చెప్పుట యైనను వర్ణితము కావచ్చును గాని బాగులేదనుట బాగులేదు.

12. 28 పద్యములో ‘చని’ యనునది ‘వెళ్లి’ యను నర్థమున ప్రయోగించబడినదే గాని ‘వచ్చి’ యనునర్థమున గాదు. ‘ద్రవ్యము’ అనుదానికి ‘పదార్థము’ అని యర్థముకలదు. నిఘంటువులు చూచుకోవచ్చును.

‘కొండవీడునన్’ అనునది సాధురూపము. ఔపవిభక్తి ప్రత్యయములు బాహుళకములు. నిత్యములనుటకు ఆధారములేదు. ప్రామాణిక ప్రయోగములు చాలకలవు.

‘నేర్తురున్’ అనునది కళమీదసముచ్చయార్థకము గాని ద్రుతముగాదు. ‘నేర్తురుకూడ’ యని యర్థము. ప్రామాణిక ప్రయోగాలు చాల ఉన్నవి.

నవలలు అనునదికూడ సాధురూపమే. “దీర్ఘాణాం హ్రస్వస్స్యాత్ నచదేశ్యపదే” అని సూత్రము. సూత్రముయొక్క ప్రచారము నిత్యముకాదు. అందుకు ‘పల్లకులు,’ ‘లకోరులు’ మొదలగు ప్రయోగాలు ప్రమాణాలు, అందుచేత అపశబ్దములని యనుట కడు సాహసము.

——:o:——

భారతాంబ

శ్రీమతి దేశిరాజు భారతీదేవిగారు

సీ॥ అనిలోన ధీరలై యవనుల నెదిరించి మేటివీర్యము జూపు నాటిపటిమ
ధీరత్వమున నాంధ్రదేశంబు పాలింపగలిగిన నాటి యఖండశక్తి
పలనాటి వీరులవలసల బంపంగ జాలిన నాటి తేజంపుగరిమ
హూణాసైన్యంబుల హుమ్మని పైబడి దునుమాడినట్టి యస్తోకబలము.

గీ॥ రణముగావింపదెల్పి భర్తలనుబంపి
పుత్రులనుగూడ ననిలోన పుణ్యభూమి
కర్పణంబునుగావించి యలరినట్టి
వీరకాంతలగన్నదీ భారతాంబ.

స్త్రీపురుషులకొకేచదువు, ఒకే విద్యా విధానము ఒకేపాఠశాల పనికిరావనియు వారిరువురును మానవవ్యక్తిత్వముయొక్క రెండు బ్రహ్మాండవిభాగములనియు ఒకరి విధానమొకరు నేర్చినను ఒకరితోనొకరు కలసినను ప్రపంచము బ్రద్దలయిపోవుననియు పెక్కుమంది పురుషులును నారీమతల్లులునుగూడ పత్రికలలో వ్యాసములు వ్రాయుచున్నారు. సభావేదికలనుండి అధ్యక్షకాద్యుపన్యాసముల నిచ్చుచున్నారు. కాని నాకుఁజూడనిది యెల్లయు ననవసర ప్రసంగమనునట్లు తోచుచున్నది.

మొట్టమొదట ప్రాథమికవిద్యావిధానమును తీసుకొందము. ఇందు కాస్తచదువుట, వ్రాయుట, లెక్కలుచేయుట, చారిత్రక, భూగోళక, శారీరకశాస్త్రజ్ఞానమును లోకజ్ఞానమునుమాత్రమేగదా నేర్పఁబడుచున్నవి. వీనిలో పురుషులకును స్త్రీలకును కావలసిన అక్షరములు వేఱువేఱా అంకెలు వేఱువేఱా శాస్త్రజ్ఞానము లోకజ్ఞానము వేఱువేఱా? ఇవి యేవియును వేఱువేఱుకానిచో బడులు మాత్రమేల వేఱువేఱుగా నుండవలెను? బాలురు బాలికలను బాలికలు బాలురను చూచినను, కలిసినను, కూడియాడుకొనినను ఏమియో నష్టముకలుగునను వ్యర్థభయము తప్ప ఇట్టిభావములకు వేఱేయాధారమునులేదు. ఊహించుటకుఁగూడ సాధ్యముకాని యిట్టిఅనుమానములును సంకుచితభావములును, ఉత్తమనాగరికతయు విశాలభావములును కలిగి దినదినాభివృద్ధి పొందుచు జీవలక్షణములతో నలరారుజాతికి యోగ్యములు కావనినాతలంపు.

ఇట్లే ఉన్నత విద్యలను ఉత్తమవిద్యలను గూర్చికూడ మన మూహించుకొనవచ్చును. స్త్రీల కున్నతవిద్యకాని ఉత్తమవిద్య కాని కూడనేకూడ దనువారితో మనకువాదమే లేదు. విజ్ఞాన ద్వారములను బంధించి మహిళాలోకము నెల్ల వెలిబెట్టుట తాతలనాటి ప్రాతకాలమున నెన్నడైన చెల్లెనేమోకాని విశాలస్వతంత్ర భావభూషితమైన యీ అధునాతనయుగమునసాగదు. పుత్రులకుబోలె తమపుత్రికామణులకుకూడ ఇట్టివిద్య నేర్పింపనువ్విళులూరుచుండు జననీజనకులును, పురుషులబోలె తాము నేర్చుకొన కుతూహలపడు యువతీమణులును నేడనేకులు ప్రతినగరమున నున్నారు. మన ప్రభుత్వమువారును

వారికి చేయూతనిచ్చుచున్నారుగాని నిరోధించలేదు. ఒకరినిజూచి ఒకరుగా ఇట్టి విద్యకొఱ కెక్కువమంది వచ్చుచున్నారు గనుక నానాటికి వీరిసంఖ్య హెచ్చుచున్నదే కాని తగ్గలేదు. మఱియును హెచ్చఁగలదు. ఆర్థిక, రాజకీయ, న్యాయ, వైద్య, యంత్రశాస్త్రాదులలో స్త్రీలకు పనికివచ్చునదివేఱును పురుషులకు పనికివచ్చునది వేఱును గలదా? అట్లు లేనిచో వీఱికని వారికిని వేఱువేఱు హైస్కూళ్ళను కాలేజీలను పెట్టుటవలన ఖర్చుజాస్తియగునే కాని లాభము విశేషమగునా? ఇట్లు వేఱువేఱు పాఠశాలలును కళాశాలలును ఉండవలెనని కోరువారుకూడ యువతీయువకుల సహవాస సహపఠనసల్లాప సహ ఖేలనాదులవలన నేమియోయుపద్రవము మూడునని యూహించువారే. వారి భయములును నిరాధారములే.

పురుషులకుకాదని స్త్రీలు ప్రత్యేకముగ నేర్చుకొనవలసినవి వంటపని, కుట్టుపని, చమీకీపని, సంగీతము మొదలగునవని కొందఱి తలంపు. ఇవియైనను పురుషులేలనేర్చియుండరాదో నాకు తెలియదు. ఈపనులను కూడ స్త్రీలకంటె ననేకరెట్లుబాగాచేయువారు పురుషులలో లేకపోలేదు. అయినను ఇవి స్త్రీలకుగూర్చు శోభను పురుషులకు కూర్చవని చెప్పవచ్చును. కాని వంట, కుట్టు చమికీపనులకొఱకు లక్షలకొలది ధనము వ్యయపరచి పాఠశాలలు పెట్టవలసిన ఆవశ్యకతయేమి? ఈబడులు లేనంతమాత్రమున మన బాలికలకును యువతులకును ఈనేర్పు లేకుండ పోవుచున్నదా? ఒకగ్రామములో ఒకరి కిట్టివిద్య వచ్చినదన్నచో పదిమందిలోనికి దానంతట అదే ప్రాకిపోవును, ఇవిచాలా మట్టుగ ఇంటిలో పెద్దలదగ్గరనుంచి చిన్నలు ఇరుగువారివద్దనుంచి పొరుగువారు నేర్చుకొనవలసినవే. కాదు పోదనిన ఒకొక్కపట్టణములో నొక్కొక్క సేవాసదనమువంటి సంస్థను స్థాపించి సంవత్సరమున కేబదిమందికి చొప్పున శిక్షణమొసంగినచో చాలును. ఇట్టివి దేశములోని చిత్రకళలను పెంపొందించుటకు ఒకరీతి అంగులు కాని విద్యావిధానములోని అంగములు కానేరవు. ఇట్టివి కాని విద్యాసంస్థలలో స్త్రీ పురుషులకు ప్రత్యేక విధానములు కాని ప్రత్యేకబడులు కానియేల ఉండవలెనో తెలియదు.

ప్రస్తుతవిద్యావిధానము పురుషులకే జీవనోపాధిమార్గము కాకున్నది గనుక స్త్రీలు కూడ దానినేల అవలంబించవలెనని కొందఱి వాదన. కాని ప్రస్తుతపాశ్చాత్య ప్రపంచములోనేమి భరతవర్షములోనేమి విద్య నేర్పబడుచున్నది. ఇదిమంచిదని కొందరందురు కాదని కొందరు తలచవచ్చును. ఎట్లైనను ఉన్నత ఉత్తమ విద్యలను స్త్రీపురుషులు వేఱువేఱు సంస్థలలోకన్న ఒకే సంస్థలో పఠించిననే ఎక్కువ ప్రయోజనములు కలవని నాతలంపు. వానినెల్ల వచ్చే జాబులో వివరించెదను. ఇందునుగూర్చి నీ అభిప్రాయమునుగూడ నీవు వ్రాయవచ్చును.

ఇట్లు

విమల.

[ఈ యంశమును గూర్చి సోదరీమణులు తమ అభిప్రాయములను లేఖలమూలముగా మాఱుపేరులు పెట్టుకొని వ్రాసినచో ఇందు ప్రకటింపఁబడును. గృ॥ సం॥]

ఆరోగ్యబోధిని

—: ఆరోగ్యకరములగు కాయగూరలు :—

అప్పుడే పాదులనుండి కోయబడిన మిక్కిలి లేత కాయలను ఆకుకూరలను ఉచితజ్ఞతతో అనగా మిత ముగాను మిక్కిలి తరుచుగాను తినుచున్నచో ప్రజల కిన్నివ్యాధులు కలుగనే కలుగవు. కాయగూరలను గూడ తినకుండ కేవలము మాంసాహారములను మాత్రమే తినుచుండినచో చాల అనారోగ్యము కలుగుట నిశ్చయము. మనుష్యులు ఆరోగ్యమునుగలిగి దీర్ఘకాలము జీవించుటకు ప్రాణసత్తులును (విటమినులును) ఖనిజలవణములును (మినరలు సాల్ట్సు) మిక్కిలి అవసరము. ఇవి కాయగూరలలోనే మిక్కిలి హెచ్చుగానుండును.

శరీరమునందు విటమినులును, క్షారము (పొటాషు) గంధకము, భాస్వరము (ఫాస్ఫరసు) ఇనుము, లేక సున్నము (లైము) మున్నగు రసవాద పదార్థములును తగ్గిపోవుటవలననే వ్యాధులు కలుగును.

కాయగూరలలో కొన్నిటిలో ఆహారసత్తు మిక్కిలి హెచ్చుగానుండును. ఉర్లగెడ్డల (పొటాటో) లో నుండు గంజిపదార్థము (స్టార్చి) మనుష్యులకు శక్తిని కలిగించునట్టి (కార్బోహైడ్రేటు యనర్జీ) ప్రధాన ద్రవ్యమై యున్నది. బటాణీలు, చిక్కుడుగింజలు, కాయధాన్యములు మున్నగు వాటిలో శరీరము నిర్మించుట కవసరమగు మాంసకృత్తులుం (ప్రొటీను) విస్తారముగానున్నవి. కాయగూరలలో నత్రజని తక్కువగా నుండును గాన కాయగూరలతోపాటు గింజలను కాయ ధాన్యములనుగూడ తినుచున్నచో ఆలోటు తొలగిపోవును.

శరీరమునందలి అంతర్భాగముల నిర్మించుటకు కాయగూరలలోని మాంసకృత్తులుమాత్రమే చాలవు.

జంతువులలోని మాంసకృత్తులుగూడ అవసరమే యగును. ఇందులకు పాలు, పెరుగు, నెయ్యి, వెన్న మున్నగు వానిని తినవలెను.

కాయధాన్యములను తినుటకు ముందు వాటిని మొదట మంచినీళ్లలో (సాఫ్టు వాటరు) నానబెట్టవలెను. ఉప్పునీళ్లలో (హార్డు వాటరు) నానబెట్టినచో కాయధాన్యములోని మాంసకృత్తులును గట్టినీళ్లలోని సున్నమును వుప్పునుకలసి, కరిగిపోనట్టి యొకమిశ్రమ పదార్థముగా నేర్పడును. నీళ్లను మృదువుగా చేయుటకు ఆ నీళ్లలో ఒకచిటికెడు సోడా బైకార్బనేటును కలుపవలెను. శాకాహారము లన్నిటిలోను కాయధాన్యములలోనే క్షారము మిక్కిలి హెచ్చుగా నుండును. ఈక్షారము రక్తాణువులను నిర్మించును. కండరములను తగినస్థితిలోనుంచి కాపాడును.

చర్మమును శుభ్రపరుచుటకు ఆకుకూరలు మిక్కిలి శ్రేష్ఠమైనవి. కావున తమ ముఖకాంతి బాగుగానుండవలెనని కోరెడు వారందరును ముఖ్యముగా స్త్రీలును కాబేజీ, టర్నిపు మున్నగు వాని ఆకులను కొనలను యెంతమాత్రమును పారవేయగూడదు. ఆకు కూరలలోను కారెట్లలోను విటమిను మిక్కిలి హెచ్చుగా నుండును. కారెట్లు రక్తమును శుద్ధిచేయును.

రక్తము తగ్గిపోయినవారికి స్పినకును ఈజిప్టుదేశపు కాయధాన్యములును (యీజిప్షను లెంటిల్సు) మిక్కిలి శ్రేష్ఠమైనవి. ఏలననగా వీటిలో యినుము మిక్కిలి హెచ్చుగానుండును. రాడిషులను తినినచో కాల్షియం

లభించును. ఎముకలు పెరుగుటకును శరీరము బాగుగా నభివృద్ధి చెందుటకును గూడ కాల్షియం అవసరమే యగును.

చిక్కుడుగింజలు (బీన్సు) రక్తవృద్ధిని కలిగించును—అన్ని కాయగూరలలోనుండు ఫాస్ఫరసుకంటె హరికటు బీన్సు అను పేరుగల చిక్కుడుగింజలలో నే ఫాస్ఫరసు మిక్కిలి హెచ్చుగానుండును. నాడుల నిర్మాణమునందదియొక ముఖ్యద్రవ్యమగుటచే నాడీకూటమునకు ఫాస్ఫరసు చాల ముఖ్యమైన ద్రవ్యమైయున్నది. చిక్కుడుగింజలలోను బటాణీగింజలలోను గంధకముగలదు. ఇది క్రిములను సంహరించును రక్తమును శుభ్రపరచును. పడుచుదనమున బెల్లమును గంధకమును (బ్రిమ్‌స్టోను అండు ట్రీకలు) తినినవారందరును గూడ యీవిషయమును ధృవపరుపగలుగుదురు. బీటురూటులో చక్కెర మిక్కిలి హెచ్చుగానున్నదిగాన బీటురూటు కొవ్వును వేడిని కలుగజేయును.

కాయగూరలను సరిగా వుడికించకపోవుటవలననే వాటిలోనుండు ఆహారసత్త్వ చాలవరకు తొలగిపోవుచుండును. కావున వీటిని పచ్చడులుగా చేసుకొనితినుటయే ఉత్తమము. ఉడికించదలచినచో ఆవిరిమీద వుడికించవలెను. లేదా కొంచెము వెచ్చచేయవలెను. దీనినే స్ట్యూయింగు అందురు.

సోమయాజుల సోమేశ్వరరావు.

(ఆరోగ్యప్రకాశికనుండి).

* * *

నూరేండ్లు బ్రతుకువిధానము

పూర్వమొక జ్ఞాని "మనుష్యుడు మృతిజెందడు. తన్ను తాను జంపుకొనునని," చెప్పెను. ఇది చాలా నిజము. ఎప్పుడో ఒకప్పుడు యెల్లరును చావవలసియున్నను బహుతక్కువమంది స్వభావికముగా జీవించవలసినంత కాలము జీవించరు. చనిపోవువారివయస్సులు దీసికొని సగటున జూచిన, పాశ్చాత్యదేశములలో సగటు జీవిత పరిమాణము ముప్పది నలుబది సంవత్సరముల మించియున్నది; కాని ఆసియాఖండములోని సగటు వయస్సు ఇరువదియైదుకు మించలేదు. శాస్త్రజ్ఞులు జీవిత పరిమాణము నూరు సంవత్సరములుగా నియమించిరి. కాన చాలామంది తాముబ్రదుకవలసిన కాలములో మూడవవంతు కాలమైనను బ్రతుకుటలేదు. ఈ కారణములచేత జనులు తమ్ముతాము చంపుకొనుచున్నారని చెప్పవచ్చును; లేకున్న వారు నూరేండ్లపైన జీవించియుందురు.

ఈప్రపంచములో కొంతమంది దీర్ఘకాలము జీవించినవారలు గలరు. కొందరు నూరేండ్లకు పైబడి జీవించియున్నారు. ఈనూరేండ్లు జీవించినవారందరు చిన్ననాటినుండియు ఆరోగ్య విషయమై జాగ్రత్తదీసికొన్నట్లు గోచరమగుచున్నది.

మనుష్యుని జీవితకాలము బ్యాంకులోనున్న ధనముతో సరిపోల్చవచ్చును. డబ్బు నిల్వచేసినవాడు క్లుప్తముగా వాడుకొన్నయెడల, నిలువచేసినడబ్బు మరిమరి తీసుకొననక్కరలేదు; దూబరగా ఖర్చుచేసినయెడల ధనమంతయునుగిసిపోయి బీదవాడగును. ఆవిధముగా మనఆరోగ్యము బ్యాంకులో వేసిన డబ్బుగా భావింపబడును. జాగ్రత్తగల్గియున్న అది క్రమముగా నభివృద్ధిపొందును. శరీరములో నేభాగ విషయమైనను జాగ్రత్తదీసికోని యెడల శరీరారోగ్యము చెడిపోవును. ఇది, బ్యాంకిలో నిలువసొమ్ములో నుంచి కొంతడబ్బు తీసినలాగున, ఆరోగ్యము నేడు కొంత రేపుకొంత చెడి, మనము రోగముచే బాధపడుదుము. రోగిబీదవాడు.

చాలామంది స్త్రీ పురుషులు చిన్నతనమున ఆరోగ్యముగను, బలముగను ఉందురు; కాని వారుచేయరాని దుష్కార్యములు పెద్దలు వలదనినను చేసి చెడు

హమీర్ కళ్యాణి—ఆదితాళము

ధనిధా|	రీసా |	నిసదని |	పా ,, |
చ-లో |	సాహే|	... |	లీ ,, |
దనిదా |	రిగసరి |	నిసదని |	పమపా|
చ-లా |	స-హె-|	.... |	లి . .
మపగమ |	గారీ |	గమపద |	పమపా |
. . భువ |	నేశ్వ |	రి ... |	న . .
మపగమ |	గారీ |	గమపద |	పమపా |
. . సవు |	మాళ్లీ |	నె ... |	ద . ర
గామా |	గారీ |	సనిసరి |	సనిసా |
ష న |	క రి |	యె...|	...
,, గగ |	గారీ |	గమపద |	పమపా |
,, సుఖ|	కర |	న...|	రి . .
మప గగ |	గారీ |	గా దప |	దా ,, |
. . దుఖ|	హద |	నా . . |	రీ ,, |
,, సస |	సానీ |	, దమప |	గాగా | గారీ |
,, మురి |	తీమా |	, నియం |	తర| ధరి|
గామా|	పాదా|	రీ నీ |	సా ,, |
యే – |	- - |	- - |	- ,, |
దా దరి|	సా నిద|	నిసనిద|	పా మప|
చూ వ-|	చం దన|	కుమకుమ|	కేసర|
గమగరి|	గపమప|	గమగరి|	సా ,, |
అరచన|	కరిసె-|	మనహరి|	యే ,, |
ససస స|	గాగగ|	పాపపామపా|	
అబిరగు|	లాలన|	పుష్పమాలతీ|	
నీనిని|	నీనిద|	పాదరి|	సనిసా|
మానవ|	తీథవి|	మందిర|	భరియే|

చ లో సా హే లీ

(పండిత శ్రీధరవామన గోంధలేకర్ గారి రుక్మిణీకళ్యాణమునుండి.)

బాలవిజ్ఞానశాఖ

పాటలు — సోమయాజుల వెంకటరమణగారు

అవ్వపాట

మూలనున్న పిల్లికూన పాలవుట్టికెక్కడం,
కావలున్న ముసిలిఅవ్వ కట్టెతీసికొట్టడం,
పిల్లిపారిపోవడం, పాలకుండ పగలడం,
తాతగారు తన్నడం, అవ్వగారు ఏడ్వడం.

వినుకొండసీమ

ఆహా! విచిత్రం వినుకొండసీమ,
ఇతఃపరం కట్టెలు నీళ్లులేవు.
ఆర్కెసుసజ్జ మరిజొన్న బువ్వ,
పితాళ్ళకైన వరిబువ్వలేదు.

హెచ్చరిక — శ్రీమతి కవితిలక కంచనపల్లి కనకమ్మగారు, విద్వాన్

కోపంబు కామంబు క్రోధంబు నీకుఁ
దాపహేతువులౌటఁ దరిఁజేరనీకు
మోహంబు మత్సరంబు మదము నీకు
దాహహేతువులౌట దరిఁజేరనీకు
పెద్దలనిరసించి ప్రేలుట నీకు
బుద్ధివిహీనించు మోహంబు పోకు
చిల్లరజనులతో స్నేహంబు నీకుఁ
జెల్లదు; వారిని సేవింపఁబోకు
శ్రీల నమ్ముచు సంచరించుట నీకు
గాలంబు కైవడి గళమునఁదాకు
పరులనేరము లెంచఁ బాడియే నీకుఁ
బోరుగిండ్లకునుబోయి పోట్లాట తేకు
చెప్పిననీమాటలఁ జెవిఁబెట్ట నీకుఁ
దప్పుగానున్న, నాదరిఁజేరరాకు

కాకా కాకా దోనో నయన్ మత్ ఖావ్. — శ్రీమతి బసవరాజు వెంకటరాజ్యలక్ష్మమ్మగారు

పర్షియాదేశ ప్రాంగణ్యంలో ఒకకొండవాగు దగ్గర కూర్చుని చాలాకాలంనుంచీ షేక్ ఫరీదు అనే ఫకీరు తపస్సు చేసుకుంటూ వుండేవాడు. ఆయన జన్మలో ఎప్పుడూ ఎవరికీ అపకారం చేసియెరుగడు. ఉపకారంకోసం తన శరీరమైనా ఇచ్చేవాడు. ఆ అరణ్యంలో వుండే కాకులు మొదలైన పక్షిజాతులు వాటికి ఆకలితీరేటంతవరకు ఆయనశరీరంలో మాంసం పొడుచుకుతిని ఆయనకమండలంలో నీళ్లు తాగి ఆ అరణ్యంలో చెట్లమీద సంతోషంగా విహరించేవి. ఫకీరుమాత్రం కదలకుండా నిశ్చలంగా తపస్సు చేసుకుంటూనే వుండేవాడు. ఇల్లా చాలాకాలం గడిచింది. ఫకీరు శరీరంలో ముఖంతప్ప మిగతాశరీరంలో మాంసం యావత్తూ తినేసినయి. వట్టిశల్యాలు మాత్రం వున్నయి. అప్పుడీ కాకులన్నీ

ముఖంకూడ పొడుచుకుతినటం మొదలు పెట్టినవి. అప్పటికి కూడా ఫకీరు నిశ్చలంగా తపస్సుచేసుకుంటూనే వున్నాడు. ఇంకా కొన్నిరోజులుపోగానే రెండుకళ్లూకూడా పొడుచుకుతినబోతున్నయి. అప్పుడు ఫకీరు "కాకాకాకాకా దోనోనయన్ మత్ ఖావ్" అని వాటిని బతిమాలుకున్నాడు. కాకుల్లారా కాకుల్లారా యీ రెండు కళ్లుతప్ప మిగిలెంతా తినండి నేను యెంతకాలంనుంచో అల్లాని గూర్చి తపస్సుచేస్తున్నాను. ఆ అల్లాని చూచే టంతవరకూ యీ రెండు కళ్లుతినకండి అని దీనంగా ప్రార్థించాడు. మహానుభావుడైన ఆ ఫకీరుశరీరంలోమాంసం తినటంవల్ల ఆపక్షులకుకూడా జ్ఞానం కలిగింది. ఫకీరుమాటలు వినగానే ఆ పక్షులకి పశ్చాత్తాపంకలిగి అయ్యో!! యిల్లాంటి మహానుభావుడి శరీరంలోకండంతా తినేశామే! యీఫకీరుకి చాలా అపచారం చేశామే! అని విచారపడి ఫకీరు చుట్టూ ప్రదక్షిణంతిరిగి ఆయన కాళ్లముందు వాలినయి. అప్పుడాఫకీరు ఫరవాలేదని వాటిని ప్రేమతోనిమిరి ఆశీర్వదించాడు. షేక్ ఫరీదుయొక్క తపస్సుకి భూతదయకి అల్లా మెచ్చి ప్రత్యక్షమైనాడు. షేక్ ఫరీద్, నీఓర్పు పరోపకారము చాలా మెచ్చుకోదగినవి. యీపక్షులయాకలి తీర్చటంకోసం నీశరీరంలో మాంసం యావత్తూ యిచ్చేశావు. నీకేం కావాలో కోరుకో యిస్తానన్నాడు. అప్పుడు ఫకీరు అల్లాకి భక్తితో సలాంచేసి అల్లా! నిన్ను చూడటంకోసమే యిన్నిరోజులనుంచీ యీకళ్లని యీపక్షులు తినకుండా కాపాడుకున్నాను ఈకళ్ళున్నందుకు నేటికి నా కోర్కె సఫలమైనది. ఇంకనాకు ఏవిధమైన కోర్కెలులేవు. యీ పక్షులకి నాకూకూడా ఎప్పుడూ నీ సన్నిధిలోనే వుండేటట్లు వరమియ్యమనికోరాడు. అల్లా అప్పుడు ఓ ఫకీరా! యీపక్షులమాట నీకెందుకు? నీకొకడికే వరమిస్తాను రమ్మన్నాడు. అప్పుడు ఫకీరు అల్లాకి సలాంచేసి అల్లా! నేను తపస్సు చేస్తున్నప్పటినుంచీ యీపక్షులు నామాంసం తింటూ నన్ను విడవకుండా వున్నాయి. నేనొక్కడినేవస్తే వాటికాహారం యెల్లా గన్నాడు. అప్పుడు అల్లా ఫకీరుయొక్క పరోపకారానికీ పట్టుదలకీ మెచ్చి పక్షులతోకూడా అతనికి తన సాన్నిధ్యమిచ్చాడు.

డాక్ బంగాళా దయ్యము

శ్రీమతి హవాయీ కావేరిబాయిగారు బి.ఎ.యల్.టి.

"గాలి, దయ్యం, భూతం, పిశాచం!" వీనినిగూర్చి యనేకకథలు చెప్పుకొనుటవాడుక. ఇందు విశ్వాసమున్నను, లేకున్నను, మనుట కభ్యంతరముండదు అశరీరరూపులగు శిష్ట లేక దుష్టఆత్మలు, వాని తలచు వారియాహ్వానంచేగాని, మరెందును లేవని కొందఱి నమ్మకము. నిజానుభవములవలన వేరువిధముగా బలుకు వారు కొందఱు. ఏది యెట్లున్నను, దయ్యాల కథలు మాత్రము మెండుగా నున్నవి. మరొకవిశేషముకూడ గలదు. ఏమన, మనదేశమందుగల దయ్యాలసంఖ్యకు, ప్రపంచమున నేనాగరికతగలదేశమైనను సాటిరాదు. ఎందుకనగా శ్మశానభూములు, పెద్ద కట్టడములు, పురాతనమందిరములు, పెక్కుకాలమునుండి కాళీ పడియున్న లేక పాడుపడినయిండ్లు, బావులు, చెఱువులు, చింత, రావి, మఱ్ఱి మొదలగు వృక్షజాతులన్నియు నీ యాత్మలకు కాపురస్థలములందురు.

పెక్కుమందికి దయ్యాలకథలు వినుటయందు ప్రీతి. బాలికాబాలురకు మరింతకుతూహలము. నా యొద్దకు, దయ్యాలకథలు నుడువుమనిచేరు చిన్నివారికి నేను తఱచుగా జెప్పుచుండువానిలో ఈ దిగువకథ యొకటి.

ఒకానొక ప్రయాణికుడు ప్రొద్దుగ్రుంకువేళ నొక గ్రామము జేరెను. ఈ గ్రామమునకు జెందిన డాక్ బంగళా యేకాంతముగానుండెను. ఎన్నడో గాని, బాటసారు లీమార్గమున వచ్చుటయైనను, బంగళాయందు విడియుటయైనను బహుఅరుదు. మన ప్రయాణికుడు గ్రామస్థులను డాక్ బంగళాకు దారి నడిగెను. అతనికి వలయునన్ని విషయములు వివరించి, చీకటిపడుటకు పూర్వమే యా బంగళాను విడిచిపెట్టి వెళ్లనిచో నచ్చటనున్నదయ్య మతనిప్రాణములు తీయుట నిక్కమని గ్రామస్థులు చెప్పిరి. రాత్రులందు బసచేయుటకు సాహసించినవారెవరును, మరునాటికి సజీవులై యుండలేదని నొక్కి పలికిరి.

ప్రయాణికునకు రాత్రి గడుపుటకు మరెచ్చటను స్థలముండలేదు. మరియు నీసమాచార మతనిని బెదరగొట్టుటకు ప్రతిగా నాబంగళాలోన వినోదచోద్యములను శోధింపవలెనను ఉత్సాహము బుట్టించెను. ఇతడు బంగళా సింహద్వారము సమీపించునప్పటికి దానికిజెందిన సేవకులలో నొక డాయన నెదుర్కొని వంగి, సలామిడి, యిట్లనెను.

"Saar, Saar, beeg devil here, Saar Bad bungalow, All Sahibs sleeping nights here, dead morning, Saar other place go."

బాటసారి డస్సియుండుట చేతను క్షుత్పిపాసా బాధాపీడితుడై యుండుటవలనను, కదలి వెళ్లనని చెప్పి, భోజనము తయారుచేయుమని యుత్తరవొసగెను.

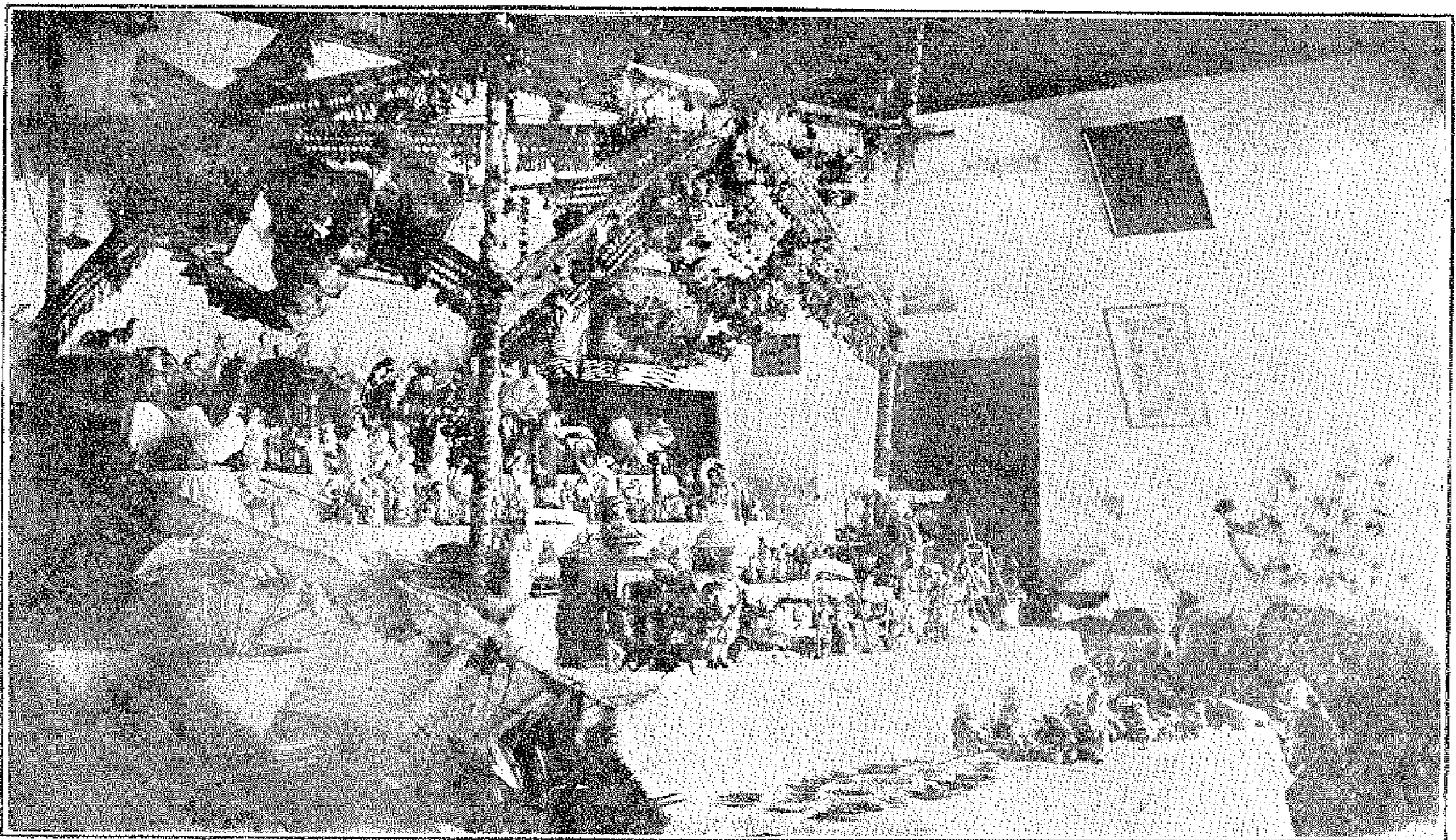
"Boy afraiding bungalow after 7 O' clock Saar, boy serve Khana 6 O' clock and of away, Don't blame boy when devil comes" ఇట్లు, బాయి, లేక బట్లర్ పలికెను.

గోక్షీరమెట్లో సంపాదించి, డాక్ బంగళా కాంపౌండులోనే యితనియిల్లుండుటచే, నతడు పెంచుచున్న కోళ్లలో కొకదానిని, కొన్ని గ్రుడ్లను పంటలుచేసి, మిక్కిలి భయముతో దొరభోజనపు బల్లమీద వడ్డించి సలాంపెట్టివేసి మరి నిలువక పారిపోయెను. దొరతెచ్చుకొన్న బిస్కోతులు, సారా, పైకి దీసి, విందారగించెను. మనోధైర్యము కొఱకు విస్కీ కొఱత లేక గ్రహించెను. పిమ్మట చుట్టకాల్చుచు నొకవార్తాపత్రికను పఠించుచు గూర్చుండెను.

కొంతసేపటికి కితనిశరీర మెందుచేతనో అకస్మాత్తుగా పులకరించెను. ఎదుటనున్న భోజనపుబల్లమీది కితని దృష్టి వెళ్లెను. దానిమీద రెండు మానవపాదములు మాత్రమే గోచరమయ్యెను. ఇతడు విస్మయమొందుచుండునంతలో, పాదములనుండి మోకాళ్లవరకు శరీరము పెరిగెను. వెంటనే తొడలు, పిమ్మట నడుమువఱకు, నటనుండి వక్షస్థలము, శిరము, హస్తములు, మొదలైనవి, వానివాని స్థానములలో నతుకుకొని యొక సుందరపురుషుని నిండు ఆకారమును వెల్లడిచేసెను. ఇతడు ప్రయాణికుని ముఖమును, చిఱునవ్వుతో రెప్పవేయక, చూచుచుండెను.

బాటసారి ఒడలు నీరయ్యెను. కాని ధైర్యము బిగబట్టి, ముందున్న విగ్రహమును బలుకరించి, యతడెవరనియు నెందునిమిత్తమిట్టి వికృతవిధముగా వచ్చియుండెననియు, ప్రశ్నించెను. అందుల కారూపమిట్లనెను.

"నీవుకూడ నన్నుజూచి ప్రాణములు విడుతువని భయపడితిని. నేనెవరికిని హానిచేయువాడను కాను. ఒక విన్నపముచేయుటకొఱకు వచ్చుచుందును. కాని యెందుచేతనో, నన్ను జూచువారందఱు భయపడి చనిపోవుచున్నారు. నీవొక్కడవు, నన్నుబలుకరించుచున్నావు కావున, నాకోరిక నెరవేర్చగలవని నమ్ముచున్నాను. ఒక చిన్నకార్యము జేసినయెడల, నాకు విడుదలగలిగించిన మహానుభావుడ వగుదువు. నేను

నెలూరులో శ్రీమోతేకృష్ణారావు జమీన్దారుగారి "రామకృష్ణభవనము"న తీర్చబడిన "కొలువు"లో నొకటవ దృశ్యము.

శ్రీమతి నాళం కృష్ణకుమారి. ఫొ॥-బి॥

('కొలువు' రెండవదృశ్యము')

మరల నిచ్చటికిరాను. లేనియెడల నీరీతిగా దిరుగవలసినవాడనే."

సమాచార మేమిటో చెప్పుమని బాటసారి యడిగెను.

"నా జీవితకాలమందు నేనొకవర్తకుడను. రైలు పడుటకు పూర్వ మీబాటలో నిప్పటికంటె రాకపోకలు మెండుగా నుండెను. ఒకనాడు కొంతధనముతో నేను ప్రయాణము చేయుచుండగా నీగ్రామమువద్ద ప్రొద్దుగ్రుంకెను. అడవులలో బ్రయాణము చేయుటకు భయపడి, యిచ్చటికి వచ్చితిని. నాయొద్ద ధనముండు సంగతి తెలిసికొని, యప్పు డిచ్చటనున్న నౌకరులు నన్ను చంపివేసిరి. పిమ్మట నీవు నారూపము తయారగుట నేరీతిని జూచితివో, యదేప్రకారముగా నాశరీరమును తునకలుగా నఱికి యామూలయందు నేలను కొంతత్రవ్వి, యీముక్కలను పూడ్చివేసిరి.

"నాకు సరియైన సమాధిచేసి నంతపఱకు, నాయాత్మశాంతి లేక, బాధతో నిట్లు తిరుగును. నీవు నా యెముకలను త్రవ్వి తీసి, సరియైన యాకారముగా నమర్చి, సమాధిలో పెట్టినయెడల నాయాత్మకు తృప్తి కలుగును."

"అట్లుచేసినయెడల వాస్తవముగా, బాటసారులకు తొందరబెట్టుట మానుదువా?" యని దొరయడిగెను.

"నిస్సందేహముగా. అయితె నాకోరిక నెరవేర్చుదునని వాగ్దానము చేయుము."

బాటసారి వాగ్దానముచేసెను. ఆరాత్రి సేవకుల యిండ్లలో బాటసారి మరణమును గూర్చియే ముచ్చటించుచుండిరి. వేకువజామున నితని కలేబరమును జూచుటకు మెల్లగావచ్చి తొంగితొంగి చూచిరి. ప్రయాణికుడు చుట్టకాల్చుచు కూర్చుండెను.

పిమ్మట వర్తకుడు చూపినమూల చెంతనేలను త్రవ్వగా నతడుచెప్పినప్రకారమే యెముకలు బయలుపడెను. వానిని దీసి సరిగాజేర్చి తోటలో నొకమూలయందు సమాధిచేసిరి. నాటినుండి యాడాక్ బంగళా, దయ్యముల భయములేకున్నదని చెప్పుదురు.

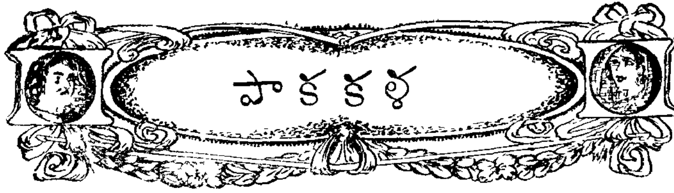
చిత్రప్రశ్న

శ్రీమతి పసుమర్తి లక్ష్మాయమ్మగారు

పంచాక్షరములొక్క పంక్తిగావ్రాయగా నేకదంతుండయ్యె బ్రాకటమున
మొదటివర్ణముమాన్పి ముదముతోజదువగా నబ్జాసనుండయ్యె నంతలోన
ఇరువర్ణములుమాని గరిమతోబల్కగా వారిపౌత్రుండయ్యె వైభవముగ
తిగవర్ణములుపాపి తేటగావర్ణింప నలరువిల్తుండయ్యె సలలితముగ
ఏకవర్ణమునిల్పి యెలమితోబఠియింప హవ్యవాహనుడయ్యె నందముగను
నిట్టిశబ్దార్థములుమీర లింపుతోడ మదివిచారించి పదునైదుమాసములకు,
చెప్పగదరయ్య సత్కవిశ్రేష్ఠులార!

చిత్రప్రశ్నలకు సమాధానములు

గతసంచికలోని చిత్రప్రశ్నకు శ్రీమతులు యనమండ్ర వసంతాబాయి, కంకిపాటి రుక్మిణమ్మ, పాకల చంద్రకాంతామణి, దామోజీపురపు లక్ష్మీనరసమ్మ గార్లును, శ్రీయుతులు యన్. లక్ష్మణరావు. యస్. కె. డి. ప్రసాదలింగం అల్లంరాజు వెంకట్రావు, సి. హెచ్. సత్యనారాయణ, పి. పేరాజు, డి. సోమేశ్వరరావు గార్లును సమాధానములు వ్రాసిరి. బడబ, మహిమ, వటువ, కునుకు, కణిక, కంచుకం, గరగ, కరక అనునవి క్రమముగా సమాధానములని యెరుంగునది.

—అరటిపండ్ల పూరీలు—

ఒకశేరు మయిదాపిండి తీసికొనివచ్చి 20 తులముల నేతిలోవేసి ఒకబాణలితో పొయిమీదపెట్టి యెఱ్ఱగా నగునట్లు వేచి దించియుంచవలయును. తర్వాత బాగాపండిన అరటిపండ్లగుజ్జు 1 శేరగునట్లుగా జూచి సంగ్రహించి దానిలో పదితులముల వెన్నవేసి చక్కగా పిసుకవలయును. ఇట్లు పిసికిన దానిలో పయినిచెప్పబడిన మైదాపిండియు తులము యాలుకపొడియును, 3 తులముల దాల్చిన చెక్కపొడియును, పొట్టుతీసిన బాదంపలుకులు 5 తులములును వేసి లెస్సగా కలుపుకొని విస్తారము పలుచగాగాకుండ ముద్దగానుచేసి వాటిని బిళ్ళలుబిళ్లలుగా పలుచగా జేసికొని 15 తులములనేయి బాణలిలో వేసి యీబిళ్లలను దానిలోవేసి యెఱ్ఱగా వేగునంతవరకు నేతిలోనుంచి పిమ్మట నొకపుల్లతో దాని మధ్యనుపొడిచి రెండుమూడు నిమిషములుంచి పిమ్మట తీసి ఒకపళ్లెరములో నుంచవలయును. ఇట్లు సిద్ధమైనవానిపైని కలకండపొడి చల్లుచుండవలయును. ఇది భుజించుటకు ఆరోగ్యముగా నుండును.

—అరటిపండ్ల మేవా—

ఇరువది చిన్న సువాసనగల, పక్వమయిన యమృతపాణిపండ్లనుదెచ్చి, యొకశేరుచక్కెర పాకముచేసి, యాపాకములో నొకయర్ధపావు ప్రశస్తమగు నిమ్మపండ్లరసమునుబోసి (తొక్కలను పిండకూడదు) బాగుగాకలిపికొని, తర్వాత మూడుతులముల యాలుకపండ్లపొడియును, 5 తులముల బాదంపలుకులును, 5 తులముల గసగసాలపాలను, నీళ్లతో మెత్తగానూరి వాటిపాలును (గుడ్డలోవేసి పిండుకొనవలయును.) వేసి యొక్కజాజికాయ, దానియెత్తు జాపత్రి, వీటిచూర్ణమును, ఒకనాల్గుతులములు మల్లెపూవులనుగాని గులాబిపుష్పలనుగాని నానవేసిన నీళ్లను పోసి, ఇవియన్నియు బాగాకలియునట్లు ఆపాకమును చక్కగా కలుపవలెను. ఆ యరటిపండ్లను ఆ పాకములోవేసి కొంతసేపుంచి పిమ్మట నొకబాణలిలో 15 తులముల సువాసనగల నేయిపోసి మరిగిన తర్వాత నీపండ్లను ఒకటొకటిగా వేయుచుండవలయును. పిమ్మట వాటినితీసి యొకపళ్లెములో నరటియాకువేసి వాటిపై నుంచుకొని యీపండ్లన్నియు దీసినవెనుక పాత్రలోమిగిలినపాకమును బాణలిలో పోసి సన్నపుమంటమీద కలుపుచుండవలయును. పిమ్మట నది చిక్కబడుటచూచి దించుకొని యాయరటియాకున నుంచిన పండ్లను దానిలోవేసి కుడుపవలయును. పయిపాకమంతయు కళాయిపాత్రలోనే చేయవలయును.

శీలా అప్పలకొండ.

—: సూరత్ గారీ :—

చిక్కని గేదెపాలు అరపడి బాణలియందుపోసి సన్నటి సెగపై కలుపుతూ మరగబెట్టిన జున్నుముద్దవలె కోవా తయారగును. కోవాఅంత మైదాపిండి దోరగా వేయించి దానిని, సుమారుగ నేతిలోవేయించి పొట్టుతీసిన మంతమామిడి, అక్రోటు, బాదంపప్పులను, చక్కెర, యాలకులపొడి, కుంకుమపువ్వు, చారపప్పు, ద్రాక్షకలిపి పూర్ణము తయారుచేయవలయును నానబెట్టిన మైదాపిండిని అప్పడములవలె చేసి మధ్య పూరణమునుంచి కొనల నీళ్లతో తడిచేసి ఒకటిగచేర్చి కుచ్చెళ్లవలె నొక్కి మిగిలినభాగములను వేరుచేయవలెను. ఇట్లు తయారుచేసిన వీటిని నేతిలో సన్నటి సెగపై దోరగావేయించితీసి యుంచవలయును. వీటినే సూరత్ గారీ అని యందురు. వేడిమీద అంతగ రుచించవు. ఇది చాలారుచికరమైన వెలగల ఫలహారము. అరపడి గేదెపాలు, అరపడి మైదాపిండి (కోవాలో చేర్చుటకు అప్పడములు చేయుటకు అరపడి చాలును) 5 పలముల బాదంకాయలు, 5 పలముల అక్రోటు, 2 పలముల ద్రాక్ష, 1 పలము చారపప్పు, 2 పలముల మంతమామిడిపప్పు 10 పలముల చక్కెర, నెయ్యి, కొంచముగ కుంకుమపువ్వు, యాలకులు, ఇది తయారుచేయుటకు వలయు సామగ్రి.

యమ్. వరలక్ష్మమ్మ.

హరిజనాభ్యుదయము

హెచ్చరిక

నత్తారులను నొక సవర్ణ జాతివారికిని హరిజనులకును కొన్నిదినములక్రిందట దేవకోటలో కొట్లాటలు జరిగినవి. ఇందుకు కారణము నత్తారులు హరిజనులను వారియిష్టమువచ్చిన దుస్తులను ధరించరాదనియు స్త్రీలు రవికలు తొడుగుకొనరాదనియు నిర్బంధించుటయై యున్నది. సుమారు 150 మందినత్తారు ప్రతినిధులు మహాత్ముని కలసి మాట్లాడిరి. హరిజను లెట్టి నేరమును చేయకున్నను వారిని కొట్టవెళ్లుట అన్యాయమనియు, ఒకవేళ నెట్టినేరమును చేసినను న్యాయస్థానమున ఫిరియాదుచేయవలెనే కాని న్యాయాధికారమును వహింపరాదనియు, ఎవరి కిష్టమైనదుస్తులను ధరించుటకు వారికి హక్కుకలదనియు, జాతులలో ఒకటి హెచ్చు ఒకటితగ్గు అనుభావమే ఇట్టివిపరీత చర్యలకు కారణమనియు మహాత్ముడు వారికి బోధించెను. హరిజనులుకూడ హిందువులే గనుక హిందువులెల్లరు నుపయోగించుకొనెడి చెరువులు, బావులు, బాటలు, బడులు, గుడులు ఉపయోగించుటకు వారికిని హక్కుగలదనియు మహాత్ముడు చెప్పెను.

హరిజనులకు వేరేబావులు నూతులు తమచే త్రవ్వింపబడినవనియు, వానిలో నీరు తోడుకొనుటకు తామభ్యంతరము చెప్పలేదనియు, వానిలో నీరులేనప్పుడును అవి త్రవ్వించక పూర్వమును తామే నీళ్లుతోడి తెచ్చి వారికి పోయుచుంటిమనియు, వారు నగలు పెట్టుకొన్నచో తమ కభ్యంతరములేదనియు, సాధారణసమయములలో నెట్టి దుస్తులను ధరించినను పండుగలలో తమయిండ్లకును నిర్ణీతదినములలో దేవాలయములకును వచ్చునప్పుడు నిర్ణీతమైన దుస్తులను ధరించవలెననియు వారు చెప్పిరి.

ఇట్టి భావమునకు కారణము అస్పృశ్యతాసిద్ధాంతమనియు, మానవులెల్లరు సోదరులు సమానులు అను భావములేకపోవుటయనియు చెప్పుచు, వారు తమ సోదరులైనచో వారినట్లే నిర్బంధింతురాయని మహాత్ముడు వారిని ప్రశ్నించెను.

ఇది దేశాచారమనియు, మానవులెవరివృత్తులు ఆచారముప్రకారము వారువర్తింపవలెననియు, తాము ధర్మమును మాట్లాడుచున్నాము గాని కోర్టులలో జరిగెడి న్యాయమునుగూర్చి మాట్లాడలేదనియు వారు తెలిపిరి.

ఆచారములలో సదాచారములు దురాచారములు కూడ నుండుననియు, సదాచారములను మాత్రమే అనుసరించి దురాచారములు పూర్వకాలమునాటివైనను విడిచిపెట్టవలెననియు, హరిజనులు పాకీవృత్తి చేయుమనియు చింకిదుస్తులు దాల్చుమనియు నిరాకరించినచో వారిని నత్తారులు నిర్బంధించజాలరనియు, తాము ధర్మమును న్యాయమునుకూడ మాట్లాడుచున్నామనియు మహాత్ముడు వక్కాణించెను.

హరిజనులకును తమకును తగాయిదాలేకుండెననియు క్రైస్తవప్రచారకులు వారికిచక్కనిస్త్రీలను ఎక్కువ రొక్కమునిచ్చెదమని యాశపెట్టి తమ మతములో చేర్చుకొని యేమియు నీమునకు యిట్టిభేదబుద్ధిని కలిగించుచున్నారనియు, క్రైస్తవులెల్లరును తిరిగి హిందూ మతములోనికి రాగోరుచున్నారనియు వారు చెప్పిరి.

హిందూమతములో నిట్టి అన్యాయముండబట్టియే క్రైస్తవప్రచారకులు అట్టి చర్యలను చేయగలుగుచున్నా రనియు మనలోపములను మనము సర్దుకొన్నచో ఎట్టి చిక్కును ఉండదనియు మహాత్ముడు చెప్పెను.

(1) కొందరగ్రజులు కొందరంత్యజులు అనుభావ ముండరాదు.

(2) ఎవరియిష్టమైన వేషభాషలు వారవలంబించుటకు ఇంకొక రభ్యంతరము చెప్పరాదు.

(3) పూర్వాచారములను ప్రమాణముగా చూపి వారి కితరహైందవులకుగలహక్కుల నిరాకరించ రాదు.

ఇట్లు చేసినచో విద్వేషములుండవు లేనియెడల హిందూసంఘము పెక్కుకష్టముల పాలగునని వారికి మహాత్ముడు హెచ్చరిక తెలిపెను.

* * *

ప్రశ్నోత్తరములు

ప్ర. మహాత్మా, తాముచ్చినప్పుడు ప్రజలు హరిజనోద్యమమునకు సహాయముచేయుదురు. తాము వెళ్లిపోగానే మరిచేయరు కనుక తాము రానప్పుడుకూడ మాకుధనము వసూలయేటట్లు ప్రజలను బోధచేయ రాదా?

ఉ. ప్రజలను నిందించిన లాభములేదు. మీరు శాంతము శ్రద్ధపూని లాభకరమైన పనులను చేయ బూనినచో తప్పకుండా సహాయమువచ్చితీరును.

ప్ర. హరిజనసేవకులకిచ్చు జీతములు అయుక్తమైన ఖర్చులక్రిందకు వచ్చునా?

ఉ. వారి విద్య ఆరోగ్యము మొదలగు వాని కొరకు చేయుఖర్చులురావు. ఆఫీసుఖర్చు లెక్కువైన చో అయుక్త మనవలెను.

ప్ర. హరిజనులు సవర్ణుల సేవకులనియు, వారికి సౌకర్యములు కలిగించుట సవర్ణులకర్తవ్యమనియు పలువురు చెప్పుదురు. ఇది నిజమేనా?

ఉ. ప్రస్తుతము హరిజనులు సవర్ణులకనంతమైన సేవలుచేయుచున్నారు గనుక వారి సౌకర్యములను గూర్చి నిర్లక్ష్యముచేయుట సవర్ణులకు మహాపాతకము. హరిజనులిట్లే సర్వదా సేవకస్థితియందుండవలెనని నా యుద్దేశ్యము కాదు.

ప్ర. హరిజనులు సవర్ణులపేరులవంటి పేరులను పెట్టుకొనవచ్చునా

ఉ. కొందరట్లు చేయుచున్నారు కాని నాకిష్ట ములేదు. సవర్ణులు పశ్చాత్తాపపడి వీరిని తమలోకి చేర్చుకొనవలెనే గాని వీరు కృత్రిమనామములను దాల్చి సవర్ణులవలె కనిపించుటకు ప్రయత్నించరాదు.

ప్ర. తమరు స్త్రీలను వారి నగలనిమ్మని కోరు చున్నారుగదా పురుషులను తమగర్వసూచకములైన జందెములనిమ్మని ఏలకోరరాదు.

ఉ. రెండింటికిని సామ్యములేదు. జందెములు ఈశ్వరసేవకొరకు మానవులుతమ్ముతామర్పించు కొనుటను సూచించుచిహ్నములు. ఇష్టమైనవారు దాల్చవచ్చును లేనివారు మానవచ్చును. నేను దాల్చ లేదు. గర్వసూచకముగ ధరించరాదు. హరిజనులు కూడ వేసుకోవచ్చును. కాని దానిఅర్థము తెలుసుకోకుండ వేసుకొనెడి యాచారమునకు నేను ప్రోత్సాహ మీయగోరను.

ప్ర. జాతిభేదము లుండవలెనా? పోవలెనని నా యూహ.

ఉ. ఒకరెచ్చు ఒకరుతక్కువ అను భావముతో నెవ్వరును జాతిభేదములను పాటింపరాదు. ఈశ్వర సృష్టిలో నందరు నొక్కటే. ఆర్థికముగా వర్ణసంస్థ చాలాగొప్పది. ఈసూత్రమును పాటించినచో నిరుద్యోగసమస్య తొలగి అందరికిని వృత్తులు చేకూరును. ఎచ్చుతగ్గు భావములవల్లనే అస్పృశ్యతాదోషము సిద్ధించుచున్నది. జాతులేకావు మతములుకూడ ఒకటికావచ్చును. మనకందరకు నీశ్వరుడొక్కడే. అయినను ఈశ్వరునిగూర్చి పెక్కుమతముల వారికి పెక్కుఅభిప్రాయము లున్నవి కనుక పెక్కుమతము లుండి తీరును. ఒకమతముయెడల నొకరికి ఒకజాతి యెడల నొకరికి సహనము స్నేహముఉన్నచో, ఎచ్చు తగ్గు భావములులేనిచో ఎట్టిచిక్కులును కలుగవు.

వివాహ విషయములు

విశాఖపట్టణములో శారదాచట్టమునకు విరుద్ధముగ జరిగిన ఒకవివాహములో పెండ్లికుమార్తెతండ్రి దాసు కనకరాజుగారికి రు 200 లు లేక వారముదినములు విడిశిక్షయు పెండ్లికుమారునితల్లి కునుమంచి రామమ్మగారికి రు 50 లు లేక వారముదినములు విడిశిక్ష, పురోహితుడు కొడుకుల చిన్నసుబ్బారావుగారికి రు 50 లు జరిమానా లేక వారదినములు విడిశిక్ష జనవరి 23-వ తేదని జిల్లామేజస్ట్రీటు విధించిరి.

25-1-34 ఉదయం కీ॥ శే॥ కాజ కోయ్యాటగారి కుమార్తె చి॥ సౌ॥ రామతులిశమ్మయను బాలవితంతువును వేములపల్లి వెంకటప్పయ్యగారి కుమారుడు రామబ్రహ్మం బి. ఎ. గారికిచ్చి ఏలూరులో వివాహము చేసిరి. శ్రీమతి ముల్పూరు చుక్కమ్మగారు రు 80 లు పెండ్లికుమార్తెకు కట్నము చదివించెను. పురప్రముఖు లనేకులువచ్చి ఆశీర్వదించిరి.

పెదనగ్రామములో సుప్రసిద్ధ వైశ్యకుటుంబమునకు చెందిన తమ్మన కృష్ణస్వామిగారికుమార్తె 16 సంవత్సరములు వయస్సుగల. శ్రీమతి అమ్మాయిని బెజవాడ వైశ్యులగు పొట్లూరు వీరరాఘవగుప్తగారికిచ్చి వివాహ మొనర్చిరి. పెక్కుప్రాంతముల నుండి బంధువులువచ్చి వధూవరుల నాశీర్వదించిరి.

శ్రీయుత బోయిన వెంకటప్పయ్యగారు శ్రీకవివరపు సూర్యనారాయణగారి కుమార్తె సుందరమ్మయను వితంతువును గంజాంజిల్లా నరసన్నపేట గ్రామములో వివాహము చేసుకొనిరి. 18 గ్రామముల కళింగకోమట్లువచ్చి వధూవరుల నాశీర్వదించిరి.

1934 లో ఇంగ్లాండులో 3,07, 184 వివాహములు జరిగినవి. వీనిలో 29 లో వధూవరులు 75 సంవత్సరములు దాటినవారు. 80 యేండ్లు దాటిన వరులు 86 గురు, కన్యలు 96 గురు. 80 మంది వరులలో 5 గురికి ప్రథమవివాహము.

కున్వారు రఘువీరసింగుగారు మైనరుబాలికల సంరక్షణబిల్లును చర్చించవలెనని అసెంబ్లీలో నుపపాదించిరి. మైనరు బాలికలకు సంరక్షణ లేకపోవుటచేత పసిబాలలను వృద్ధులకును వయస్సు మీరినవారికిని ఇచ్చి వివాహము చేయు దురాచారములును, బాలికావిక్రయములు విరివిగా సాగుచున్నవనియు ఇట్టి చర్యలు శృతిస్మృతివిరుద్ధములనియు తీవ్రముగావాదించి చెప్పిరి. అయుక్తవయోవివాహములవలన పంజాబులోను, సంయుక్తపరగణాలలోను విధవలసంఖ్యయు వనితలయమ్మకమును హెచ్చుచున్నవని నిరూపించిరి. ఇట్టి చర్యల నాపగల క్లాజులు ఇండియను పినలుకోడ్డులో లేకపోవుటచేత ఇట్టిచట్ట మవసరమగుచున్నదని తెలిపిరి.

బరోడాలో స్త్రీలవారసత్వపు హక్కుసందర్భమున నొకచక్కని శాసనము చేయబడినది. సంయుక్తకుటుంబములోని విధవ స్త్రీ తనభర్తఆస్తికి తనబావలు మరదులవలె సమానహక్కు కలదగుచున్నది. ఆమెకు సంతానమున్నచో తనకొడుకులతో సమానమైన హక్కు సిద్ధించుచున్నది. పూర్వము హిందూకుటుంబములోని కూతురునకు ఆస్తిహక్కు లేదు. వివాహాది ఖర్చులను మాత్రమే కుటుంబము భరించవలెను. ఈలోగా కుటుంబము విభజనమైనచో, తనసోదరునకు వచ్చునంతలో $\frac{1}{4}$ వంతు ఆమెకు వచ్చెడిది. దానికై పంపకమునిమిత్తము దావాచేయ వీలులేదు. ఇప్పుడు ఆమె తన $\frac{1}{4}$ వంతును తాను పుచ్చుకొని తనయిష్టము వచ్చిన ఖర్చుపెట్టుకుంటూ వేరే జీవించవచ్చును. కుమార్తె విధవయైనప్పుడు భర్తలకుటుంబమువారు బీదవారైనప్పుడు పితృకుటుంబపుటాస్తినుండి, ఆమె పితృకుటుంబముతో జీవించకోరుచేని, ఆకుటుంబ యోగ్యతకుతగినట్లు మనువృత్తిని బడయగలదు.

నవ్వు తాలు

టెలిఫోన్ — అదర్ వర్ల్‌డ్

'హల్లో — హల్లో'

'ఆఁ' — 'ఎవరుమీరు?'

'ఆఁ' — 'అదర్ వర్ల్ డా?' 'ఆఁ' — 'ఎన్ట్రెన్స్ ఎగ్జామినేషన్ పరిక్షా?' వెళ్ళారా? —

'సరే' — 'హల్లో' — 'ఆఁ' — 'రమ్మంటారా?'

"హల్లో — ఆఁ — 'వద్దంటారూ ?' — 'ఆఁ' — రమ్మంటే వస్తాను. అభ్యంతరంలేదు."

"హల్లో" — ఆఁ — సరే మీకు తోచినప్పుడే కానియ్యండి" "వెంటనేవస్తాను."

"ఏమంటారూ — ఏలాగున్నామనా ? — చిత్తం చెప్పమంటారా ? — చల్లారిపోయిన అప్పడంలాగ చప్పబడి సాగిసాగి సగముచచ్చి—"

"హల్లో — ఏమిటంటారూ ? — మాపూర్వులా? వాళ్లు పూర్వం గరగరలాడుచుండేవారని మీవంటి పెద్దలు చెప్పడం విన్నాంగాని—"

"హల్లో — ఆఁ — మాకా — మాలోమాకా ! — ఆఁ — చిరచిరా ! పరపరా ! మెరమెరా !" — "ఆఁ? — ఆఁ? బోధపడదంటారా?" — "ఏమంటారూ? — ఏదో కొత్తమాటపడేస్తున్నారే!!" — "అయ్యో? ఏమిటీ? — సిగ్గా? — ఏమిటేమిటీ? — బిడియమా?

హల్లో — తెలిసింది తెలిసింది — చిత్తం చిత్తం — చిత్తనాలుంటే పొట్లంకట్టి —" హల్లో — హల్లో ! ఆఁ? — "మాకు చిన్నతనంనుండీ తెలియన్ దే!!"

"ఆఁ?" — "మావాళ్లా ? — ఆఁ — వచ్చియుంటారేమో" — "హల్లో — ఏమంటారూ ? — స్పష్టంగా — దయచేసి — రాష్ట్రాందోళన చేయడానికా? వచ్చారేమో అంటారా? — కాదయ్యా!! మరువం, దవనం, మావిడికాయలూ కొనుక్కోడానికేమో?"

"ఆఁ — కాదంటారా ? —

"ఐతే మీదనున్నవారు మీరే చెప్పరాదూ? — ఆఁ? — యేమిటీ ? — చెప్పనంటారా ? — పంతులా? — సంతులా? — బంతులాటా? గట్టిగా చెప్పరాదా?

"మీ రరవలా? — కాదూ? — తెనుగువాళ్లే? !!

"అయ్యో రామా" — మళ్లీ సావకాశంగా మాట్లాడుదామంటారా? — పనుందా ? — చిత్తం — అలాగే — ఎంతమాట!! మీవంటి పెద్దలుపిలిస్తే మాకు కోపం కూడానా? — ఆ? — హల్లో — మన కనెక్షన్ బ్రేక్ చేయవద్దంటారా ? — మీరెవ్వరో సరీగా తెలియలేదే!! ఆఁ — ఆఁ — ఆఁ! ఆఁ!? — పరీక్షతొందరా? సరే చిత్తం సెలవు.

"పేరుచెప్పకూడదూ?" ఆఁ — రామలింగమా?" "సరే! తెలిసింది!!"

ప॥ కృ మూ॥

* * *

శంకరయ్య: — వీరయ్యా! నీవిప్పు డేతరగతిలో చదువుచున్నావమ్మా!

వీరయ్య: — ఫస్టుఫారమండి!

శం: — పోయినసంవత్సరమో?

వీరయ్య: — అప్పుడుకూడా యిదే!

శం: — యీసంవత్సరము ఎందుకు ప్యాసుకాలేదు?

వీ: — ప్యాసుఅయితే పైతరగతికి జీతముయెక్కువ అవుతుందనండీ!

భ॥ ల॥ నా॥

* * *

మేష్టరు: — రాముడూ! రాముడికి సీతేమవుతుందిరా!

రాముడు: — సార్! చెల్లెలవుతుందండి.

మే: — చప్ వెధవా! ఎలా చెల్లెలవుతుందిరా?

రా: — మరి మా చెల్లెలుపేరు సీతండీ!

* * *

ఉపాధ్యాయుడు: — కమలా! తాటిచెట్టుకీ, కొబ్బరిచెట్టుకీ భేదమేమిటి?

కమల: — తాటిపండ్లుతింటేవాతం, కొబ్బరిముక్కలుతింటే కడుపునొప్పి.

పా॥ చం॥ మణి॥

పుష్పచయము

అపర్శపతిత్వం:—

"డెయిలీ మెయిల్" పత్రికలోని 'హెలెన్ రోజ్' కన్యకామణి విరచితమగు వ్యాసరాజమునుండి:—

"ఛీ ఛీ! ఏంభర్తలు! ఓపంతెన కట్టుమను, ఉత్తర ధ్రువం కనుక్కొరమ్మను, తటాకానికి ప్లాను వెయ్యమను, సేవ నడిపింపుమను—త్రికరణశుద్ధిగా యావత్తుశక్తి ధారపోస్తారు. బైసికిలు టైరు బాగు చేయమన్నా గడియారం చూడమన్నాకూడా బుద్ధిబలమంతా కేంద్రీకరిస్తారు. అట్టే కష్టంలో పన్లుకావు. కానీ—సంసారమనేటప్పటికి మగలు తుమ్మమొద్దులై పోతారు, చదువంతా చట్టుబండలయి పోతుంది, వికాసమంతా వినాశమవుతుంది, అంతా అయోమయం అగమ్యగోచరమున్నూ; అసలు పుట్టుకతోటే అంధత్వం వస్తుంది గృహస్థాశ్రమంలో!

మానవతత్వం గ్రహించడంలో, చక్కని ఏర్పాట్లు చెయ్యడంలో, సేనాధిపత్యం వహించడంలో, క్రీడా వినోదాల్లో పాల్గొనటంలో మా అంతవారుండరని ఉలుకు. అన్నీ బాగానే ఉన్నాయి. సౌఖ్యానికి నిలయమైన సంసార విషయంలో మాత్రం చాకచక్యమంతా వమ్మయిపోతుంది!

మనిషికి అతీగతీ వైవాహిక సమస్యేకదూ పరిష్కరించేది! ఇంత ముఖ్యాంశంలో మగవాడు ఉదాసీనంగా ఉంటాడు. సాధారణంగా పురుషుడెంత తెలివిమంతుడైతే పతిత్వం అంత అధ్వాన్నంగా వెలుగుతుంది. వ్యాపారంలో ఎంత చకచకలాడుతూ మెరుస్తాడో సంసారంలో అంత శుంఠ, శుద్ధ మొద్దావతారమున్నూ! ఉద్యోగధర్మంలో స్తనశల్యపరీక్షంటే విందు; సాంసారికంలో సూక్ష్మాంశాలు కల్లోనూ గుర్తుకి రావు. ద్రవ్యార్జనకు తాపత్రయం అంటే 'ఊఁ!'—సాంసారికానుకూల్యత మట్టుకు 'ఉహూఁ!'

తొలుత కన్నె నెన్నుకోడంలోనే పొరపడుతాడు, తగినంత బుద్ధిపాటవం లేక.!తరవాత వరసగా తప్పుల పరంపరకు లోనవుతాడు, వెర్రిమొహం! ఎలాగైతేనేం ఆరాటపడి పెళ్లాన్ని సంపాదిస్తాడు. కాని ఎట్లా ఆదరించేదో తెలిస్తేగా! అంధకార బంధురం! పోనీ అని ఈ సముద్రం ఎలా దాటతామురా దేవుడా అని ఆలోచనా చేయడు!!

నిజానికి సతిని సంతోషపర్చాలని సుంతయినా సంకల్పమే ఉండదు. కర్మవశాన్న ఎపుడయినా అలా చేయగల్గితే అఖండప్రజ్ఞకు అబ్బురపడతాడు. ఏమంటే ఆమెకేం కోపంవస్తుందో అన్నమాట తెలియదు. ముద్దిడుకొనవలసిన సమయమేదో ఎప్పుడు కూడదో ఎఱుగడు. తలుచు ఆమె కేల తిక్కెత్తుకొస్తూంటుందో అవగాహన కాదు.

మొగాడి హయాంలో సంసారరాజ్యానికి త్రాడూ బొంగరమూ ఉండదు. యుక్తాయుక్త వివేచనం శూన్యం. మంచీచెడ్డా తెలియక కొట్టుకుంటాడు. పడిపోతానన్న సంగతి గమనించక కళ్లుమూసుకుని కాలువ వొడ్డునే నడుస్తాడు!

ఇలా అగాధంలో పడుండడం అతగానికి బాగానే ఉండొచ్చు. ఈ మూఢభర్తల కెవరైనా మహానుభావులు ఆదర్శపతిత్వం గఱపే ఒక బడి

పెట్టి ప్రబోధించి పుణ్యం కట్టుకోకూడదూ! మొదట్లో చిన్నచిన్న పాఠాలు నేర్పాలి; అవే అర్థంకాక కొట్టుకుంటాడు! పోనీ ఇలాటి ప్రశ్నల కేం సమాధానం?—భార్యకు క్రొత్తదుస్తు లెప్పుడు కొనాలి? నూత్నదుస్తులు ధరించినప్పుడు ఏమనాలి? ఏడుగంటల కింటికొస్తానని చెప్పి తప్పిదారి ఒకవేళ ఒంటిగంటకు కొంపచేరుకుంటే ఏమని అపరాధం చెప్పుకోవాలి? అలుక సమయంలో ఆమెను లాలించాలా మెత్తగా తన్నాలా? ఈమోస్తరు స్వల్పసంశయాలు నివర్తిచేసికోవాలి!

ఇదిలావుంచి కంఠస్థంచేసికోవాల్సిన హంశాలున్నాయి. పిలుపులు: "ఆహా! కలకల్లాడుతున్న నీ వదనం!"—"కాస్తసాయంచేతునా?"—"ఓహో! క్రొత్తచీఱ, నీచాయకు తగ్గరంగు!"—మఱి, కూడనివి కొన్నున్నాయి! "అబ్బే! ఆ చిరుగుల చీరేవిటి?"—"అహహహా! అక్కర్లేదులే!"–"ఆవస్తువేమయింది?"—ఇత్యాదులు!

వాస్తవానికి తన్నుగూర్చి సతినిగూర్చీ కూడా నేరువదగినవి పెక్కంశాలున్నవి. ఈ కళాశాలకు మూడు మనువులు పోయిన ముత్తైదువ అధ్యాపకురాలుగా ఉండాలి. అప్పు డీగుప్తసమస్య పరిష్కృతమవుతుంది.

మంచి మగలను మనం తయారుచెయ్యాలి కాని, పుట్టుకతోటే ఉండరు!! కావలసిందల్లా గృహస్థాశ్రమ పాఠాలు పురుషులకి బడిపెట్టి ప్రబోధించడమే!"

గుణదోషవిచారణ గ్రాహకులదే!

—ముద్దా. విశ్వనాథము.

మోక్షమార్గము:—

ప్రతిమానవునకును మోక్షాపేక్షకలదు. కాని ఆస్వర్గమునకు పోవుమార్గము మాత్రము ఎవ్వరికి తెలియదు. తెలిసినను చేయ సంకల్పించరు. అతి సూక్ష్మముగ నున్నను గ్రహింపజాలరు. భగవంతుడుదయామయుడు. ఆపరమాత్ముడు మనకు చక్కని మార్గము చూపినను, మనము ఆత్రోవతప్పి, వేఱు వంకర త్రోవను పోవుచు మనకు స్వర్గమివ్వలేదని ఆపరమేశ్వరుని తిట్టుచున్నారము. ఆమహానుభావుడేమిచేయగలడు? ఎన్నియో సూక్ష్మమార్గములు చూపి తద్వారా మనకు మోక్షము నిచ్చుటకు సిద్ధముగనున్నాడు. భగవంతుడు చూపినమార్గ మొకదానినైనను మనము త్రొక్కుటలేదు. పదిమందిని పోషించిన యజ్ఞఫలమిచ్చుచున్నాడు. ప్రతిజీవియు తనకుక్షి నింపుకొనుట గొప్పకాదు. పదిమందిని పోషించుటయే అతిశయము. అట్లుచేసినవాడే జీవించినవాడు; కానివాడు చనిపోయినవానితో సమము. మోక్షము కావలయునన్న భగవంతుని రత్నపీఠమునను౦చి, ఆరాధింపవలయును. దానినిచేయ శక్తిలేనిచో భగవద్గీత 9-వ అధ్యా 26 శ్లోకములో చెప్పినటుల పత్రమో, ఫలమో, పుష్పమో, తోయమో, దేనినైన భక్తితో సమర్పింపవలయును. ఈశ్వరుడు మిక్కిలి సులభుడు. భగవంతుడు ఎంత సులభమార్గము చూపినను, మూఢులమగు మనము కన్నులు మూసుకొని స్వోదరమును పోషించుకొనుటకే ప్రయత్నించుచున్నారము. భగవంతుని ప్రసన్నపరచుకొనుటకు త్రికరణశుద్ధిగ నింద్రియములను భగవద్విషయమునకే వినియోగించవలయును. ఎల్లప్పుడు జిహ్వతో కీర్తింపవలయును. నమోనారాయణ యను మంత్రమును భక్తితో అనకున్నను భగవన్నామమగుటవలన మోక్షమిచ్చును. భక్తితో అనిన మిక్కిలియు శ్రేష్ఠము. భగవంతుడన్న కొందరు నవ్వుదురు. ఇది మఱియు విరుద్ధము. వారినిచేరి కొందరు చెడుచున్నారు. పతివ్రతయగుస్త్రీ వ్యభిచారిణితోచేరి ఎటుల చెడునో, అటులనే వారితో వీరును భగవంతునియందు నమ్మకముంచరు. కాని ఆపరమాత్ముడు ఎవ్వరైన కొద్దిగపుణ్యకార్యముచేసిన నుంచుకొనడు. తనవద్దదాచుకొన్న ధనమువలె తప్పక వారివారికి ఆపుణ్యఫలము నిచ్చుచుండును. భగవంతుడు, భక్తుడు ఏవిధముగచేసినను, తనక్రిందనే ఉపయోగించును. కాన ఇప్పుడైనను కన్నులుతెరచి స్వామి చూపించిన మార్గములలో దేనినైనను భక్తితోచేసి పాపపంకిలమునుండి తొలంగుడు.

—జరుగుమిల్లి రామాబాయమ్మ.

గ్రంథవిమర్శన

ప్రబుద్ధాంధ్ర :—

రాజమహేంద్రవరముకలాభివర్ధనీ పరిషత్తువారిచే ప్రకటింపబడు చక్కని తెలుగు మాసపత్రిక. మనోహరాంధ్రసాంఘిక కథారచనా నిపుణుడును, మధురశయ్యావిలాసియునగు శ్రీయుత శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రిగారు దీని సంపాదకులు. వీరుకాని వీరిపత్రిక కాని ఆంధ్రులకు నూతన పరిచితులు కావు. కొన్ని సంవత్సరముల క్రిందట నాలుగు సంపుటములను ప్రకటించి ఆంధ్రులకు క్రొత్తక్రొత్త సాహిత్యపాకములను చవిఁజూపించినారు శ్రీ శాస్త్రిగారు. బహుజన సమ్మతమైన 'నిర్దుష్ట' వ్యావహారిక శైలికి శ్రీ శాస్త్రిగారి రచనలు పరవడులని చెప్పఁగోరుచున్నాము. నేడు పునఃప్రారంభమగుచున్న వీరియత్నమున కిక మీదనెట్టియంతరాయమును కలుగకుండవలెనని మా గృహలక్ష్మి యాశీర్వదించుచున్నది. మా కార్యాలయమునకు వచ్చిన జనవరి ఫిబ్రవరిమాస పత్రికలలోని కథలును వ్యాసములును ఒకటి కొకటి యీడుతీయుచున్నవి. సంపాదకీయములు ఆంధ్రులకు ప్రబోధదాయకంబులై పత్రిక నన్వర్థనామధేయగా నొనర్చుచున్నవి. కాంగ్రెస్సుపైని కాని అఖిలభారతజాతీయతపైనికాని, హిందీపైని కాని కారము నూరకుండనే యాంధ్రప్రభోధమును సాగించుటకుకూడ మిగుల వీలుగలదు. ఇట్టి ప్రశస్తపత్రికకు సంవత్సరమున కొక్క రూపాయి కారు చౌకయగు చందా. ఆంధ్రులు వేనవేలుగా చందాదారులుగా చేరి దీనిని నిలబెట్టుదురని నమ్ముచున్నాము.

మోక్షమార్గదర్శిని :—

క్రౌనుసైజు సుమారు 160 పుటలు. రామభక్తి నుద్బోధించు అనేకపురాణములలోని ఉత్తమపద్యములను, శతకములలోని స్తవములను ధ్యానావాహనాది శ్లోకములను అష్టోత్తర సహస్రనామములను గూర్చి రామమందిరములలోని భజనపరులకును తత్సంగల భక్తులకును నుపకరించునట్లు పిఠాపురముదరినున్న చిత్రాడకాపురస్థులు శ్రీ రాజా చెలికాని చినజగన్నాధరాయునిం బహద్దరువారు సమకూర్చిన పుస్తకరాజము. భక్తాగ్రేసరులవద్ద అవశ్యముగానుండతగ్గది.

భారతజాతీయ ఋణములు:—

క్రౌనుసైజు 133 పుటలు. వెల రు. 0-8-0 గ్రంథకర్త శ్రీయుత ముదకంటి,జగ్గన్న శాస్త్రిగారు తణుకు, పశ్చిమగోదావరిజిల్లా. పల్లెటూరి గ్రంథమండలి వారి 16-వ ప్రకటనము. జె. సి. కుమారప్పగారు వ్రాసిన గ్రంథమున కనువాదము. హిందూదేశమునకు ఈస్టిండియా కంపెనీనుండియు బ్రిటిషు ప్రభుత్వమునుండియు కలిగిన ఋణమెంతో, అందులో హిందూదేశము న్యాయముగ భరించవలసిన దెంతో బ్రిటిషువారు ముజరా యీయవలసిన దెంతో యీగ్రంథము యుక్తియుక్తముగ రూఢిపరచును. అఖిలభారత కాంగ్రెసు కమిటీవారు నియమించిన ఒక ప్రత్యేక ఉపసంఘము వారు ఈ నివేదికను తయారుచేసిరి.

పూలమాల:—

రాయలుసైజు సుమారు 40 పుటలు దళసరి కాగితములు, చక్కని అచ్చు. చందమామ, కవిత, ఆంధ్రభూమి, పతిసందర్శనము మొదలగు పదునాల్గు విషయములనుగూర్చి శ్రీమతి స్థానాపతి రుక్మిణమ్మగారు అతి మనోహరమైన భావములతోఁగూడిన ఖండకావ్యములను పద్యరూపముగా రచించిరి. శైలి సులభము. భావములుక్రొత్తలు, మనోహరములు. శ్రీయుత అబ్బూరి రామకృష్ణారావుగారు వ్రాసిన మనోహరమైన పీఠిక గ్రంథప్రాశస్త్యమును చెప్పక చెప్పుచున్నది. బాలకవులమనోహరభావకవిత్వములకు బాలకవయిత్రులరచన లెందునుతీసిపోవనుట కిదిచక్కని యుదాహరణము. వెల రు.0-6-0 మాత్రము. వలయువారు విశాఖపట్టణము మెయినురోడ్డులోనుండు కవయిత్రిగారికి వ్రాసి తెప్పించుకొనవచ్చును.

ఘంటల పంచాంగము:—

శ్రీయుత ముందూరు వీరభద్ర సిద్ధాంతిగారిచే గుణింపఁబడి రాజ వైద్యపొన్నాడ భాస్కరం అండు బ్రదర్సు (రాజమండ్రి) వారిచే ప్రకటింపబడినది.

పోకెటు సైజు. పెద్ద పంచాంగములలో నుండు వివరములు ఫలములు మొదలగునవి యెల్లయు గలవు. ఘడియలను గంటలలోనికి మార్చుకొనవలసిన కష్టములేదు.

నారాజు :—

క్రౌనుసైజు 128 పుటలు. గ్రంధకర్త తాళూరు సుబ్బారావుగారు, పవరుపేట, ఏలూరు. మదాలసయను యువతి రాజ్యకాంక్షచే తనసోదరుని చంపించి, అతని పుత్రుని వధింపనుంకించుటయు, దేవాంగనయు నాపె పెనిమిటి విక్రాంతుడును నతని రక్షించుటకు పడిన పాట్లును, దేవాంగన మరణమును, మృణాళిని నిష్కళంక శీలమును, వీరపాలుడను దుష్టుని మరణమును, మదాలస ఆత్మహత్యయు మొదలగు సంభవములతో గూడి సినీమా దర్శనమును బురుడించుచుండును. 22 అధ్యాయముల చక్కని నవల. శైలి నిర్దుష్టసులభము వెల రు. 0–10–0 లు.

కార్మిక సంఘప్రచురణము నెం. 2 :—

ఈసంఘమువారు ప్రచురించిన ఒకటవకరపత్రము 'కరుణలేని కమతము'ను గతసంచికలో ప్రశంసించితిమి. ఈకరపత్రములో కార్మికులకు జ్ఞానము ఐకమత్యము హెచ్చి యజమానులనుండి తిట్లు అవమానములను సైచక సరిగాపనిచేసి నిర్ణయమైన కూలి పుచ్చుకొనగల దార్ఢ్యము లభించుమార్గము సూచింపఁబడినది. విద్యాధికుల సహాయమును, కార్మికుల మితవ్యయనీతి వర్తనములును కలిగినచో యజమానులకు కార్మికులకు మనసులలో నెట్టి మరమరలును నుండఁజాలవని బుజువగుచున్నది. వెల యుచితము. కార్మికులు పఠింపగల సులభశైలి గద్యము. చాలవరకు సంభాషణారూపము.

కాలేజిగరల్ లేక పాణిగ్రహణము :—

డెమ్మీ సైజు 120 పుటలు వెల రు. 0–12–0 గ్రంథకర్త శ్రీయుత కాళ్లకూరి హనుమంతరావుగారు సబ్బరవువీధి, ఇన్నీసుపేట, రాజమండ్రి అయిదంకముల సాంఘిక నాటకము. హూణవిద్యాధిక్యతవలన చెడుత్రోవలు పట్టిన రంగమ్మ, ధనాశవలన కన్యావిక్రయము చేసిన చిట్టిపంతులు, దైవభక్తివలన సుశీలయైన కనకరాజేశ్వరి, సచ్ఛీలమువలన నున్నతపదవులనువచ్చిన మనోహర ప్రభాకరులు మొదలగు పాత్రలతోను, సులభశైలితోను, సుందర పద్యములతోను గూడి నాటక మెంతయు నీతిబోధకముగను కాలానుగుణముగనునున్నది.

శాంతికుటీర సవేదిక :—

ఇది 1921–లో పిఠాపురం బ్రహ్మసమాజ సభ్యులచే స్థాపించఁబడినది. పిమ్మట శ్రీపిఠాపురం రాజావారు దీనిని తమపోషణలోనికి తీసుకొనిరి. 5, 6 గురు బాలురతో ప్రారంభమై నేడు 63 బాలురతో శోభిల్లుచున్నది. ఇక్కడ ఆదిఆంధ్రులకు భోజనములు వసతి బట్టలు పుస్తకములు యీయబడును. వీరందరును 5–వ తరగతి మొదలు 6–వ ఫారముపరకు చదువువిద్యార్థులే. ప్రార్థనయు మతబోధనము జరుగును. ఇచ్చట శిక్షితులైనవారనేకులు నుంచి ఉద్యోగములలో చేరినారు. గవర్నమెంటువారు దీనికిచ్చెడి గ్రాంటు రు. 2000 నుండి రు 1200లకు తగ్గించుట శోచనీయము. బాలికలకు ప్రత్యేకాశ్రమము 1928–లో స్థాపించబడినది. ప్రస్తుతము 40 మంది బాలికలున్నారు. దీని పోషణకర్తలగు శ్రీ పిఠాపురం రాజావారు ఇట్టి సత్కార్యమును నెరవేర్చుచున్నందు కెంతయు ప్రశంసాపాత్రులు.

సింహపురి గోరక్షణ సంఘము నివేదిక:—

ఇది 5 యేండ్లకుపూర్వము స్థాపించబడినది. చందాలును గడ్డియు వసూలుచేసి దిక్కుమాలినగోవుల నీ సంఘమువారు రక్షించుచున్నారు దీనికి తగినంత ప్రోత్సాహమును సింహపురి వాస్తవ్యు లిచ్చుచున్నట్లు కనిపించదు. గోవుక్షేమమే రైతుక్షేమము, రైతుక్షేమమే దేశక్షేమమని భావించువారెల్లరు దీనికి భూరి విరాళములనిచ్చి పోషింతురుగాక!

ప్రజామిత్ర :—

పూర్వము బెజవాడనుండి శ్రీయుత గూడపల్లి రామబ్రహ్మంగారి సంపాదకత్వమున వెలువడుచుండెడి యీ పత్రిక జనవరినుండియు మదరాసు వాసియైనది. మదరాసు కాపురములో ఆకారమున కొక

విరివి, అందమున కొకతేటు, భావమున కొకప్రౌఢత చేకూరి అధికప్రసంగియై, యావత్ప్రపంచక సమస్యలలో తల దూర్చుచు అరి తేరిన ఆంగ్ల పత్రికలను ఢీకొనుచున్నది; కనుక ఇప్పుడిది కేవల మొక్క కృష్ణా జిల్లానే గాక సకలాంధ్రమండలముల క్షేమముల నారయుచు ఎల్లరియాదరణము నాకర్షించుట కెక్కువ సావకాశము చిక్కుచున్నది. ఒక్క రైతు పక్షముతో తప్ప యితర రాజకీయ కక్షలతో యిది యెక్కువ జోక్యము పెట్టుకొనక బలవత్తర సక్రమాందోళనము చేయువారికి చేయూతయీయ బూనుకొన్నది గనుక చిరకాలము వర్థిల్లగలదని నమ్ముచున్నాము సం|| 1 కి. చందా రు. 3-0-0. 1-4 ఉడ్సురోడ్డు, మాంటు రోడ్డున ప్రజామిత్ర ఆఫీసుఉన్నది.

జాతక నారాయణీయము :—

క్రౌను సైజు 254 పుటలు గ్రంథకర్త శ్రీయుత వాడ్రేవు సూర్యనారాయణమూర్తిగారు బి. ఎ వెల రు. 1-8-0 లు సంజ్ఞాధ్యాయము, గ్రహబలాధ్యాయము, బాలారిష్టాధ్యాయము, ద్వాదశభావాధ్యాయములు, జైమినీ జాతకఫలాధ్యాయము మొదలగు 18 అధ్యాయములు గలవు. బహుగ్రంథములను పరిశీలించి ఫలములు వ్రాయఁబడినవి. చాలామట్టుగ అనుభవమునకు దాఖలా యిచ్చుచున్నవి. యెక్కడ కక్కడ సూత్రములు శాస్త్రకారుల అభిప్రాయములు ఉదహరింపఁబడినవి. ఇతరుల అపేక్షలేకుండ ఎవరిమట్టుకు వారు ఫలములను చూచుకొని అనుభవమునకు పట్టించుకొనవచ్చును.

గానకళా చంద్రిక :—

బెజవాడ ఉన్నతప్రాథమిక బాలికాపాఠశాలయందు సంగీతాధ్యాపకులుగా నున్న బ్ర|| శ్రీ|| అరిపిరాల సత్యనారాయణమూర్తిగారిచే రచింపఁబడి యాంధ్రపత్రికా కార్యాలయమున ముద్రింపఁబడినది. డెమ్మీ సైజు. 316 పుటలు వెల రూ. 2 లు మాత్రమే.

గ్రంథకర్తగారు సంగీతశిక్షకులేయై యుండుటవలన విద్యార్థుల కవసరములేయగు స్వర, గీత, వర్ణ, గేయములను, సక్రమముగా సుబోధకముగా సమకూర్చి వ్రాసినారు. అక్కరకు మాలిన లక్షణ శ్లోకములఁ గూర్చుటకు శ్రమపడలేదు. గాయకలోకమునఁ బెద్దలగు శ్రీ త్యాగయ్యగారు మొదలగువారి జీవితసంగ్రహములు కొన్ని చేర్చబడినవి. విద్యార్థుల కీయంశములు జ్ఞాతవ్యములే కాక యుత్సాహజనకములు నై యుండును. ఈ గ్రంథమునుగూర్చి సదభిప్రాయము లెంతోమంది పెద్ద పెద్ద విద్వాంసు లిచ్చియున్నారు. దీని వెలయును సాధారణమై యున్నదియే కాని 'యందరానిపండు' కాదు. కాఁబట్టి యీపొత్తము, సర్వవిధముల విద్యాశాఖవారి యామోదమునకుఁ బాత్రమై యొప్పినదనుట యథార్థము. వలయువారు గ్రంథకర్తగారిపేర వ్రాయవచ్చును.

ప్రేమపరిణామము, శుభోదయము, జన్మభూమి. యనునవి :—

విశాఖపట్నంజిల్లా యలమంచిలి తాలూకా మేలుపాకగ్రామవాస్తవ్యులగు శ్రీయుత ముద్దా విశ్వనాథంగారు అనువదించిన మూడు టాల్స్టాయిగారి కథలు. ఇవి యిట్టివని యొకరువ్రాయుటయుఁ గొంతమంది యావ్రాతఁ జదివి యంతతోఁ దృప్తిపడి యూరకొంటయుఁ గాదు. ప్రతివారును జదివి తీరవలెను.

ఇట్టి కథలను జదువుటయే నిజమైన చదువు. పరమ ప్రశాన్త భావముతో నీతినిఁ దలకెక్కించి బిడ్డలను సుఖనిద్రఁబుచ్చఁ దల్లులుపాడు జోలపాటలవంటివే కదా యిట్టి కథలు. కేవలసులభశైలియందు వ్రాయఁబడియున్నవి. శ్రీవిశ్వనాథంగారు ఆంధ్రుల ధన్యవాదములకుఁ బాత్రులగుచున్నారు. చదివినఁగాని నిజము తెలియదు. కావున గ్రంథకర్తగారికి వ్రాసి పుస్తకములఁ దెప్పించుకొంటయే కర్తవ్యము.

శ్రీ కుముదవల్లి :—

క్రౌనుసైజు 104 పుటలు. దళసరికాగితములు, చక్కని యచ్చు అనంతపురం శ్రీ కృష్ణదేవరాయ గ్రంథమాలవారి 9-వ కుసుమము. గ్రంథకర్త శ్రీయుత శిరిపి ఆంజనేయులుగారు అనంతపురం గవర్నమెంటు పురుషు ట్రెయినింగు స్కూలులో తెలుగుపండితులు. గ్రంథము మూడంకముల చిన్నినాటకము. బాలలాడుటకని కవిగారు రచించిరట గాని ప్రౌఢకావ్యము

లనుగూడ తలదన్నుచున్నది. కుముదవల్లి సోమదేవ రాజు లాదర్శదంపతులు. తల్లిదండ్రులను అత్తమామలను మన్నించుచు ఎట్టి విపత్తులు కలిగినను అతిక్రమించి ఉత్తమ మానవధర్మములను వారు నిర్వహించి పురుషాళికెల్ల నాదర్శప్రాయులయినారు. శ్యామన్న హరన్నలకు తగిన శాస్తియు, భానుమతికి పశ్చాత్తాపమును కలిగినవి. కథ శుభాంతము. బాలలకు మనోరంజకమై ప్రదర్శనమున కెంతయు తగియున్నది భావములు సులభములైనను శైలి కొంచెము కఠినపాకమేమో యనిపించును. అయినను ప్రాశ్యగ్రంథము కావలెనని యూహించి కవిగారట్లు వ్రాసిరి కనుక రచన మట్టిపాకముననే బడినది. ఆంధ్రదేశమెల్ల దీని నాదరించఁగలదని నమ్ముచున్నాము. శ్రీహరి సర్వోత్తమ రావుగారు దీనికి చక్కని తొలిపలుకు వ్రాసియున్నారు.

వివేకానంద సందేశము :—

క్రౌను సైజు 28 పుటలు. మార్కాపురపు వివేకానంద సమాజమువారిచే 1929-లో జరుపఁబడిన స్వామివారి జన్మదినోత్సవ సందర్భమున శ్రీకూచి నరసింహంపంతులుగారిచే చదువబడిన యుపన్యాసము మేలుపాక వ్యాసకుటీరము వారిచే ప్రకటితము. నూతన భారతదేశమునకు వివేకానందుఁడొసగిన సందేశము తద్దేశీయులు శూరులు వీరులు, విజ్ఞానులును నై అయికమత్యముతో అలరారవలె ననియే. గ్రంథాంతమున వివేకానందుని బోధలుకూడ గలవు. సులభశైలి. వెల రు. 0-2-0 లు మాత్రము.

బసవరాజు అప్పారావు గీతములు :—

క్రౌనుసైజు 200 పుటలు సుమారు 200 గీతములు. కీర్తిశేషులగు బసవరాజు అప్పారావుగారి కవిత్వమును గూర్చి యెఱుఁగనివారును అతనిపాటలను పాడఁగోరనివారును ఆంధ్రులలో లేరు. "రాగిణి, భావనోద్దీపిత, గానలోల, రసజీవని, వెన్నెలవలె మెత్తనాకన్నె వలపులు కరగి కాలువల జాలువారకమున్నె చుక్కల లోని చందురుకన్న నెక్కుడు బెట్టుసరి" చూపు కవితాకన్య యెలప్రాయమున వశంవదయగు భాగ్యమీ మహాపురుషున కబ్బెనని యెవ్వ రంగీకరించకుందురు? వలపా, బులుపా, వగలా, నిగలా, కనికరమా, భక్తియా, దేశభక్తియా, శౌర్యమా, సంతోషమా, అతని కవిత్వములో లేనిదిసమేలేదు. నవరసకవితాపాకములతోఁగూడిన యీవిందు నారగించి ఆంధ్రులు తమజిహ్వా ప్రతుప్పను దుల్లించుకొనక మానరనినమ్ముచున్నాము. అప్పారాయ మిమోరియలు కమిటీవారిట్టి కుసుమములనెల్ల సేకరించి యీమాల నాంధ్రులకర్పించినందు కెంతయు వంద్యులు వెల రు. 0-8-0 లు మాత్రము. వలయువారు బెజవాడ గవర్నరుపేటలో నున్న గోవిందరాజు వెంకటరామారావు గారికి వ్రాసి తెప్పించుకొనవచ్చును.

హైదరాబాదు గర్లుసు హైస్కూలు:—

ఇది 1928 లో స్థాపింపఁబడినది. ఒకయేఁడాదికి నిర్ణయింపఁబడి, 3 యేళ్ళకు పొడిగించబడి, శాశ్వతమై పూనావుమన్సు యూనివర్సిటీ కనుబంధము చేయబడినది. బాలికల కుచితవిద్యాదాన మొసగబడుచున్నది. దీనికి వలయుధనము చందాలు విరాళములు వలన వచ్చుచున్నది. 1933 లో రు 2511-3-11లు వసూలు రు 2310-11-4-లు ఖర్చులును నయినవి. దీనికి ఒకగ్రంథాలయము, పఠనమందిరమునుకూడ నున్నవి. రెడ్డి పఠుచులకును, వారితోకలసి భుజించువారికిని ఒకవసతి గృహముగూడ ఉన్నది. 6 గురు ఉపాధ్యాయులు జీతము పుచ్చుకొని పనిచేతురు వీరిలో నలుగురు స్త్రీలు. 6 గురు ఉచితముగ పనిచేతురు. వీరిలో 2రు స్త్రీలు. యస్. ప్రతాపరెడ్డి, యమ్. హనుమంతరావుగార్లు దీనికార్యదర్శులై యింతటి యభివృద్ధికి తెచ్చిరి. ఈపాఠశాల కితోధికాభివృద్ధి కలుగవలెనని కోరుచున్నాము. ప్రస్తుతము 3 వ తరగతి మొదలు 4 వ ఫారమువరకు నున్నవి. కేవలము పుస్తకముల జ్ఞానమేకాక స్త్రీలకు కావలసిన యితర సిల్పికళల విషయమైకూడ తగినశ్రద్ధ తీసుకొనబడుచున్నది.

వయోజనవిద్య :—

క్రౌనుసైజు 60 పుటలు గ్రంథకర్త శ్రీయుత శనివారపు సుబ్బారావుగారు, కొవ్వూరు, పశ్చిమగోదావరిజిల్లా. వయోజన గ్రథమాల వారి రెండవప్రకట

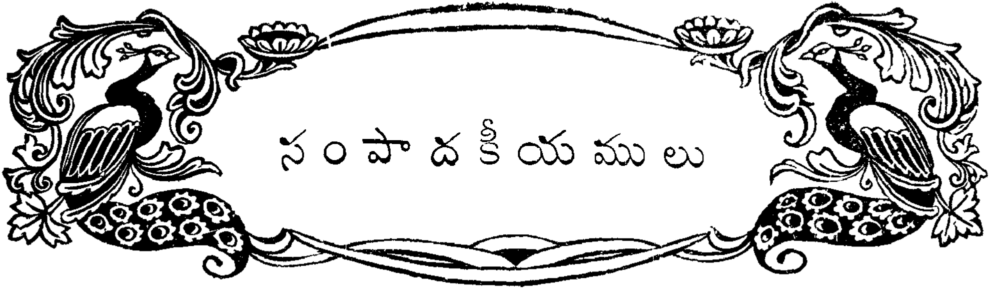
నము. హిందూదేశములో హూణపరిపాలనము హూణవిద్యారంభము, ప్రాథమికవిద్యాప్రారంభము, అందుకు నిర్మించినచట్టములు, వానివలన కలుగుచున్న ఫలితములు, వానిలోని లోపములు మొదలగు విషయములెల్లయు నేటివరకు జరుగుచున్న పరిమాణములతోను, ముందు మార్చవలసినరీతుల సూచనలతోను నిండి గ్రంథ మామూలాగ్రము విజ్ఞానభరితమై యున్నది. ఇంత చిన్నగ్రంథములో నింత బహుళమగు సామగ్రి నిమిడ్చి వ్రాయుట మిగుల ప్రశంసనీయము. ప్రతిప్రాథమిక పాఠశాలోపాధ్యాయుడు, పంచాయతీ ప్రెసిడెంటు సభ్యుడును దీనిని పరిశీలించినచో మిగుల జ్ఞానవంతుడగును. హూణ విద్యలో నారితేరినవారుకూడ దీని నొక్కదానిని పఠించినచో పెక్కు ఆంగ్ల గ్రంథములను ప్రభుత్వ నివేదికలను చదువవలసిన శ్రమతగ్గును. ప్రాథమిక విద్యనుగూర్చి యిందులేనివిషయము వేఱొండుతావున లేదనుట అతిశయోక్తికాదు. స్థానికసంస్థలతోను పయోజన విద్యా ప్రయత్నములతోను, గ్రామ పునర్నిర్మాణ ప్రయత్నములతోను తమకున్న అనుభవమునెల్ల గుచ్చి గ్రంథకర్తగా రిందిమిడ్చియున్నారు. శ్రీయుత యర్రమల్లి నారాయణమూర్తి పంతులు బి. యె. బి. యల్. గారు దీనికుపోద్ఘాతము వ్రాసియున్నారు. వెల రు. 0-2-0 లు. మూడణాల తపాలబిళ్లలు పంపినచో 1 ప్రతిని బడయగలరు.

వావిళ్లనిఘంటుస్వరూపము :—

ఇప్పటికి మన ఆంధ్రభాషలో ప్రధాననిఘంటువు శబ్దరత్నాకరము. అదియొక ప్రాథమిక ప్రయత్నమగుటచేత కొన్ని లోపము లుండుట అచ్చెరువుకాదు. సాధారణ లోపములను మనము విడచిపెట్టినను పదములకు వ్యుత్పత్తులును, వానియర్థము లెట్లెట్లు మాఱుచువచ్చుచున్నదియును తెలుపకుండుట నిఘంటువు యొక్క పెద్దలోప మనక తీరదు. కొన్ని పదములకప్పటికిని ఇప్పటికిని అర్థభేదము కలిగినది గనుక ఆభేదములను తెలుపుచు క్రొత్త నిఘంటువు వ్రాయవలసిన ఆవశ్యకత యేర్పడుచున్నది. అప్పటి కాంధ్రభాషలోనికి చేరని అనేక వ్యవహారి కాన్యదేశ పదములు వార్తాపత్రికలు మొదలగు వానిద్వారా ఇప్పుడు చేరుచున్నవి. వానిని గ్రహించవలసి యున్నది. క్రొత్తనిఘంటువును వ్రాయుటకు ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తు వారు పూనుకొని సూర్యరాయనిఘంటు నిర్మాణమను భగీరథ ప్రయత్నము చేయుచున్న సంగతియు ఆంధ్రులకు విదితము అదియొక మహాగంగావతరణమువంటిదనియు, అందుకు చాల కాలము పట్టవచ్చుననియు నూహించి శ్రీవావిళ్ల వెంకటేశ్వర శాస్త్రిగారు వావిళ్లనిఘంటువను పేరిట 45000 పదములతోను పైచెప్పిన సద్గుణాటులుపోను 15000 పుటలు ఒక నిఘంటువును ప్రకటింప నిశ్చయించుకొనినారు. అనుభవజ్ఞులగు శ్రీయుత శ్రీపాదలక్ష్మీపతిశాస్త్రిగారు దీనిని వ్రాయఁ బూనినారు. మాదిరికి మా ఆఫీసుకు మూడుపుటలు వచ్చినవి. పైని వివరించిన మార్పులన్నియు నిందు పొడకట్టుచున్నవి. ఈ మచ్చున నిఘంటువు పూర్తియైనచో ఆంధ్రభాష కొక పెద్దలోపము తీరిన దనవచ్చును.

పూర్వగాథాలహరి :—

అక్టోవో సైజు 562 పుటలు. వెల 7-8-0 లు మాత్రము. గ్రంథకర్త శ్రీయుత వేమూరు శ్రీనివాసరావు బి. ఎ. బి. ఎల్. గారు పదునెనిమిది పురాణములేకాక ఛాందోగ్యోపనిషత్తు భారతము, భాగవతము, రామాయణము మొదలగు మరి పదునెనిమిది సుప్రసిద్ధ ఉద్గ్రంథములను పఠించి అందలి స్థలనామములను స్త్రీ పురుష నామములను గ్రహమండలాది నామములను అకారాదిగ పేర్చి ఆయాపురాణములలో వర్ణించఁబడినరీతి నాయాస్థలాదుల చరిత్రలను సులభశైలిలో నిఘంటు రూపకముగా రచించినారు. పురాణాదులలో గల యేవస్తువిషయమైన గాథనైనను ఈనిఘంటు పుటలు తెరచి పఠించి అనతికాలములో తెలుసుకొనఁగలము. నిఘంటురూపముగనున్నను ఇది నిఘంటుపఠనమువలె నుండక సుందరతరకావ్య పఠనమురీతి నుండును. ఇట్టి కల్పవృక్షము మన ఆంధ్రభాషలో లేకుండుట పెద్దలోప మనక తీరదు. ఇట్టి లోపమును గుర్తించి మిగుల శ్రమపడి యీగ్రంథమును వ్రాసి ప్రకటించిన శ్రీరావుగారి కాంధ్రులెంతయు కృతజ్ఞులై యుండగలరు. ప్రతులు కొంచెమే అచ్చువేయించినారు. వలయువారు మదరాసు కీలుపాకు, పూనమల్లి హైరోడ్డు నెం 82 రు గృహమునందున్న శ్రీకమ్మపర్తి మార్కండేయ శర్మగారికి వ్రాసుకొనవలెను.

భూకంపంబట యేమి చిత్రమిది శంభో వ్రేల్మిడిన్ సర్వని|
శ్శ్రీకంబయ్యె నికేమియున్నది? వృథాజిజ్ఞాసలంజిక్కి యే|
వోకల్పింతురు కారణంబు లవియెన్నో!! పిచ్చియేకాదొకో|
లోకేశా! యిపుడైన నిన్నెరుఁగరో లుప్తాభిమానాత్ములై||

జనవరి తే 15 దీ మధ్యాహ్నసమయము, ఉత్తరాయణ పుణ్యకాలప్రవేశానంతరము, సప్తగ్రహకూటదోషశాన్తికై చేయబడుచుండిన నవగ్రహారాధనవేళ. విల్లింగ్డను ప్రభువు, కలకత్తాగవర్నరు, మద్రాసు గవర్నరుగార్ల 'మూర్తిత్రయము' హారాస్టేషనులో సల్లాపములు సలుపుసమయము! అట్టి యాసమయమందుఁ బ్రళయకాల మాసన్నమైనదియోయనునట్లు అకస్మాత్తుగ రణగొణధ్వనులతో హిమాలయప్రాన్తమునుండి బెజవాడ కనకదుర్గాలయమువరకు భయంకర భూకంపము సంభవించెను.

ముఖ్యముగ నేపాళ, దర్భంగ, బీహార్, మాంఘీర్, ముజఫర్ఫూర్, చాంపరాన్, సరాన్, భాగల్పూర్, మోతీహారీ మొదలగు రాజ్యప్రదేశములను స్వరూపనాశనము జేసినది. కల్కత్తా, కాశీ, ప్రయాగ, లక్నో పట్టణములలో, గొప్పగొప్పభవనము లన్నియుఁగూలినవి; కూలియుఁగూలక యొరిగినవి; బ్రద్దలైనవి; పాతాళమునుండియుఁ బునాదులనుపైచి కట్టించిన నేపాళ రాజభవనములన్నియు నిమిషకాలమున సినీమాచిత్రములవలె మాయములైనవి. అకటకటా!! అంతఃపురరాజకన్యక లకాలమృత్యుదేవతాపీఠములకడ బలిభూతులైరి.

దర్భంగా మహారాజావారు, కోట్లకొలదిఁబెట్టి కట్టించిన 'ఆనంద్బాగ్' 'మగ్దానీమహాల్' 'మోతీమహాల్' 'రాజ్మహాల్' మొదలగునవి యన్నియు, రెప్పపాటులో నడుగంటినవి. తరతరములనుండియు భద్రపరుపఁబడిన యమూల్యవస్తుసంచయము లంతర్హితములైనవి.

బేహార్, ముజ్ఫర్ఫూర్ ప్రాన్తముల రాజమార్గములు నయోమార్గములుఁ బాతాళముఁబట్టినవి. మెరకలు, పల్లములైనవి: పల్లములు, మెరకలైనవి. జలాశయములిసుకదిబ్బలైనవి. నదులును గాల్వలును నానాముఖములైనవి. మరి కొన్నియెడలఁ బురమధ్యములంబారినవి. పెక్కెడల లెక్కకు మిగిలి భూమి బ్రద్దలై యందుండి విషదుర్గం

ధపూరితములగు వాయువులును, రాళ్లు నిసుకబురదయు నీళ్ళతో గ్రక్కుచున్నది. ఇట్టి మలినజలప్రవాహములవలన మంచినీళ్ళ చెరువులు, బావులు, కాలువలును జెడి త్రాగుటకు నీరులేక జనులు హాహాకారముఁ బెట్టుచున్న వారు. అట్టి కష్టకాలముననేవృష్టి. ఈయకాలవృష్టివలనఁ దలఁదాఁచుకొనుటకుఁ గూడఁ దావులేక చలిదెబ్బలకులోనై కఫ జాడ్యములకులోనై ముదుసలులును బాలులునుఁ గడతేరుచున్నారు.

ప్రళయముసంభవించినది పట్టపగిలే కాఁబట్టి పురుషు లుద్యోగములకై బయటికి వెళ్ళియుండిరి. ఇండ్లయందుండినస్త్రీలును బిడ్డలే యెక్కువగా మడసిరి. బిడ్డల నొడిఁ బెట్టుకొని పాలిచ్చు తల్లులెందరు భూమాతకు బలియైరో తెలియలేదు. ఆడుకొనుచుఁ బాడుకొనుచుండు బిడ్డలెందరు మట్టిలో మణిగిరో దైవమునకే యెరుక. వేయేల? ఎక్కడవా రక్కడనే ఎట్లున్నవా రట్టులనే భూగర్భమున మునిగిరి. ఇది యిటులుండ నింక నంగహీనులయి యాజన్మదుఃఖము నొందఁ బాల్పడిన వారెందరో! ఇదియంతయు వివరించివ్రాయుట యొక మానవకార్యముగాఁ దోఁచుటలేదు. ఇంటికప్పులక్రింద, గోడలక్రిందఁ దీయుచున్న కొలది, శవములు కానఁబడుచునేయున్నవి. దిక్కుమాలి వీధులందుఁబడి కుళ్ళిపోయిన మృతకళేబరములను దినుటకై పారెడి కాకఘూకగృధ్రజంబుకాదులమూలమున జలాశయములుచెడి యంటువ్యాధులును బుట్టుచున్నవి. పాడిపంటలతో ధనధాన్యములతోఁ గలకలలాడుచుండిన వసుమతియందు రమారమి నలువదివేల చతురపుమైళ్ళమేర నొకభీభత్సమగు మహాశ్మశానము, రెండుమూడు రెప్పపాట్లకాలములో దయార్తైనది. ఇందు నొక దైవచిత్రము వ్యక్తమగుచున్నది. పెద్దపెద్దకట్టడములలో నున్నవారే యెక్కువగజచ్చిరి. కాని కుటీరములయందుండువారు సాధ్యమైనంతవరకుఁ జావు దప్పించుకొఁగల్గిరి. దిక్కుమాలినవారికి దేవుఁడే దిక్కనుట నిక్కము కదా!

చచ్చినవా రింతమందియును లెక్క యింకను దేలలేదు. ముజఫర్‌పూర్ న్యాయవాదియగు బాబూమధుసూదనప్రసాద్ అగర్వాలాగారు, ఆనాడు తనకుటుంబమునకుఁ గల్గిన యాపదంగూర్చి యిట్లుచెప్పిరి. "నేనానాడు కోర్టులో కేసును విచారించుచుండఁగా భూకంపమును విని నాసుందరమందిర మేమియైనదోయని వెంటనే పరుగెత్తితిని. అంతలోనే మాయిల్లు భూమట్టము ముట్టినది. తల్లికనబడదు. ఎటులనో నిండుచూలాలై యుండిన నాభార్య ప్రసవవేదన యారంభింప నింటిప్రక్కనేయున్న బయలుభూమిపై గుడ్డలతెరలచాటున మగబిడ్డను గనినది" యని. ఇట్టి గర్భనిర్భేదవార్త లింక నెన్నియణగినవో యెవరి కెరుక!

మరియును సూర్యబింబముచుట్టును భయంకరమగు జ్యోతియొకటి యావరించుకొనియున్నట్లు శాస్త్రజ్ఞు లిప్పు డిపుడే కనుఁగొన్నారు. ఇదియేమి వెలుఁగో! ఇంకనేమి కాఁదలఁచినదో తెలియదు.

లార్కానా జిల్లాలో ఆలీభాయను నూర నుండు మహమ్మదీయ దేవాలయ శిఖరము చిత్ర విచిత్రముగ నూఁగులాడుచున్నట్లును దీనినిఁ జూచుటకుఁ బలుదిక్కులనుండి జనులు గుంపు గుంపులుగా వచ్చి చూచి 'ఇదియొక ప్రళయచిహ్నము' అని యనుకొనుచున్నారనియు కరాచీనుండి మెయిలుపత్రికకు వార్త వచ్చినదఁట. సం 1929 రమున షెడడ్ క్రోటలో నుండు శివాలయమున లింగము కూడ నీ మసీదుగోపురమువలెనే నెలదినముల వర కూఁగులాడుచుంటను దాను జూచితిననియు, నప్పుడా లింగమునకు శాన్తిచేసిన వెనుక నది తలద్రిప్పుట మానెననియు మహారాజ దేవదత్తుగారు చెప్పుచున్నారు. మొన్నను శ్రీ జగన్నాధక్షేత్రమున బలరామ విగ్రహము బోరగిలఁ బడెనని వార్తా పత్రికలో జదివి యున్నాము. ఇవి 'ఖుషీటప్పాలే' కావచ్చును లేదా నిక్కములే కావచ్చును; కాని యీ విషయములఁగూర్చి వాదోపవాదములు సేయుట కిది యదనుకానేకాదు. "నేను నిలువ నీడలేనివాఁడ నైతిని. నారాజ్యమును బున ర్నిర్మాణముఁ జేసుకొంటకై నా కాలమును గడపవలసియున్నది." అని శ్రీ దర్భంగా మహారాజా వారు స్టేట్ కౌన్సిల్ ప్రెసిడెంటుకు వ్రాయుచుఁ దమ సభ్యత్వమునకు రాజీనామా యిచ్చిరి. ఇది యంతయు నిటు లఘోరించుచుండ యూరపుఖండమునందు మారణోపాయము లొకవంక నెడతెగక కనిపెట్టఁబడుచునే యున్నవి. దీనింబట్టియే, మనదృక్పథమునకును వారిదృక్పథమునకు నెంతభేదమున్నదియు, మనము తెలిసికొనవలెను.

అన్నవస్త్రదేహనాస్తులయి హాహాకారములుసేయు బీహారు వారికి సహాయము జేయుఁడము, పిల్లలతిల్లులు నిల్లాంధ్రము సర్వ మంగళారాధనము లొనర్చి తమబిడ్డలను దమ యజమానులను దమ సహోదర సహోదరీ వర్గములను బురికొల్పి యీశ్వరప్రీతికరమగు నీపరమధర్మము నెరపునట్లు చేయు బాధ్యత వహింపవలసిన తరుణమిది. వడివడిగఁ గార్య రంగమునఁబడి, పేదల నిడుమలనుండి తప్పించవలయును. పల్లెయనక పట్టణమనక ప్రతి యింటి కధమ మొకయణానంతున నైన వసూలుచేయుటయే, మీ కిట్టి యెడఁగర్తవ్యము. సోదరీమణులారా, మీ యవ్యాజప్రేమామృతి వర్షము గురిపించి పాడుపడిన దేశమును మరల వసుమతినిఁగాఁ జేయుఁడు. ఆర్యాంగనలు ధర్మ దయాపరతంత్రలను ననాదిసిద్ధ సమజ్ఞ నిలుపుకొంట కిదేకదా సమయము. లెండు!

మానసంబంధిక గృహములు:—

పసిపాపలను తెచ్చుకొని పెంచి వ్యభిచార వృత్తికి దించి జీవించుచు ధనార్జనముచేయు దురాచారము మదరాసు కలకత్తా బొంబాయి మొదలగు నగరములయందెల్ల సర్వసాధారణముగ నుండెను. దిక్కులేని బాలిక లనేక కులములవా రీదుర్వ్యాపారులపాలై అపకీర్తి సంకటములు నరకములపాలగుట యందరకును విదితమే. వీరివలన అనేక యువకులు కూడ దుర్నీతిపా లగుచుండుట అనుభవైకవేద్యము. మదరాసు నగరములోని ఇట్టిగృహములను నిర్మూలించు చట్ట మొకటి మదరాసు ప్రభుత్వమువారు ప్యాసుచేసిన విషయము

పాఠకులకు దెలియును. విజిలెన్సుఅసోసియేషనువారును సిటీ పోలీసువారును కలిసి కనిపెట్టి యిట్టి 130 గృహముల నెత్తివేయించిరి. ఇట్టి గృహములనుండి తప్పించినవారిని, ఇట్టి గృహములకు వెళ్లవలసిన దీనులను పోషించుటకు రక్షణపోషణగృహములను నిర్మించుట అత్యావశ్యకమైనకార్యము. పరసువాకము ఆదియస్పముదలితెరవులోనున్న "చిల్డ్రిన్సు ఎయిడు సొసైటీ" వారును "సేల్వేషను ఆర్మీ రెస్క్యూహోము" వారును ఇట్టివారిలో కొందరిని పోషించి విద్యాశిక్షణముల నొసంగుచున్నారు. బొంబాయి కలకత్తాలలో ఉదారపురుషులును ప్రభుత్వమువారును స్త్రీసంఘములవారును విరివిగా ధనములనిచ్చి ఇట్టి గృహములనుండి తప్పించిన బాలికలను ప్రౌఢలనుగూడ రక్షించి మంచివృత్తులు కల్పించుచున్నారు. మదరాసునగరమున పైచెప్పిన రెండు సంఘములవారును చేయు కృషియే తప్ప తగిన రక్షణగృహములేదనియే చెప్పవలెను.

మదరాసు చట్టముప్రకారము వ్యభిచారస్త్రీల నట్టి గృహములనుండి తప్పించుటయేగాక రక్షించుట లేక పోషించుటకూడ ఒక కర్తవ్యమగుచున్నది. ఇంతవరకు వారిని తప్పించుటకే ప్రయత్నములు జరిగినవికాని రక్షించుట కెట్టిప్రయత్నములును జరుగలేదు. ఫిబ్రేవరి 1-వ తేదినుండి ఆ చట్టముయొక్క రెండవక్లాజు ప్రకారము వారిని రక్షించుచర్య కూడ అమలుకావలసియున్నది. కాని అట్టి గృహమును నిర్మింపవలెనన్న కనీసము రూ. 10000 లు తొలుదొల్త కావలసియున్నది. ఇందుకు నగరములోని శ్రీమంతపౌరులు విరివిగా చందాలీయవలెననియు, ప్రభుత్వమువారు ఉదారమగు గ్రాంటు నీయవలెననియు వుమన్సు ఇండియను అసోసియేషను సెక్రటరీగారు హెచ్చరించుచున్నారు. నగరపౌరులు, సంస్థలు, కార్పరేషను, ప్రభుత్వమువారు ఎల్లరును గలసి యిట్టి సత్కార్యమునకు తోడ్పడి నగరమును పవిత్రముచేసి దానికి వన్నెగూర్తురుగాక!

విత౦తుభరణముల బిల్లు:—

వితంతుభరణములబిల్లు వివిధప్రాంతీయుల అభిప్రాయములకొరకు పంపబడినదనియు, ఆ అభిప్రాయములతోసహా బిల్లును అసెంబ్లీసమావేశములో సెలెక్టు కమిటీకి నిర్ణయము నిమిత్తము ఈయవచ్చుననియు పాఠకులకు తెలిసినవిషయమే. ఇంచుమించు అన్నిప్రాంతములనుండియు అభిప్రాయములు వచ్చినవి. పెక్కుఅభిప్రాయములు అనుకూలముగానే ఉన్నవి. మదరాసు ప్రభుత్వమువారు బిల్లుయొక్క సదుద్దేశ్యముతో నేకీభవించుచు విధవకు భర్త ఆస్తిలో సంపూర్ణ హక్కుండరాదనియు, యావజ్జీవనము అనుభవించు హక్కుమాత్రమే ఉండవలెననియు, పుత్రవతి కానిచో భర్తృసోదరులతో సమానమైన హక్కును పుత్రవతియైనచో ఒక్కొక్కపుత్రునితోసమానమైన హక్కును ఉండవలెననియు తెల్పిరి. సర్. కె. వి. రెడ్డిగారు బిల్లు మితాక్షరన్యాయమునకును, పూర్వపు జర్జిలతీర్పులకును విరుద్ధముగనుండుటచే ఇప్పటిలో దానిని విరమించవలెనని సలహాయిచ్చిరి.

సర్. పి. శివస్వామిఅయ్యరుగారు ప్రస్తుత విధానము హిందూవిధవను చాల దీనముగను పరాధీనగను చేయుచున్నందుకు విచారించుచునే యీ బిల్లు అనాలోచితముగ వ్రాయబడినదనియు, చక్కనిబిల్లును తయారుచేయుటకు నిపుణులగు హైకోర్టువకీళ్లుజడ్జిలతో గూడిన ఒకకమిటీ నేర్పరచవలెననియు సూచించిరి. మధ్యపరగణాల జిల్లాజడ్జీ లిట్టిబిల్లు అవసరము లేదనియు, అనేకము తగాయిదాలు తెచ్చిపెట్టుననియు చెప్పిరి. అస్సాము గవర్నరుగారునుసభవారును విధవ కిట్టి హక్కు నొసగినచో ఆస్తులు నిర్బంధముగ పంపకము కావలసినగతి పట్టుననిరి. సంయుక్త రాష్ట్రముల గవర్నరు సభవారు సంయుక్త కుటుంబపు బాధ్యతలతో సంబంధములేకుండ విధవకు భర్త ఆస్తిలో సంపూర్ణమైన హక్కు నొసంగుట అన్యాయమని వ్రాసిరి. అలహాబాదు కలెక్టరుగారుకూడ న్యాయనిర్వహణములో ఈ బిల్లువలన ననేకఅనర్థములు కూడునని అభిప్రాయపడిరి. ఇట్టి ప్రబలపరస్పరవిరోధాభిప్రాయములమధ్యను సెలెక్టు కమిటీవారి కది యీయబడునో యీయబడదో, ఈయబడినచో వారెట్టి నిర్ణయమునకు రాగలరో ఊహించుట కష్టము. అసెంబ్లీ సభ్యులు పై అభిప్రాయములను బిల్లులోని క్లాజులను విమర్శతో చర్చించి హిందూ వితంతువుల కన్యాయము జరగకుండ చూడవలసిన బాధ్యత కలవారగుచున్నారు.

శ్రీ॥ శే॥ రంగసామి అయ్యంగారు:—

హిందూ పత్రికా సంపాదకులుగ నుండిన శ్రీమాన్ ఎ. రంగసామి అయ్యంగారి ప్రయకాలమరణమువలన హిందూపత్రికకే కాక అఖిల భారత దేశమునకును మిగుల సంతాపము కలుగుచున్నది. అయ్యంగారు ఆర్థిక రాజకీయ సమస్యలలో నఖండపాండిత్యము కలిగి యెట్టివిపక్షులనైన నమ్మించగల రీతిని సుందరముగ చర్చించి వ్రాయగల నైపుణ్యముగలవారు. కాంగ్రెసుయెడల నతని విధేయత అచంచలమైనది. క్రూరప్రభుత్వ విధానము లతని నెన్నడును విప్లవవాదులలోనికి గాని అతివాదులలోనికిగాని త్రోయజాలవు. దేశముయొక్క భావి సౌభాగ్యమునందతని విశ్వాస మప్రతిహతము. అతని తుదిజీవితపు చర్య యెల్లయు సదా కాంగ్రెస్సు నాశ్రయించుకొని ప్రభుత్వముయెడల నిస్పృహ చెందక దేశీయనాయకులకును ప్రభుత్వాధికారులకును యుక్తమైన సంధిని సమకూర్చు ప్రయత్నములలోనే జరిగినది. రాజీకి ప్రయత్నించుచు మధ్యవర్తిత్వమునకు బూనుకొనువారు తరుచుగా ఉభయులకును విరోధులగుట తటస్థించునుగాని శ్రీమాన్ అయ్యంగారి సౌశీల్యము, సౌమ్యవాక్కు, సుహృద్భావము, సుందరవర్తనము వారి నుభయులకును ప్రాణమిత్రుని జేసినవి. దుర్భరదుఃఖ సముద్రమున మునిగిన అతని కుటుంబమువారికి మాసానుభూతి దెల్పుచు పరమేశ్వరుడతని యాత్మకు శాశ్వతానంద మొసగూర్చుగాక యని ప్రార్థించుచున్నాము.

EDITED, PRINTED AND PUBLISHED BY
DR. K. N. KESARI AT THE LODHRA PRESS, EGMORE, MADRAS.